

ใบขนุน ใบมะยม ใบมะค่า เทียนจี๋ผึ้ง เป็นต้น เกษตรกรมีความเชื่อว่า จะมีข้าวกินไม่รู้จุก
หมดตลอดทั้งปี

5. **ตาลข้าวใหม่** ทำในวันที่ 1 มกราคม ของทุกปี โดยเกษตรกรจะนำเอาข้าวเปลือกหรือ
ข้าวสารที่ได้ใหม่ในแต่ละปีไปทำบุญใส่บาตรร่วมกันทั่ววัด เกษตรกรมีความเชื่อว่าก่อน
จะนำข้าวใหม่มารับประทานนั้นต้องทำบุญให้แก่ผู้ล่วงลับเสียก่อน

4.1.5.2 ลักษณะการทำนา

การทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสักในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยในอดีตนั้นมีการใช้แรงงานสัตว์ ได้แก่ วัว ควาย ในการไถนา แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นการใช้เครื่องจักรในการไถนา เนื่องจากความสะดวกและรวดเร็วกว่าการใช้แรงงานสัตว์ มีการใช้สารเคมีมากขึ้น เช่น ยาคุมหญ้า ยาฆ่าหอยเชอรี่ ยาฆ่าปู เป็นต้น ในอดีตการทำนามีการใช้สารเคมีน้อยมาก มีการกำจัดศัตรูพืชของข้าวโดยวิธีกล เช่น การถอนด้วยมือ การตัดหญ้า การเก็บหอยเชอรี่ เป็นต้น แต่ปัจจุบันจำเป็นต้องมีการใช้สารเคมีมากขึ้นเนื่องจาก ศัตรูข้าวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจนยากแก่การกำจัดด้วยวิธีกล เกษตรกรมีเวลาน้อยในการดูแลเนื่องจากเกษตรกรได้ได้ทำนาอย่างเดียว มีอาชีพเสริมอย่างอื่นเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มรายได้แก่ตนเอง ส่วนในเรื่องของการใช้ปุ๋ยในอดีตใช้ปุ๋ยจากมูลวัว ควายอย่างเดียวในการทำนา โดนมูลสัตว์ที่ได้นั้นมาจากสัตว์ที่ตนเลี้ยง แต่ในปัจจุบันมีการนำปุ๋ยเคมีมาใช้ ปุ๋ยเคมีที่นำมาใช้มี 2 สูตรคือ ปุ๋ย 16-20-0 และ 46-0-0 นอกจากนั้นยังมีการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยขี้วัว เพื่อปรับปรุงด้วย และใส่ปุ๋ยเหล่านี้เพื่อจะทำให้ข้าวขึ้นสมบูรณ์ และปุ๋ยเหล่านี้เกษตรกรต้องซื้อจากร้านเคมีเกษตร แม้แต่ปุ๋ยคอกยังต้องซื้อจากคนที่เลี้ยงวัวหรือพ่อค้า ในด้านของแรงงานที่ใช้ในการทำนา ในอดีตพ่อแม่ ลูกญาติพี่น้องทั้งหลายจะช่วยเหลือกันตั้งแต่ปลูกไปจนถึงการเก็บเกี่ยว ไม่ค่อยมีการจ้างแรงงาน แต่ในปัจจุบันนั้นเป็นการทำนาแบบนาใครนามัน ในส่วนของเครื่องมือในการทำนาในอดีตใช้คราดในการไถนา ใช้เคียวในการเก็บเกี่ยว ใช้ไม้หนีบในการหนีบฟ่อนข้าวเพื่อนวด ใช้ผากในการตักเมล็ดข้าวเปลือกที่นวดเสร็จมาเทบนพื้นเพื่อกำจัดสิ่งเจือปน เช่นคอกหญ้า เมล็ดข้าวลีบ เป็นต้น ใช้ตั้งขูเพื่อรองการนวดข้าว ใช้เชือกมั่วในการรัดฟ่อนข้าวที่กองไว้หลังจากที่เกี่ยวเสร็จรอการนำไปนวด แต่ในปัจจุบันเครื่องมือที่ใช้ในการทำนาที่เหลืออยู่คือไม้ผาก ไม้หนีบ เชือกมั่ว เคียว เนื่องจากมีเทคโนโลยี เข้ามาเช่น รถไถ รถเก็บเกี่ยว เป็นต้น เพราะเทคโนโลยีเหล่านี้เพิ่มความสะดวก ใช้ง่าย รวดเร็ว ให้แก่เกษตรกร

4.1.5.3 แรงงานด้านการเกษตร

แรงงานด้านการเกษตร ในพื้นที่ไม่เพียงพอเนื่องจากคนหนุ่มสาวเข้าไปทำงานในนิคมอุตสาหกรรมกันมาก ทำให้ช่วยดูแลปลูกข้าวและเก็บเกี่ยวข้าวต้องจ้างแรงงานต่างพื้นที่มาทำงานวันละ 130 บาท/วัน ช่วงฤดูหลังการเก็บเกี่ยวข้าว แรงงานในพื้นที่ที่ไม่มีงานประจำ ก็จะไปทำงานก่อสร้างในแหล่งต่าง ๆ

4.1.5.4 ขนาดการถือครองที่ดิน

การถือครองที่ดิน ในกลุ่มครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 7 ไร่ ข้อมูลดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ข้อมูลพื้นที่ถือครองทำการเกษตร

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	พื้นที่นาปลูกข้าว		พื้นที่สวนลำไย		พื้นที่สวนมะม่วง		รวม (ไร่)
		ไร่	ราย	ไร่	ราย	ไร่	ราย	
1	บ้านสันกะยอม	648	119	348	115	-	-	996
2	บ้านหนองบัว	73	14	42	24	-	-	112
3	บ้านป่าดงงาม	90	24	161	47	11	2	262
4	บ้านหลุก	60	7	102	33	4	2	166
5	บ้านหนองป่าขอ	256	39	36	22	-	-	292
6	บ้านสันป่าสัก	744	122	218	91	-	-	962
7	บ้านน้ำพุ	364	64	87	36	-	-	451
8	บ้านห้วยม้าไก่อ	537	71	74	26	-	-	611
9	บ้านกอกเปา	402	72	51	14	-	-	453
10	บ้านหนองหลุม	118	15	79	15	-	-	197
11	บ้านหนองท่า	281	49	424	74	6	1	711
12	บ้านสันหลวง	191	30	30	16	2	2	223
13	บ้านหนองชีว	415	81	23	9	5	1	443
14	บ้านหนองไซ	230	35	207	68	3	1	430
15	บ้านน้ำบ่อเหลือง	195	19	35	10	-	-	230
16	บ้านทรายทอง	482	77	120	34	-	-	602
17	บ้านใหม่ร่อง แกลบ	767	105	2	2	-	-	769
18	บ้านใหม่จตุจักร	-	-	48	6	-	-	48
รวม		5,843	943	2,087	642	31	9	7,961

ที่มา : รายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 โครงการการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรผู้ทำนา
ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน

4.1.5.5 ข้อมูลการตลาด

- ข้าว เกษตรกรจะขายหลังการเก็บเกี่ยวทันทีเมื่อข้าวราคาดี ไม่เสียเวลาขนข้าวเก็บไว้ในยุ้งฉาง และจะเก็บไว้ในยุ้งฉางเมื่อราคาข้าวตกต่ำ ตลาดข้าวได้แก่ โรงสีในจังหวัดเชียงใหม่ และโรงสีในตำบลป่าสัก

- ลำไย การตลาดมีหลายรูปแบบเช่น ขายเหมาผลผลิตให้พ่อค้าในระยะลำไยติดผลขนาดเล็ก ขนาดกลาง และเมื่อสุก หรือเจ้าของสวนเก็บเกี่ยวผลผลิตเอง ตามจุดรับซื้อที่กระจายอยู่ทั่วไป ราคาลำไยขึ้นอยู่กับคุณภาพและปริมาณลำไยในท้องตลาด

4.1.9 องค์กรในชุมชน

ตำบลป่าสักมีการบริหารในรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลป่าสัก มีสำนักงานที่ทำการตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลป่าสัก

- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีจำนวน	17	กลุ่ม
- กลุ่มเกษตรกรทำนา	1	กลุ่ม
- กลุ่มเยาวชน (สภาเด็กและเยาวชนตำบลป่าสัก)	1	กลุ่ม

การรวมกลุ่มของเยาวชนตำบลป่าสัก มีการรวมกลุ่มเป็นสภาเด็กและเยาวชนตำบลป่าสัก แต่ยังขาดกิจกรรมที่ทำร่วมกัน ทำให้กลุ่มมีกิจกรรมทำไม่ต่อเนื่องการรวมกลุ่มจึงไม่ยั่งยืน

4.1.10 การรวมกลุ่มเกษตรกรและเงินทุนของกลุ่ม

- สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร มีสมาชิก 66 คน มีเงินทุนหมุนเวียนเป็น 10 ล้าน มีกิจกรรมส่งเสริมการเลี้ยงและผลิตสุกรให้ได้คุณภาพ จัดหาพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ดีมาบริการสมาชิก จำหน่ายวัตถุดิบใช้ผสมทำอาหารสุกร เมื่อสิ้นปีมีการแบ่งเงินปันผลแก่สมาชิก

- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีการรวมกลุ่มกันทุกหมู่บ้าน มีการร่วมหุ้น เพื่อใช้เป็นกองทุนแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สำหรับตำบลป่าสักมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ครอบคลุมหมู่บ้าน 17 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนกลุ่มละไม่น้อยกว่า 20,000 บาท

- กลุ่มเกษตรกรทำนา มีสมาชิก 200 คน มีเงินทุนหมุนเวียน 560,000 บาท มีกิจกรรมการจัดหาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยหมัก ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ มาจำหน่ายให้แก่สมาชิกและเกษตรกรทั่วไป

- ศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน มีสมาชิก 18 ราย มีเงินทุนหมุนเวียน 200,000 บาท มีกิจกรรมคือ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียวพันธุ์ดี พื้นที่ 200 ไร่ แล้วกระจายพันธุ์จำหน่ายราคาย่อมเยาสู่พื้นที่ปีละอย่างน้อย 1,000 ไร่

การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ทำนา ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรทำนา ศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มเพื่อลดต้นทุนในการผลิต โดยมีการผลิตปุ๋ยหมัก เพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิกในราคาถูก อีกทั้งรวมตัวกันเพื่อซื้อปุ๋ยเคมีในจำนวนมากเพื่อให้ได้ราคาที่ถูกลง อีกทั้งมีการตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน เพื่อผลิตผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียวพันธุ์ดี เพื่อเป็นการแก้ปัญหาผลิตข้าวราคาตกต่ำ และจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ในพื้นที่ในราคาไม่แพงมากเพื่อลดต้นทุนในการผลิตด้วย

4.2 การพัฒนาโจทย์วิจัยและการทำความเข้าใจกับบุคคลเป้าหมายในการทำงานวิจัย

4.2.1 การทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน ทีมวิจัยท้องถิ่นและผู้ปกครอง

ทีมวิจัยเข้าไปในพื้นที่ตำบลป่าสักเพื่อศึกษาถึงปัญหาต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้นในพื้นที่และเป็นที่ปัญหาที่ชุมชนต้องการแก้ไขมากที่สุด เพื่อที่จะพัฒนาปัญหาดังกล่าวนั้นเป็นหัวข้อในการทำวิจัย และได้ค้นพบว่าในพื้นที่ตำบลป่าสักเป็นพื้นที่ที่มีการทำนามากในอดีตแต่ปัจจุบันนี้การทำนาลดลงอันเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ ซึ่งสาเหตุที่สำคัญคือ ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ดังนั้นทีมวิจัยจึงได้นำประเด็นนี้ขึ้นมาเป็นหัวข้อในการวิจัย โดยทีมวิจัยมีโอกาสร่วมในการประชุมของกลุ่มตัวแทนเกษตรกรผู้ทำนาในพื้นที่ตำบลป่าสัก และได้ข้อสรุปว่าถ้ามีข้อมูลในการทำนาแต่ละปี ก็จะสามารถวิเคราะห์และหาสาเหตุของต้นทุนในการทำนาว่าทำไมจึงสูงขึ้นทุกปี ด้วยเหตุดังกล่าวทีมวิจัยจึงต้องการหาแนวทางในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาฐานข้อมูล และเยาวชนในพื้นที่ตำบลป่าสักจะเป็นผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา เนื่องจากเยาวชนในพื้นที่เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในตัวเองมาก แต่ปัจจุบันการที่เยาวชนจะแสดงออกให้กับชุมชนได้รู้ถึงสิ่งที่ดีอยู่ในตัวเองนั้นมีน้อย ดังนั้นทีมวิจัยจึงมีความคิดที่จะเข้าไปชวนให้เยาวชนเข้ามาทำกิจกรรมเพื่อมีพื้นที่ในการแสดงออกให้คนในชุมชนรู้ถึงความสามารถของตนเอง และเป็นการให้เยาวชนได้เรียนรู้ถึงการทำนาโดยผ่านงานวิจัยชิ้นนี้ อีกทั้งการที่เยาวชนได้เข้าร่วมในงานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นการรวมตัวกันของเยาวชนในพื้นที่ และในหมู่บ้านของตนเพื่อที่จะเป็นการสนับสนุนให้เยาวชนรวมตัวกันเป็นกลุ่มเยาวชนประจำหมู่บ้านต่อไป เพื่อทำกิจกรรมอย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในอนาคตต่อไป

การทำความเข้าใจกับชุมชน ทีมวิจัยได้เข้าร่วมในการประชุมทีมวิจัย “โครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ซึ่งในโครงการวิจัยชิ้นนี้มีนักวิจัยจาก 10 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านเป้าหมายในการทำงานวิจัยของทีมวิจัยด้วย ด้วยเหตุนี้การเข้าร่วมในการประชุมแต่ละครั้งทีมวิจัยจึงได้ทำความเข้าใจกับนักวิจัยท้องถิ่นถึงวัตถุประสงค์ของ

งานวิจัย รวมทั้งกระบวนการและกิจกรรมต่างๆ ของงานวิจัยชิ้นนี้ด้วย อีกทั้งยังขอความร่วมมือให้ทีมวิจัยท้องถิ่นเป็นพี่เลี้ยงกับเยาวชนในการทำงานวิจัยและทำความเข้าใจ รวมทั้งประชาสัมพันธ์งานวิจัยชิ้นนี้ให้คนในพื้นที่ได้ทราบด้วย

ผลตอบรับที่ได้จากการทำความเข้าใจกับทีมนักวิจัยท้องถิ่น ซึ่งนักวิจัยท้องถิ่นบางท่านก็เป็นผู้นำชุมชนอยู่แล้วได้แก่

1. พ่อหลวงอุทิศย์ พิงคะสัน	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก
2. พ่อหลวงดิเรก เนตรแสนสีก	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง
3. นายขัน ห้วนระราษฎร์	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก
4. พ่อหลวงอุทัย ชิวแดง	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 บ้านสันหลวง
5. พ่อหลวงสมบูรณ์ เดชอุป	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 13 บ้านหนองชีว
6. พ่อหลวงอาคม จาวัน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 16 บ้านทรายทอง
7. พ่อหลวงบุญยวง เศรษฐกิจ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 17 บ้านใหม่ร่องแรบ

ดังนั้นในการขอความร่วมมือในการทำมาเข้าใจกับคนในชุมชนและผู้ปกครองเยาวชนจึงเป็นการง่าย เพราะว่่านักวิจัยท้องถิ่นแต่ละท่านมีความเข้าใจในการทำงานวิจัยเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว และมีความต้องการให้เยาวชนในแต่ละหมู่บ้านมีการรวมตัวกันเพื่อทำงานเพื่อหมู่บ้าน และมีกิจกรรมที่มีประโยชน์ทำในช่วงเวลาว่าง

4.2.2 การเชิญชวนเยาวชนเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน

การลงพื้นที่เพื่อชวนเยาวชนที่มีความสนใจในการทำงานวิจัยเพื่อเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน ทีมวิจัยได้ขอให้นักวิจัยท้องถิ่นโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นผู้นัดเยาวชนในหมู่บ้านให้เข้ามารวมตัวกัน เพื่อจะได้ชี้แจงถึงงานวิจัย และชวนให้เยาวชนเข้ามาร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน โดยการลงพื้นที่เพื่อชวนเยาวชนให้แต่ละหมู่บ้านนั้นสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

หมู่ที่ 1 บ้านสันคะยอม

บ้านสันคะยอมเป็นหมู่บ้านที่มีความพร้อมในการทำงานวิจัยมากที่สุด อันเนื่องมาจากชุมชนได้มีงานวิจัยต่างๆ เข้ามาทำในหมู่บ้านก่อนหน้านี้หลายๆ เรื่องอีกทั้งคนในชุมชนยังมีการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น การรวมกลุ่มเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กลุ่มปฎิหมักชุมชน เป็นต้น และเยาวชนในพื้นที่ที่มีความสนใจในการทำงานวิจัยยังได้รวมตัวกันเพื่อทำงานวิจัยด้วย ดังนั้นการลงพื้นที่เพื่อชวนเยาวชนนั้น ผู้วิจัยได้ทำเอกสารชี้แจงถึงงานวิจัย และขอความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์การทำงานวิจัยกับคนในชุมชน ลงไปให้กับผู้ใหญ่บ้านและได้พูดคุยถึงการทำงานวิจัย

อีกทั้งสอบถามถึงเยาวชนในหมู่บ้านนอกเหนือจากเยาวชนที่รวมตัวกันอยู่แล้ว ผู้ใหญ่บ้านได้แนะนำให้ลองชวนเยาวชนที่เล่นกีฬาในตอนเย็นที่บริเวณหน้าวัดสันคะยอมดู เพราะเยาวชนเหล่านั้นอาจมีความสนใจและเป็นเยาวชนชายที่ไม่ค่อยมีกิจกรรมพิเศษทำในเวลาว่าง

บ้านสันคะยอมเป็นหมู่บ้านเป้าหมายของงานวิจัย 3 เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยที่เน้นให้เยาวชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานวิจัยเช่นกัน ดังนั้นในการลงพื้นที่ทำงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำความเข้าใจกับชุมชน การชวนเยาวชน หรือการทำกิจกรรมต่างๆ ผู้วิจัยทั้ง 3 โครงการจึงลงพื้นที่พร้อมๆ กันเพื่อที่จะให้การทำงานไม่ทับซ้อนกันมากเกินไป และเพื่อให้เยาวชนได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันทั้ง 3 งานวิจัย โดยถือเอางานวิจัยแต่ละเรื่องเป็นวิชาที่ผู้วิจัยจะเข้าไปชวนน้องๆ เยาวชนเรียนรู้เพิ่มเติมจากการเรียนในวิชาปกติในโรงเรียน ดังนั้นทีมวิจัยของทั้ง 3 งานวิจัยอาจจะซ้ำซ้อนกันเนื่องมาจากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น

ในการลงพื้นที่เพื่อชวนน้องเยาวชนเพื่อเข้าร่วมในทีมวิจัย บ้านสันคะยอมผู้วิจัยได้พบปะและเข้าร่วมประชุมกับงานวิจัยเรื่อง **“แนวทางการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนต่อวิธีการเปลี่ยนแปลงชุมชนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน”** แต่อันเนื่องมาจากกิจกรรมในงานวิจัยดังกล่าวทำให้เวลาของเยาวชนไม่มีที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมของงานวิจัยของผู้วิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้แต่ชี้แจง และให้กิจกรรมของเยาวชนน้อยลงจึงจะนำกิจกรรมของผู้วิจัยเข้ามาทำกับเยาวชนในพื้นที่ต่อไป

บทวิเคราะห์

เยาวชนในหมู่บ้านมีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ที่เข้ามาสู่หมู่บ้านและบ้านสันคะยอมเป็นหมู่บ้านที่มีประสิทธิภาพในการทำงานวิจัยเพราะมีงานวิจัยหลายๆ เรื่องเข้ามาทำในหมู่บ้าน แต่เมื่อลงมือทำงานวิจัยชิ้นนี้ เยาวชนที่เข้าร่วมในการทำงานวิจัยกลับมีภาระมากทั้งด้านการศึกษา การเรียนพิเศษ กิจกรรมของโรงเรียน อีกทั้งงานที่เกิดจากการเข้าร่วมในการทำวิจัย ภาระงานเหล่านี้ทำให้เยาวชนไม่เข้าร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาโดยให้เหตุผลว่า ไม่มีเวลาและมีภาระงานมากแล้ว

หมู่ 6 บ้านสันป่าสัก

บ้านสันป่าสัก เป็นหมู่บ้านที่มีจำนวนครัวเรือนและมีประชากรมากหมู่บ้านหนึ่งในตำบลป่าสัก การลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจกับผู้ใหญ่บ้านนั้น บ้านสันป่าสักทีมวิจัยได้ทำหนังสือชี้แจงและขอความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย อีกทั้งได้ขอให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำหมายเยาวชนในพื้นที่ให้เพื่อจะได้พูดคุย และทำความเข้าใจกันในเรื่องของงานวิจัย การเข้าไปพบกับผู้ใหญ่บ้านนั้นอาจจะเนื่องมาจากช่วงเวลาที่เข้าไปพบกับท่านเป็นช่วงเวลาที่ท่านไม่อยู่ จึงไม่ได้พบปะท่าน ทีมวิจัยใช้วิธีการฝากหนังสือชี้แจงให้ท่านผู้ใหญ่บ้านและใช้โทรศัพท์ในการติดต่อและนัดหมาย

ผลจากการนัดหมายดังกล่าว ไม่ประสบผลสำเร็จอาจเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ ได้แก่ ความคลื่อนในการติดต่อประสานงานระหว่างผู้วิจัยกับผู้ใหญ่บ้าน ทำให้การประชุมครั้งแรกชาวบ้านเข้าร่วมประชุม ทีมวิจัยได้ถือโอกาสประชาสัมพันธ์ถึงการเข้ามาทำงานวิจัยในพื้นที่ให้กับคนที่เข้าร่วมประชุม และได้พบกับผู้ใหญ่บ้านจึงได้คุยทำความเข้าใจกันถึงการทำงานและขอให้ท่านได้ประชาสัมพันธ์อีกครั้งหนึ่งให้เยาวชนเข้าร่วมประชุม

ในการนัดประชุมครั้งที่ 2 ผู้ใหญ่บ้านได้ประกาศและนัดหมายเยาวชนตรงตามทีผู้วิจัยได้ขอไว้ แต่ปรากฏว่าไม่มีมาเยาวชนเข้าร่วมในการประชุมเลย ซึ่งก็เป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจว่า บ้านสันป่าสักเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่มาก แต่กลับไม่มีเยาวชนสนใจเข้าร่วมประชุมเลย แต่ในการประชุมครั้งนี้ผู้วิจัยก็ได้พบกับคุณประเสริฐ กิตติศักดิ์ ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งสถานีวิจัยชุมชนคนเมืองลำพูน คลื่น 90.25 MHz ทีมวิจัยได้เล่าถึงการที่จะเข้ามาทำงานวิจัยในพื้นที่ วัดอุปพระสงค์ เป้าหมาย และกิจกรรมต่างๆ ของงานวิจัยให้ท่านได้ทราบ และขอให้ท่านช่วยในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยขึ้นนี้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งกับคุณประเสริฐ กิตติศักดิ์ ก็ได้เล่าให้ฟังว่า

“ท่านได้สนับสนุนกิจกรรมของเยาวชนมาบ้างแล้ว เช่นให้เยาวชนในพื้นที่มาจัดรายการวิทยุบ้าง แต่ว่าเยาวชนที่เข้ามาจัดนั้นขาดความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมดังกล่าว จึงทำให้กิจกรรมดังกล่าวได้เลิกไป ดังนั้นหากว่ามีการทำงานวิจัยขึ้นนี้ขึ้นมา และจะมาขอให้ทางสถานีวิจัยช่วยในเรื่องของการประชาสัมพันธ์หรือขอให้เยาวชนได้เข้ามาจัดรายการบ้างก็ได้ แต่ขอให้มีความต่อเนื่องในตัวของกิจกรรม เยาวชนมีการสืบทอดไปเป็นรุ่นๆ คือเมื่อรุ่นหนึ่งเลิกทำ ก็ควรมีรุ่นใหม่ขึ้นมาทำกิจกรรมต่อไป”

จากความล้มเหลวในการประชุมครั้งที่ 2 ผู้วิจัยได้เปลี่ยนวิธี โดยติดต่อขอความร่วมมือในการนัดหมายเยาวชนผ่านทางนักวิจัยท้องถิ่นในพื้นที่บ้านสันป่าสัก คือคุณลุงณรงค์ สมณาสัก ซึ่งท่านยังเป็นหมอดินของตำบลป่าสักอีกด้วย ผู้วิจัยได้ขอให้ท่านติดต่อเยาวชนในบ้านสันป่าสักให้ ปรากฏว่ามีเยาวชนเข้าร่วม 3 คนซึ่งทั้ง 3 คนได้เข้ามาพูดคุยและรับฟังถึงงานวิจัยขึ้นนี้และได้ตกลงเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน และรับปากจะไปชวนเพื่อนให้เข้าร่วมในทีมเพิ่มอีกในครั้งต่อไป

การนัดประชุมครั้งที่ 3 เป็นการนัดประชุมกับทีมวิจัยเยาวชนบ้านสันป่าสักครั้งที่ 1 มีเยาวชนเข้าร่วมประชุมอีก 1 คนในการประชุมครั้งนี้เป็นเรียกประชุมเพื่อนนัดหมายถึงการประชุมใหญ่ของทีมวิจัยเยาวชนทั้งหมด 10 หมู่บ้าน

สรุป บ้านสันป่าสักมีทีมวิจัยเยาวชน ทั้งหมด 2 คน

รายชื่อทีมวิจัยเยาวชนบ้านสันป่าสัก

- 1.นายวสันต์ นันทะศักดิ์
2. นายวรวิษ ดวงดิ่ง

บทวิเคราะห์

บ้านสันป่าสักเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีเยาวชนในหมู่บ้านจำนวนมากและเป็นที่ตั้งของโรงเรียนวัดสันป่าสัก แต่เยาวชนที่สนใจเข้าร่วมในการทำวิจัยกลับมีจำนวนไม่มาก และจากการสอบถามจากคุณลุงณรงค์ สมณาสัก ท่านได้เล่าว่า “เยาวชนในหมู่บ้านมีกิจกรรมมาก เนื่องมาจากเยาวชนส่วนใหญ่ได้เข้าไปเรียนโรงเรียนในตัวเมืองลำพูนทำให้ในวันหยุดเสาร์และอาทิตย์ต้องเข้าไปเรียนพิเศษและทำกิจกรรมในตัวเมือง อีกทั้งผู้ปกครองของเยาวชนในหมู่บ้านไม่ค่อยจะสนับสนุนให้เยาวชนเหล่านั้นเข้ามาทำกิจกรรมกับนักศึกษา เพราะผู้ปกครองเห็นว่ากิจกรรมนั้นไม่เกี่ยวกับการเรียนของเยาวชน”

หมู่บ้านห้วยม้าโก้ง

บ้านห้วยม้าโก้งเป็นหมู่บ้านแรกที่ทีมวิจัยลงพื้นที่เพื่อชวนเยาวชนเข้ามาเป็นทีมวิจัยร่วมในงานวิจัยเรื่องนี้ โดยได้ประสานงานผ่านทางคุณวิรัช เนตรแสนสักและคุณจันทา บุญเรืองกาศ ซึ่งทั้งสองท่านเป็นนักวิจัยท้องถิ่นจากโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน นอกจากนั้นทางด้านพ่อหลวงดิเรก เนตรแสนสัก ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านห้วยม้าโก้งก็เป็นสมาชิกในโครงการเช่นกัน ดังนั้นการเข้าไปทำงานในพื้นที่จึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

การเข้าไปในหมู่บ้านผู้วิจัยได้พบปะและนัดหมายขอให้นักวิจัยท้องถิ่นทั้ง 2 ท่านช่วยในการนัดเยาวชนในหมู่บ้านที่สนใจในการทำงานวิจัยและอยากมีกิจกรรมทำในเวลาว่างให้เข้ามาประชุมที่บ้านของคุณวิรัช โดยในการลงพื้นที่ครั้งนี้ผู้วิจัยได้เตรียมเอกสาร ซึ่งมีรายละเอียดของงานวิจัยและกิจกรรมโดยคร่าวๆ ที่จะเกิดขึ้นหากเยาวชนเข้าร่วมในการทำงานวิจัยขึ้นไปแจกกับเยาวชนและผู้ปกครองด้วย การประชุมครั้งนี้มีเยาวชนเข้าร่วมประชุมจำนวน 6 คน ชาย 2 คนและหญิง 4 คน เยาวชนที่เข้าร่วมประชุมในครั้งแรกนี้ยังไม่ค่อยกล้าแสดงออกสักเท่าไร และเมื่อถามคำถามไปเรื่อยๆเยาวชนยังไม่ค่อยกล้าตอบคำถาม แต่จากการที่เยาวชนได้ให้ความสนใจในสิ่งที่ผู้วิจัยได้บอกกล่าวและเล่าให้ฟัง จะเห็นถึงความสนใจในตัวเยาวชนบ้านห้วยม้าโก้ง หลังจากเล่าถึงงานวิจัยทั้งหมดให้กับเยาวชนได้ฟังเสร็จแล้วก็ได้นัดหมายให้เยาวชนบ้านห้วยได้เข้าไปร่วมกิจกรรมที่จะจัดขึ้นที่บ้านสันคะยอม เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านและจะได้รู้จักกับทีมบ้านสันคะยอม รวมทั้งได้ทำความคุ้นเคยกันระหว่างผู้วิจัยกับทีมเยาวชนด้วย ในการประชุมครั้งนี้นอกจากเยาวชนแล้วยังมีผู้ปกครองของเยาวชนได้เข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ด้วย ข้อสังเกตหนึ่งที่ได้จากการประชุมครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองจะให้ความสนใจในการทำงานวิจัยขึ้นนี้มาก อีกทั้งยังสนับสนุนให้เยาวชนเข้าร่วมทำงานวิจัยขึ้นนี้ด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก

จากการนัดหมายในการประชุมครั้งที่ 1 จึงได้นำเยาวชนจากบ้านห้วยม้าโก้งจำนวน 11 คน ร่วมกิจกรรมการพัฒนาลำน้ำสารของนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยได้พาเยาวชนไปร่วม

ณ วัดบ้านสันคะยอม ซึ่งกิจกรรมแรกเป็นการแจกทรายอะเบตและธณรงค์ป้องกันไข้เลือดออก โดย
เยาวชนบ้านสันคะยอมและเยาวชนบ้านห้วยม้าโก้งเดินธณรงค์แจกทรายอะเบต จากนั้นได้ให้เยาวชน
ทั้งสองหมู่บ้านได้เข้ามารวมกลุ่มกันเพื่อทำความรู้จักกัน และได้รับฟังผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าถึง
ประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน และให้ข้อคิดในการทำงานเพื่อท้องถิ่น เสร็จจากบ้านสันคะยอมผู้วิจัยได้
พาเยาวชนของทั้ง 2 หมู่บ้านไปที่วัดแม่สารป่าขาม ตำบลเวียงของ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อเข้า
ร่วมในพิธีปิดค่ายอาสาพัฒนาของนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมทั้งได้รับฟังแนวคิดและการ
ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยพระมหานិเวศ ซึ่งท่านได้ทำงานวิจัยใน “โครงการกระบวนการฟื้นฟู
ทรัพยากรธรรมชาติลำน้ำแม่สารอย่างมีส่วนร่วม” หลังจากนั้นก็กลับมาประชุมกันอีกครั้งที่บ้านห้วย
ม้าโก้งโดยเป็นการประชุมเพื่อคัดเลือกหัวหน้าทีมวิจัยของหมู่บ้านและนัดหมายในการประชุมครั้ง
ต่อไป

สรุป บ้านห้วยม้าโก้ง มีทีมวิจัยเยาวชนทั้งหมด 12 คน

รายชื่อทีมวิจัยเยาวชนบ้านห้วยม้าโก้ง

1. นายวสันต์ นันทะศักดิ์
2. นายวรวิษ ดวงดิ่ง
3. ค.ช.สุธินดา สำเนียงใหม่
4. ค.ช.อโนชา ปาระมีสัก
5. ค.ญ.ชลดา กุณแสงคำ
6. ค.ญ.สุธนา ใจสัน
7. ค.ญ.ชลธิชา บุรีรัตน์ศรีสกุล
8. ค.ญ.ชลธิชา ไหม่ตั้ง
9. ค.ช.สพรัฐ กุณะแสงคำ
10. ค.ช.วัฒนา ทาใจ
11. ค.ญ.อารินทร์ กุศลแป้น
12. นายคณิน กาศักดิ์
13. ค.ญ.อรณี นันตะสิน

บทวิเคราะห์

เยาวชนในหมู่บ้านให้ความสนใจดีมากแต่ยังไม่ค่อยกล้าแสดงออก และเยาวชนมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเยาวชนเพื่อสืบสานประเพณีดีกลองสะบัดชัย ในส่วนของผู้ปกครองในหมู่บ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี บ้านห้วยม้าโก้งเป็นหมู่บ้านที่สมาชิกในหมู่บ้านได้ให้ความสำคัญแลให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากการที่บ้านห้วยม้าโก้งได้รับรางวัลต่างๆ มากมายอาทิเช่น รางวัลหมู่บ้านต่อต้านยาเสพติด หมู่บ้านครอบครัวเป็นสุข เป็นต้น ทำให้การทำงานวิจัยเรื่องนี้ได้รับความร่วมมือจากเยาวชนและผู้ปกครองเป็นอย่างดี

หมู่ 9 บ้านกอเปา

การเข้าไปในพื้นที่บ้านกอเปา ได้นำหนังสือขอความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยเข้าไปให้กับคุณคำอ้าย สุธะศักดิ์ ผู้ใหญ่บ้าน และได้พูดคุยชี้แจงกับทางผู้ใหญ่บ้านกอเปา โดยที่ผู้ใหญ่บ้านได้ให้ความร่วมมือและแสดงความสนใจดีมาก โดยผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวไว้ว่า

“เยาวชนในปัจจุบันมีความรู้ในเรื่องการทำนายน้อยลง และไม่คอยให้ความสนใจกับอาชีพนี้เท่าใดนัก ถ้ามีคนมาชวนให้ทำงานเกี่ยวกับเรื่องนาหรือข้าว เยาวชนจะได้รู้เรื่องนาเรื่องข้าวมากขึ้นและจะได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อีกด้วย”

และได้ขอให้ผู้ใหญ่บ้านประชาสัมพันธ์และนัดหมายเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมในการทำงานวิจัยชิ้นนี้มาประชุมในครั้งต่อไป และขอให้ผู้ใหญ่บ้านได้บอกกล่าวให้ผู้ปกครองได้รับทราบถึงงานวิจัยชิ้นนี้ด้วย

การประชุมทีมวิจัยบ้านกอเปาครั้งที่ 1 มีเยาวชนเข้าร่วมประชุมจำนวน 10 คน ผู้ชาย 5 ผู้หญิง 5 คนเยาวชนที่มาเข้าร่วมประชุมนั้นเรียนอยู่หลายที่ได้แก่ เทคนิคคำพูน โรงเรียนบ้านหนองชีว เยาวชนได้รับฟังถึงรายละเอียดของงานวิจัยและกิจกรรมต่าง เยาวชนบ้านกอเปาเป็นเยาวชนที่ค่อนข้างกล้าแสดงออก ได้ให้ความร่วมมือดีในการถามคำถามต่างๆ และให้ความสนใจในการทำงานวิจัย อีกทั้งรับปากว่าจะชวนเพื่อนเข้าร่วมทีมในการประชุมครั้งต่อไป ในการประชุมครั้งนี้ผู้วิจัยได้ถามทีมเยาวชนถึงความรู้เรื่องการทำนาว่า **“ทราบหรือไม่ว่าผู้ปกครองปลูกข้าวเหนียวหรือข้าวเจ้า ปลูกข้าวพันธุ์อะไร ปลูกตอนไหน เกียวตอนไหน ทำนาเพื่อขายหรือเพื่อทานเอง”** ซึ่งจากการที่ได้ถามเยาวชนเยาวชนส่วนใหญ่ที่พ่อแม่ทำนาก็ตอบได้บ้าน ส่วนเยาวชนที่พ่อแม่ไม่ได้ปลูกข้าวตอบไม่ได้เลย จากคำตอบของน้องเยาวชนเป็นที่สงสัยว่าทำไมเยาวชนจึงไม่ทราบข้อมูลดังกล่าว ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเขามาก การประชุมครั้งนี้เป็นไปด้วยดีเนื่องจากมีทางผู้ปกครองเยาวชนมาอำนวยความสะดวกในเรื่องของสถานที่และร่วมรับฟัง

สรุป บ้านกอเปา มีทีมวิจัยเยาวชนทั้งหมด 10 คน

รายชื่อทีมวิจัยเยาวชนบ้านกอเปา

1. นายวีรพงศ์ ราชศักดิ์
2. ค.ญ.เกษรินทร์ ยะถาธง
3. น.ส.สุภารัตน์ ตูรคณาคร
4. น.ส.ศุภยา พิลาบุตร
5. ค.ญ.อัจฉรา ไชยเรือน
6. นายวารินทร์ ราชศักดิ์
7. ค.ช.โชคชัย ไชยเรือน
8. ค.ช.วรุตม์ ศรีวิชัย
9. ค.ญ.ไพริน สุริวงศ์
10. ค.ช.ธีระพงศ์ พรหมเสกศักดิ์

บทวิเคราะห์

เยาวชนให้ความสนใจและเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน อีกทั้งผู้นำชุมชนและผู้ปกครองให้ความสำคัญกับกิจกรรมนี้มาก สืบเนื่องจากมีการประกาศเสียงตามสายให้เยาวชนเข้าร่วมในการประชุมและมาจัดสถานที่ รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการประชุม และในแต่ละครั้งจะมีผู้ปกครองของเยาวชนได้เข้าร่วมรับฟังแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการทำนาเพิ่มเติมแก่เยาวชนด้วย

หมู่ 10 บ้านหนองหลุม

การลงพื้นที่บ้านหนองหลุมทีมวิจัยได้ชี้แจงให้กับทางคุณโสภณ อะโนสค์ ผู้ใหญ่บ้านในการทำงานวิจัยและขอความร่วมมือในการนัดเยาวชนเพื่อประชุมทำความเข้าใจกับงานวิจัยชิ้นนี้และชวนเยาวชนเพื่อเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน ผู้ใหญ่บ้านได้จัดการนัดหมายเยาวชนให้เข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังรายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่องนี้

การประชุมทีมเยาวชนบ้านหนองหลุมครั้งที่ 1 มีเยาวชนเข้าร่วมประชุมมากกว่าที่คาด ถึง 17 คน ชาย 8 คน หญิง 9 คน เยาวชนที่เข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเด็ก อายุน้อยที่สุด 9 ปี ในการประชุมครั้งนี้มีคุณครูจากโรงเรียนบ้านน้ำพุเป็นผู้ชักชวนเยาวชนให้เข้ามาประชุม แต่ท่านก็ไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วย เยาวชนที่เข้าร่วมประชุมได้รับฟังถึงรายละเอียดของงานวิจัยแต่ความสนใจของเยาวชนมีน้อยมาก ซึ่งมาจากการที่เยาวชนมีอายุน้อยและการรวมตัวของเยาวชนจำนวนมากจึงเหมือนเป็นการมาเล่นกัน เยาวชนที่ให้ความสนใจจะเป็นผู้หญิง ซึ่งจะตั้งใจฟังและคอยซักถามถึงประเด็นต่างๆ แต่ที่น่าเป็นห่วงสำหรับบ้านเยาวชนบ้านนี้คือ เรื่องของเวลาที่จะเข้าร่วมทำงานวิจัย เพราะจากการที่ได้ซักถามเยาวชนมีกิจกรรมเสริมมาก อาจจะไม่มีเวลาในการทำงานวิจัย ในการประชุมครั้งนี้ได้มีการคัดเลือกหัวหน้าทีมวิจัยและรองหัวหน้าทีมวิจัยเยาวชนของหมู่บ้านหนองหลุม

เยาวชนในบ้านหนองหลุมได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมติกลองสะบัดชัย เดินแมว แต่ผู้วิจัยยังไม่สามารถติดต่อหัวหน้ากลุ่มดังกล่าวได้

รายชื่อทีมวิจัยเยาวชนบ้านหนองหลุม

1. ค.ช.โชติโรจน์ ไยะสัก
2. ค.ญ.ชลิตา จันทระเวียง
3. ค.ญ.นันทนา กุณแสงคำ
4. ค.ญ.รัตน์ชนก ป้อกาศ
5. ค.ช.อุดมชัย ศรีวิชัย
6. นายวุฒิพงษ์ ณะวงศ์
7. ค.ญ.น้ำผึ้ง อุดรศักดิ์
8. ค.ช.จตุรงค์ ไชยากำ
9. น.ส.อภิญา ใจสังกา
10. ค.ญ.รัตติกาล ยามะสัก
11. ค.ญ.รัตติกา ยามะสัก
12. ค.ช.วีรชน ยามะสัก
13. ค.ช.วุฒิชัย อุดรศักดิ์
14. ค.ช.สิทธิเดช ใจกังลา
15. ค.ช.สิทธิศักดิ์ ใจกังลา
16. นายรณชัย อินมา
17. ค.ช.ชนวัฒน์ กุศล

บทวิเคราะห์

เยาวชนบ้านหนองหลุมที่เข้าร่วมในการประชุมมีจำนวนมาก แต่เยาวชนมีอายุน้อยทำให้ความสนใจในต้งงานวิจัยมีไม่มากนัก และผู้ปกครองของเยาวชนไม่ค่อยจะให้เยาวชนเข้าร่วมในการทำงานวิจัย ทำให้เมื่อเริ่มดำเนินงานจริงเยาวชนไม่ได้เข้าร่วมในการทำงานวิจัยเรื่องนี้ และเยาวชนได้ให้เหตุผลว่า ไม่มีเวลาว่างที่จะเข้าร่วมในการทำงานเพราะต้องทำการบ้าน เรียนพิเศษ และทำกิจกรรมงานบ้านช่วยผู้ปกครอง ด้วยเหตุนี้ทำให้บ้านหนองหลุมเมื่อเริ่มทำงานจึงไม่มีเยาวชนเข้าร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก

หมู่ 12 บ้านสันหลวง

การลงพื้นที่บ้านสันหลวงนั้นเริ่มแรกได้เข้าไปที่วัดสันหลวง เพื่อขอคำแนะนำจากท่านเจ้าอาวาสวัด ในการเข้าถึงแกนนำเยาวชน และท่านเจ้าอาวาสได้เล่าให้ฟังว่าเยาวชนบ้านสันหลวงมีการ

รวมตัวกันเป็นกลุ่มเยาวชนหมู่บ้านอยู่แล้ว และได้เริ่มทำกิจกรรมกันบ้างแล้ว อีกทั้งท่านเจ้าอาวาสวัดสันหลวงยังได้โทรศัพท์เรียกหัวหน้ากลุ่มเยาวชนบ้านสันหลวงให้เข้ามาพูดคุยกับทีมวิจัย ทีมวิจัย ได้พูดคุยกับหัวหน้ากลุ่มเยาวชนถึงงานวิจัยที่จะเข้ามาชวนเยาวชนในพื้นที่ทำ หัวหน้าเยาวชนให้ความสนใจและนัดหมายกับผู้วิจัยให้เข้ามาร่วมประชุมกับเยาวชนบ้านสันหลวงในครั้งต่อไป และเขาจะนัดกับเยาวชนทั้งหมดให้

การประชุมทีมวิจัยเยาวชนบ้านสันหลวงครั้งที่ 1 ประชุมที่บ้านพ่อหลงอุทัย ชิวแดง ซึ่งท่านก็เป็นนักวิจัยท้องถิ่นเช่นกัน แต่เหตุที่ทีมวิจัย ไม่ได้ติดต่อดังแต่แรก เพราะผู้วิจัยไม่เคยเจอท่านมาก่อน ดังนั้นการทำความเข้าใจกับท่านจึงง่าย และท่านก็ให้ความร่วมมือในการทำงานดีมาก อีกทั้งยังสนับสนุนให้เยาวชนได้เข้ามาร่วมเพราะจะเป็นการฝึกให้เยาวชนทำงานเป็นทีม และสามารถนำความรู้ที่ได้กลับเข้ามาทำงานเพื่อท้องถิ่นของตนเอง การประชุมครั้งนี้มีเยาวชนเข้าร่วมประชุมทั้งหมดจำนวน 14 คน เยาวชนที่เข้าร่วมรับฟังการประชุมส่วนมากเป็นนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา เรียนอยู่ที่วิทยาลัยเทคนิคลำพูน และบางคนก็ไม่ได้เรียนหนังสือแล้ว เยาวชนให้ความสนใจในการฟังเรื่องราวเกี่ยวกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้อธิบายให้ฟังดีมาก มีการตั้งคำถามเกี่ยวกับงานวิจัยและกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในการทำงาน การประชุมครั้งนี้เยาวชนให้ความสนใจในการทำงานเป็นอย่างดีและเห็นได้ว่าเยาวชนที่สันหลวงพร้อมที่ทำงานให้กับชุมชน

สรุป บ้านสันหลวง มีทีมวิจัยเยาวชน จำนวน 14 คน

รายชื่อทีมวิจัยเยาวชนบ้านสันหลวง

1. นายปิยพันธ์ ย่องห้วย
2. นายไตรทศ คำชาวสัน
3. น.ส.สุภัทรา พรหมสาร
4. นายวัฒนา บุรีรัตน์
5. น.ส.สายฝน ย่องห้วย
6. น.ส.อรทัย เศรษฐกิจ
7. นายวัชรพงษ์ วงศ์ปัญญา
8. นายณัฐพร คำชาวสัน
9. นายกฤษฎา เดใจกาศ
10. นายอภิรักษ์ กิตติศักดิ์
11. นายสมเกียรติ เศรษฐกิจ
12. น.ส.เบญจพร มุลตัน
13. นายประคอง พรหมเวียง
14. นายเกียรติศักดิ์ เศรษฐกิจ

บทวิเคราะห์

เยาวชนในหมู่บ้านมีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ เช่นจัดกิจกรรมวันแม่ ทำความสะอาดวัด เป็นต้นหัวหน้าเยาวชนมีความรับผิดชอบสูงมาก และเป็นที่ยอมรับจากสมาชิก เยาวชนที่เข้าร่วมในการประชุมให้ความสนใจกับการทำงานวิจัยเรื่องนี้ และเมื่อเริ่มแรกของการทำงาน เยาวชนได้ช่วยกันทำงานอย่างดี แต่เมื่อผ่านไปประมาณ 5 เดือนเยาวชนเกือบทั้งหมดเรียนในวิทยาลัยเทคนิคลำพูน ได้เรียนจบการศึกษา และออกไปทำงาน ทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาต่อ จึงทำให้การทำงานต้องหยุดเป็นช่วงๆ

หมู่ 13 บ้านหนองชีว

บ้านหนองชีวเป็นอีกหนึ่งหมู่บ้านที่ผู้ใหญ่บ้านท่านเป็นนักวิจัยท้องถิ่น ดังนั้นการเข้าไปทำความเข้าใจและขอความร่วมมือจึงเป็นเรื่องง่าย การเข้าไปในหมู่บ้านได้ติดต่อไปยังผู้ใหญ่บ้านและได้ลงพื้นที่เพื่อพูดคุยถึงรายละเอียดของงานวิจัยอีกครั้งหนึ่งที่บ้านของท่านผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านท่านได้เรียกให้หัวหน้าเยาวชนประจำหมู่บ้านเข้ามารับฟังถึงงานวิจัยชิ้นนี้ด้วย ทีมวิจัยได้เล่าถึงงานวิจัยชิ้นนี้ให้หัวหน้าเยาวชนฟังและชวนให้น้องเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน หัวหน้าเยาวชนตกลงและรับหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับเยาวชนคนอื่นๆ ในการนัดประชุมครั้งแรกกับเยาวชนทั้งหมด อีกทั้งหัวหน้าเยาวชนได้เล่าว่า

“เยาวชนที่บ้านหนองชีวได้มีการรวมตัวกันแต่ยังไม่มีกิจกรรมที่จะร่วมกันทำ ดังนั้นเมื่อมีงานวิจัยนี้เข้ามาจึงเป็นการดี แต่ว่าในเรื่องของคนทำนานั้นอาจจะเหลืออยู่ไม่มากนักเนื่องจากคนที่มืออาชีพทำนาปัจจุบันส่วนมากได้เข้าไปขายแรงงานที่นครอุตสาหกรรมลำพูนกันมาก เพราะได้เงินดีกว่าและไม่เหนื่อยเหมือนการทำนา ที่นาสวนมากจึงไม่มีผู้ใดทำ”

การประชุมครั้งที่ 1 บ้านหนองชีว มีเยาวชนเข้าร่วมประชุมจำนวน 8 คน ชาย 3 คนและหญิง 5 คน เยาวชนบ้านหนองชีวส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยเทคนิคลำพูน เยาวชนต้องใจฟังในสิ่งที่ผู้วิจัยเล่าให้ฟังดี แต่ยังไม่ค่อยซักถามสักเท่าใด เยาวชนบอกว่า เยาวชนมีการรวมตัวกันในช่วงตอนเย็นเกือบทุกวันเพื่อพูดคุยเล่นเล่นกีฬา คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องกันดังนั้นการที่เยาวชนรวมตัวกันจึงไม่มีปัญหาในเรื่องความไม่ไว้วางใจของผู้ปกครอง การประชุมครั้งนี้ผู้วิจัยได้เล่าถึงงานวิจัยและได้กิจกรรมต่างๆ ที่จะได้ทำในการเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน และได้เลือกหัวหน้ากลุ่มเยาวชนขึ้นเพื่อเป็นแกนนำในการนัดหมายการประชุมและติดต่อในการทำกิจกรรมต่างๆ

สรุป เยาวชนบ้านหนองชีว มีจำนวน 8 คน

รายชื่อทีมวิจัยเยาวชนบ้านหนองชีว

1. น.ส.สุภาพร เสนพนัสศักดิ์
2. น.ส.อรรพรรณ พรหมเสงศักดิ์
3. ค.ญ.เจนจิรา ยามะสัก
4. นายกฤษฎา เศรษฐกิจ
5. นายอำนาจ ชิมแดง
6. น.ส.วิสุณี ยูวงศ์
7. น.ส.ขวัญตา ทาใจ
8. นายกมล ศรีวิชัย

บทวิเคราะห์

เยาวชนในหมู่บ้านมีการรวมตัวกันแต่ยังไม่มีการทำกิจกรรม เยาวชนมีความตั้งใจที่ทำงานเพื่อชุมชนและให้ความสนใจกับการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา แต่คิดในเรื่องของเวลาที่เยาวชนส่วนหนึ่งต้องทำงาน และมีกิจกรรมเสริมมาก การทำงานกับเยาวชนบ้านหนองชีวจึงต้องมีการวางแผนร่วมกันกับเยาวชนเพื่อหาเวลาที่ลงตัวในการทำงาน

หมู่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลือง

บ้านน้ำบ่อเหลือง เป็นหมู่บ้านที่มีโรงงานของบริษัทสหพัฒนพิบูลย์จำกัด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ในพื้นที่ อีกทั้งในหมู่บ้านมีหอพักตั้งอยู่มากมาย ทำให้บ้านน้ำบ่อเหลืองจึงเป็นหมู่บ้านที่มีการผสมผสานกันระหว่างชุมชนเกษตรกรรมและชุมชนอุตสาหกรรม

การเข้าไปในพื้นที่ได้เข้าไปหาผู้ใหญ่บ้าน และได้รับความต้อนรับอย่างดีและผู้ใหญ่บ้านได้ให้ความร่วมมือในเรื่องการประสานงานกับเยาวชนอย่างดี ผู้ใหญ่บ้านได้มอบหมายให้ อบต.เป็นผู้ประสานงานในการประชุมเยาวชนครั้งแรก

การประชุมครั้งที่ 1 บ้านน้ำบ่อเหลือง ท่านอบต.ได้นัดหมายเยาวชนให้เข้ามาร่วมประชุมที่บ้านตนเอง มีเยาวชนเข้ามาร่วมประชุม 2 คน โดยเยาวชนที่เข้ามาร่วมเป็นตัวแทนเยาวชนบ้านน้ำบ่อเหลืองที่เข้าไปเป็นตัวแทนในสภาเยาวชนตำบลปากสัก ผู้วิจัยได้เล่าถึงงานวิจัยและกิจกรรมต่างๆให้เยาวชนฟังและขอให้เยาวชนได้นัดหมายเยาวชนคนอื่นในหมู่บ้านให้เข้ามาประชุมในครั้งต่อไป และเยาวชนที่เข้าร่วมประชุมยังเล่าให้ฟังว่า เยาวชนในบ้านน้ำบ่อเหลืองไม่ค่อยมีเวลาในการทำงานวิจัยเนื่องจากต้องเรียนพิเศษในวันหยุดและเรียน กศน.วันอาทิตย์ อีกทั้งเยาวชนบางคนทำงานในโรงงานของบริษัทสหพัฒนพิบูลย์จำกัด ทำให้อาจจะไม่มีเวลาให้กับกิจกรรมดังกล่าว แต่เยาวชนก็จะนัดหมายเพื่อนๆ ให้เข้าร่วมประชุมในครั้งต่อไป

การประชุมครั้งที่ 2 บ้านน้ำบ่อเหลือง ประชุมที่วัดบ้านน้ำบ่อเหลือง มีเยาวชนเข้าร่วมในการประชุมจำนวน 6 คน เป็นผู้หญิงทั้งหมด การประชุมครั้งนี้ผู้วิจัยได้เล่าถึงการทำงานวิจัยและกิจกรรมต่างๆ ในการทำวิจัยให้เยาวชนได้รับฟัง และได้ชวนให้เยาวชนเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน เยาวชนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน แต่ก็บอกว่าอาจจะไม่ค่อยมีเวลาให้กับกิจกรรมต่างในการทำวิจัยแต่ก็จะพยายามเข้าร่วมในการทำกิจกรรม เพราะอยากจะมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัย

สรุป ทีมวิจัยเยาวชนบ้านน้ำบ่อเหลือง มีจำนวน 7 คน

รายชื่อทีมวิจัยเยาวชนบ้านน้ำบ่อเหลือง

1. ค.ญ.ศิริวิภาพร ทองดี
2. ค.ช.อภิเดช ฉายจริง
3. น.ส.อัญชลี ยิ้มสวัสดิ์
4. น.ส.ณัฐภรณ์ มีเดช
5. ค.ญ.รัตนภรณ์ ยะคำป้อ
6. ค.ญ.ปฐมาวดี ศรีวิชัยศักดิ์
7. น.ส.รัชฎาพรรณ เทพศักดิ์

บทวิเคราะห์

บ้านน้ำบ่อเหลืองเป็นหมู่บ้านที่มีการผสมผสานกันระหว่างชุมชนเกษตรกรรมและชุมชนอุตสาหกรรมทำให้เยาวชนในหมู่บ้านไม่ค่อยมีเวลาในการทำกิจกรรม เนื่องจากเรียนในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์ อีกทั้งเยาวชนบางคนทำงานแล้ว บ้านน้ำบ่อเหลืองเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่มีพื้นที่ในการทำนาลดลงเป็นอย่างมากและมีจำนวนชาวนาเหลือน้อย เนื่องจากชาวนาเข้าไปทำงานโรงงานของบริษัทสหพัฒนพิบูลย์จำกัด และการแปรรูปที่นาไปเป็นโรงงานอุตสาหกรรม หอพัก และที่ดินส่วนหนึ่งทิ้งให้ว่างเปล่าเนื่องจากไม่สามารถทำนาได้

หมู่ 16 บ้านทรายทอง

บ้านทรายทองเป็นหมู่บ้านที่แยกออกมาจากหมู่ที่ 8 บ้านห้วยม้าโก้งและเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่ผู้ใหญ่บ้านเป็นนักวิจัยท้องถิ่นจากโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกร ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทำให้การทำความเข้าใจในการทำงานวิจัยและการขอความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ นั้นเป็นไปได้โดยไม่ยุ่งยาก การนัดหมายเยาวชนบ้านทรายทอง ได้นัดหมายผ่านทางเยาวชนบ้านห้วยม้าโก้ง เพราะเยาวชนทั้ง 2 หมู่บ้านส่วนหนึ่งเรียนอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน ดังนั้นเยาวชนทั้ง 2 หมู่บ้านจึงสนิทสนมกัน

การประชุมครั้งที่ 1 บ้านทรายทอง ได้นัดหมายเยาวชนผ่านทางเยาวชนบ้านห้วยม้าโค้งและให้เยาวชนบ้านห้วยเป็นผู้นำในการลงพื้นที่ การประชุมครั้งนี้มีเยาวชนบ้านทรายทองเข้าร่วมในการประชุมจำนวน 9 คน เป็นผู้ชาย 2 คนและผู้หญิง 7 คน เยาวชนได้รับฟังคำชี้แจงและกิจกรรมต่างๆ ในการทำงานวิจัยทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้เล่าให้ฟัง และผู้วิจัยได้ชวนให้เยาวชนเขามาเป็นทีมวิจัยเยาวชน และได้รับความร่วมมือจากเยาวชนเป็นทีมวิจัยเยาวชนในการประชุมเยาวชนซักถามและบอกว่าไม่มีความรู้ในการทำงานวิจัย และอยากเข้าร่วมเพื่อฝึกตนเองและหาประสบการณ์ในการทำงานวิจัย อีกทั้งในการประชุมครั้งนี้ทางผู้ใหญ่บ้าน และอบต.เข้าร่วมในการประชุมด้วย

สรุป ทีมวิจัยเยาวชนบ้านทรายทองมีสมาชิกจำนวน 9 คน

รายชื่อทีมวิจัยเยาวชนบ้านทรายทอง

1. ค.ช.วีรพงษ์ ยูวงศ์
2. ค.ช.สรายุทธ ดิสม
3. น.ส.กิตติพร ผัดสัก
4. ค.ญ.อภิญา สัจจัง
5. ค.ญ.สภานุวัฒน์ ตุกณาคร
6. ค.ญ.วรรณิภา ผัดสัก
7. น.ส.จันทิมา ปานสด
8. ค.ญ.สุพันธุ์วา พยาเทพ
9. น.ส.อัญชลี เนตรแสนสัก

บทวิเคราะห์

เยาวชนที่เป็นผู้หญิงมีความกล้าแสดงออกและให้ความสนใจในการทำงานวิจัยเรื่องนี้ อีกทั้งผู้นำชุมชนและผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมดี เยาวชนบ้านทรายทองและบ้านห้วยม้าโค้งเป็นเยาวชนที่มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม เนื่องจากเดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกัน และมีพื้นที่ติดกัน อีกทั้งเยาวชนทั้งสองหมู่บ้านส่วนหนึ่งเรียนอยู่โรงเรียนเดียวกัน ทำให้การทำงานวิจัยเรื่องนี้เยาวชนทั้งสองกลุ่มได้ช่วยเหลือกันในการทำงาน และร่วมกันวางแผนการทำงานและมีส่วนอย่างมากในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา

หมู่ 17 บ้านใหม่ร้องแกลบ

บ้านใหม่ร้องแกลบเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่ง ที่ผู้ใหญ่บ้านเป็นนักวิจัยท้องถิ่นจากโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทำให้การทำความเข้าใจในการทำงานวิจัยและการขอความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ นั้นเป็นไปได้เป็นอย่างดี

ยุ่งยาก การนัดหมายเยาวชนผู้วิจัยได้ขอให้ผู้ใหญ่บ้านได้เป็นผู้นัดหมายเยาวชนให้ในการประชุมครั้งแรก

การประชุมครั้งที่ 1 บ้านใหม่ร่องเกลบ ประชุมที่วัดบ้านใหม่ร่องเกลบ ในการประชุมครั้งนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากอบต.บ้านใหม่ร่องเกลบเป็นผู้จัดสถานที่และประชาสัมพันธ์การประชุมครั้งนี้ การประชุมมีเยาวชนเข้าร่วมในการประชุม จำนวน 15 คน เป็นผู้ชาย 6 คนและผู้หญิง 9 คน เยาวชนมีความสนิทสนมกันมาก ผู้วิจัยได้เล่าถึงการทำงานวิจัยและกิจกรรมต่างๆ ในการทำวิจัยให้เยาวชนได้รับฟัง และได้ชวนให้เยาวชนเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน เยาวชนได้เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชนและได้ซักถามในรายละเอียดต่างๆของงานวิจัย และได้ทำการคัดเลือกหัวหน้าทีมวิจัยเยาวชนของบ้านใหม่ร่องเกลบเพื่อเป็นผู้ประสานงานกับสมาชิกในหมู่บ้าน อีกทั้งผู้วิจัยได้ลองถามคำถามเกี่ยวกับการทำนาเหมือนกับบ้านอื่นๆ เช่น ถามว่าทราบหรือไม่ว่าผู้ปกครองปลูกข้าวเหนียวหรือข้าวเจ้า ปลูกข้าวพันธุ์อะไร ปลูกตอนไหน เกี่ยวตอนไหน ทำนาเพื่อขายหรือเพื่อทานเอง เป็นต้น ซึ่งจากการที่ได้ถามเยาวชน เยาวชนส่วนใหญ่ที่พ่อแม่ทำนาสามารถตอบคำถามได้ ส่วนเยาวชนที่พ่อแม่ไม่ได้ปลูกข้าวไม่สามารถตอบคำถามได้ แสดงให้เห็นว่าเยาวชนยังมีความรู้ในเรื่องการทำนายน้อยมาก

สรุป ทีมวิจัยเยาวชนบ้านใหม่ร่องเกลบมีสมาชิกจำนวน 15 คน

รายชื่อทีมวิจัยเยาวชนบ้านใหม่ร่องเกลบ

1. น.ส.พรรณวลี สุริวงษ์
2. ด.ญ.เวนิกา พรหมเสพศักดิ์
3. ด.ญ.ปรารธนา ทิสลัก
4. ด.ญ.จิราพร ราชศักดิ์
5. ด.ญ.สุภารัตน์ พรหมเสพศักดิ์
6. นายอานนท์ คำหาล้า
7. นายประกาศิต จันตะมูล
8. น.ส. พรรณี พรหมเสพศักดิ์
9. น.ส.สุนารี เนตรศักดิ์
10. น.ส.สร้อยทิพย์ ทรายโรจน์
11. นายเอกพจน์ ทิสลัก
12. น.ส.แสงระวี เวียงอินทร์
13. นายพงษ์พัฒน์ วิทยาศัย
14. ด.ช.วันชนะ ราชลัก

15. ค.ช.อติพงษ์ บุญมาถึง

บทวิเคราะห์

เยาวชนได้ให้ความสนใจเข้าร่วมในการประชุมเป็นจำนวนมาก และสนใจในการทำงานวิจัย เยาวชนบ้านใหม่ร่องเกลบยังขาดความรู้ในเรื่องของการทำนา สืบเนื่องจากการที่ทีมวิจัยได้ลงถามคำถามในเรื่องของการทำนาในพื้นที่ ซึ่งเยาวชนส่วนมากตอบไม่ได้ ดังนั้นในการทำงานวิจัยเรื่องนี้ ก่อนการทำงานทีมวิจัยต้องมีการทำความเข้าใจในเรื่องของความรู้พื้นฐานของการทำนา และความรู้เกี่ยวกับข้าวให้กับเยาวชนเพิ่มเติม

จากการลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชนของหมู่บ้านเป้าหมายในการทำวิจัย และการลงพื้นที่เพื่อชวนเยาวชนเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน สามารถรวบรวมทีมวิจัยเยาวชนได้ทั้งหมด จำนวน 96 คน และได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยกับผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน โดยใช้หนังสือและการพูดคุยทำความเข้าใจ

4.3 แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนอำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เป็นการศึกษาเพื่อ 1) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน 2) เพื่อศึกษาเงื่อนไข/ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน และ 3) เพื่อหาแนวทางประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักโดยเยาวชนในพื้นที่ ซึ่งการศึกษารั้งนี้ได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยความร่วมมือของนักวิจัยที่เป็นคนนอกพื้นที่และทีมวิจัยเยาวชนซึ่งเป็นคนในพื้นที่ตำบลป่าสัก และมีนักวิจัยท้องถิ่นจากโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นที่ปรึกษาและคอยให้คำแนะนำแก่ทีมวิจัยเยาวชนในการทำงานวิจัยเรื่องนี้ โดยเยาวชนเหล่านี้ได้เข้าร่วมกันในการทำงานตั้งแต่การวางแผนการเก็บข้อมูลการทำนา การเก็บข้อมูลการทำนา การสรุปประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเก็บข้อมูลการทำนา การวางแผนการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา การพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก และการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาที่พัฒนาขึ้นโดยเยาวชนในพื้นที่ตำบลป่าสัก โดยอาศัยรูปแบบการจัดเวทีพูดคุย การจัดการประชุมทีมวิจัยเยาวชน และการจัดการอบรม ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนั้นจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนตำบลป่าสัก และกิจกรรมต่างๆ ได้จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลจากการรวบรวมเยาวชนในพื้นที่เป้าหมายทั้ง 10 หมู่บ้านเพื่อเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน ทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆขึ้นเพื่อค้นหาหาแนวทางในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา

ทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน พอจะสรุปได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาจิตวิทยาร่วมกับเยาวชนที่เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชนและเตรียมทีมวิจัยเยาวชนในการเก็บข้อมูลการทำนา โดยมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1.1 เวทีการประชุมทีมวิจัยเยาวชนเพื่อทำความเข้าใจกับเยาวชนที่เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน

การดำเนินกิจกรรม

การจัดเวทีการประชุมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจกับทีมวิจัยเยาวชนในเรื่องบทบาท หน้าที่ในการทำงานวิจัย และเพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนทั้ง 10 หมู่บ้านได้พบปะและทำความรู้จักกัน และเพื่อฝึกทักษะการเก็บข้อมูลและทำความเข้าใจกับแบบสอบถามที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลการทำนา

เยาวชนที่เข้าร่วมประชุมมาจาก 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านสันคะยอม หมู่ 6 บ้านสันป่าสัก หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโก้ง หมู่ 9 บ้านกอกเปา หมู่ 12 บ้านสันหลวง หมู่ 13 บ้านหนองชีว หมู่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลียง หมู่ 17 บ้านใหม่ร่องเกลบและเยาวชนจาก หมู่ 10 บ้านหนองหลุม หมู่ 16 บ้านทรายทอง ไม่ได้มาเข้าร่วมประชุม อันเนื่องมาจาก หมู่ 10 บ้านหนองหลุม ได้ประสานงานไปที่หัวหน้าทีมเยาวชนแล้วได้รับคำตอบว่าเยาวชนส่วนมากติดเข้าค่าย เรียนพิเศษ และไปทำธุระกับผู้ปกครอง อีกทั้งมีอีกส่วนหนึ่งต้องทำงานช่วยทางบ้าน จึงทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ได้ และจากข้อสังเกตของผู้วิจัย เยาวชนในบ้านหนองหลุมส่วนมากมีอายุน้อยประมาณ 8-13 ปี การที่จะมาประชุมต่างหมู่บ้านอาจจะมีปัญหาว่าผู้ปกครองอาจจะไม่ยอมให้มาเข้าร่วมในการประชุม ส่วนหมู่ 16 บ้านทรายทอง ไม่สามารถติดต่อประสานงานกับทีมเยาวชนได้ ต้องติดต่อผ่านทางทีมเยาวชนบ้านห้วยม้าโก้ง และได้คำตอบรับมาแล้วแต่ไม่อาจทราบได้ว่าเพราะเหตุใดทีมเยาวชนจึงไม่สามารถมาเข้าร่วมประชุมได้

การประชุมเริ่มจากการลงทะเบียนในเวลาตั้งแต่ 8.30 น. จนถึงราวๆ 9.30 น. และได้เริ่มเปิดการประชุมในเวลาประมาณ 10 โมงเช้า โดยพ่อหลวงบ้านสันป่าสัก เป็นผู้กล่าวเปิดการประชุมและต่อด้วย ผศ.ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ กล่าวทักทายทีมวิจัยเยาวชน จากนั้นเป็นการแนะนำตัวของผู้เข้าร่วมในการประชุมทั้งหมด และผู้วิจัยนายกิตติสัมพันธ์ ปวนปิ่นคำ หัวหน้าโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการจัดการประชุมและความเป็นมาของโครงการวิจัยขึ้นนี้ จากนั้นเป็นการแสดงความรู้สึกในการเข้ามาทำงานวิจัยของผู้วิจัย อาจารย์ ผู้ใหญ่ใจดีที่เข้าร่วมเป็นวิทยากร และ

ของทีมวิจัยเยาวชน หลังจากนั้นได้แบ่งกลุ่มทีมวิจัยเยาวชนออกตามหมู่บ้านดังนี้ กลุ่มที่ 1 บ้านสันคะยอม กลุ่มที่ 2 บ้านสันป่าสักและบ้านน้ำบ่อเหลือง กลุ่มที่ 3 บ้านสันหลวง กลุ่มที่ 4 บ้านห้วยม้าโค้ง กลุ่มที่ 5 บ้านหนองชีว กลุ่มที่ 6 บ้านกอกเปาและบ้านใหม่ร่องเกลบ กิจกรรมนี้ได้มีการแบ่งกลุ่มเพื่อให้วิทยากรที่เข้าร่วมในการประชุมได้เข้าไปเล่าประสบการณ์ในการทำงานวิจัยและบางกลุ่มก็ถือโอกาสในการลองใช้แบบสอบถามในการถามคำถามเกี่ยวกับการทำนากับวิทยากร ในการแบ่งกลุ่มแต่ละกลุ่มมีการคัดเลือกประธานกลุ่ม และเลขานุการ รวมถึงผู้สังเกตการณ์ของแต่ละกลุ่มเพื่อเป็นคนเคลื่อนงานของแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะรับผิดชอบในการสรุปสิ่งที่วิทยากรได้ถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำงานวิจัยและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการนาลงในกระดาษรูป และนำเสนอในช่วงบ่าย

ในช่วงบ่าย หลังจากรับประทานอาหารกลางวันเรียบร้อยแล้วก็เป็นการนำเสนอสิ่งที่ทีมวิจัยแต่ละกลุ่มสรุปได้จากวิทยากร และนำมาปรับใช้ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของทีมตนเองต่อไป เมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่มแล้วก็มีกิจกรรมนันทนาการ โดยพี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และจากนั้นเป็นการทำความเข้าใจกับแบบสอบถามที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลการทำนา และได้มีการวางแผนการลงพื้นที่โดยคร่าวๆ จากนั้นเป็นการให้วิทยากรที่อยู่กับเราตั้งแต่ต้นมาแสดงถึงสิ่งที่ท่านเห็นจากกิจกรรมต่างๆ จากนั้นเป็นการมอบหมายงานคือ ให้ทีมวิจัยแต่ละคนนำแบบสอบถามกลับไปคนละ 1 ชุดเพื่อนำไปลองทำดูแล้วนำมาส่งในการประชุมครั้งต่อไป และได้ให้ทีมวิจัยเยาวชนแต่ละทีมไปทำแผนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการทำนาของแต่ละหมู่บ้านมาส่งในวันดังกล่าวด้วย สุดท้ายปิดการประชุมโดยผู้ใหญ่บ้านสันป่าสักซึ่งอยู่ในการประชุมตั้งแต่เช้าจนสิ้นสุดการประชุม ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีและทำให้เรามีกำลังใจมาก

อภิปรายผล

เยาวชนเข้าร่วมในการประชุมน้อยกว่าที่คาดไว้อันเนื่องมาจากเยาวชนส่วนหนึ่งต้องไปเรียนพิเศษ มีการประชุมผู้ปกครอง ไปเข้าค่ายที่ทางโรงเรียนจัดในช่วงเปิดเรียน ช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านและไปเที่ยวกับครอบครัว ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในการทำงานวิจัยขึ้นนี้ การจัดกระบวนการในการจัดประชุมครั้งนี้ผู้วิจัยมีการจัดการที่ยังไม่ดีพอได้แก่ การจัดกระบวนการประชุม การสอดแทรกกิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น จึงทำให้กระบวนการต่างๆ ไม่ต่อเนื่องและไม่ได้ทำให้เยาวชนได้แสดงออกได้เต็มที่ และเวลาที่จัดไม่เหมาะสมทำให้เยาวชนในทีมวิจัยเข้าร่วมในการประชุมน้อยเนื่องจากเป็นช่วงเปิดเทอมใหม่ ทำให้เยาวชนมีกิจกรรมมาก และเป็นช่วงฤดูเก็บเกี่ยวจึงมีวิทยากรและผู้ใหญ่ที่เชิญไว้เข้าร่วมในการประชุมน้อย เยาวชนที่เข้าร่วมในเวทีได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำนา และเยาวชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเวที เช่นการเป็นผู้สังเกตการณ์ทำงานของกลุ่มอื่น การจับประเด็นในเรื่องที่ผู้ใหญ่เล่าประสบการณ์ เป็นต้น อีกทั้งเยาวชนยังได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเก็บข้อมูลการทำนาร่วมกับนักวิจัยท้องถิ่นอีกด้วย

บทวิเคราะห์

การจัดเวทีพูดคุยเป็นการพูดคุยโดยมีวิทยากรเป็นผู้ชวนคุย และแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างวิทยากรกับเยาวชน ในส่วนของทีมวิจัยเยาวชนที่เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชนยังไม่ค่อยกล้าที่จะแสดงออก โดยสังเกตได้จากการที่ให้ตัวแทนเยาวชนของแต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นในการเข้าร่วมทำงานวิจัย จะเห็นได้ว่าเยาวชนในแต่ละกลุ่มยังไม่ค่อยกล้าที่จะพูด มีการเกร็งกัน และจะโยนให้กับหัวหน้ากลุ่ม แต่พออยู่ในกลุ่มใหญ่กลับมีความกล้าในการแสดงออกมากกว่า การแสดงความคิดเห็นในกลุ่มย่อยนั้นมีความค่อนข้างดี ส่วนการแบ่งหน้าที่ในการทำงานของแต่ละกลุ่มนั้นผู้หญิงจะมีความรับผิดชอบในงานมากกว่าผู้ชายการมาเข้าร่วมของเยาวชนจะเห็นได้ว่าเยาวชนจากหมู่ 12 บ้านสันหลวง หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโก้ง จะมาเข้าร่วมมากกว่าหมู่บ้านอื่น และส่วนของวิทยากรมีผู้ใหญ่เข้าร่วมในการประชุม 8 คน ซึ่งถือว่าค่อนข้างมาก โดยมีผู้ใหญ่บ้านมาเข้าร่วมถึง 3 หมู่บ้านและได้รับความเอื้อเฟื้อจากวิทยุชุมชนถ่ายทอดเสียงการประชุมด้วยยังเป็นสิ่งที่ดีมากเพราะนอกจากจะทำให้มีคนอื่นรู้ถึงการประชุมแล้วยังเป็นการประชาสัมพันธ์การทำงานวิจัยในพื้นที่ ให้คนในพื้นที่ตำบลป่าสักได้รับรู้ด้วย ในการประชุมครั้งนี้ทีมวิจัยได้ให้เยาวชนช่วยการออกแบบแผนการเก็บข้อมูลการทำนาของแต่ละหมู่บ้านเพื่อนำเสนอและเป็นแนวทางในการทำงานต่อไป

กิจกรรมที่ 1.2 เวทีการประชุมทีมวิจัยเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการทำนา

การดำเนินกิจกรรม

การจัดเวทีการประชุมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการให้นักวิจัยท้องถิ่นและทีมวิจัยเยาวชนได้พบปะกัน และเพื่อประชุมวางแผนร่วมกันระหว่างนักวิจัยท้องถิ่นและทีมวิจัยเยาวชนในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการทำนา และเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลการทำนา

เยาวชนที่เข้าร่วมประชุมมาจาก 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโก้ง หมู่ 9 บ้านกอเปา หมู่ 12 บ้านสันหลวง และหมู่ 16 บ้านทรายทอง รวมทั้งมีนักวิจัยท้องถิ่นซึ่งจะรับบทบาทเป็นที่เลี้ยงของทีมเยาวชนในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการทำนาในครั้งนี้ โดยเหตุเยาวชนที่เยาวชนเข้าร่วมในการประชุมในครั้งนี้น้อยกว่าที่ประสานงานไปอันเนื่องมาจากว่าเยาวชนติดเรียนพิเศษ และมีกิจกรรมที่ทางโรงเรียน และนักวิจัยท้องถิ่นมีการประชุมผู้ใหญ่บ้าน และมีการพัฒนาหมู่บ้านจึงทำให้ทั้งเยาวชนและนักวิจัยท้องถิ่นเข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้น้อยกว่าที่คาดไว้ ในการประชุมครั้งนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในเรื่องของสถานที่จัดการประชุมและได้มีการถ่ายทอดเสียงการประชุมตลอดทั้งการประชุมผ่านทางสถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลำพูน 90.25 MHz

การประชุมเริ่มโดยคุณพิพัฒน์ อินกองงาม เป็นผู้เปิดการประชุมในครั้งนี้ และได้เริ่มแนะนำตัวกันของผู้เข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้ จากนั้นเป็นการชี้แจงในเรื่องของพื้นที่เก็บข้อมูลการทำนา และจำนวนชาวนาที่ต้องเก็บข้อมูลทั้งหมดและที่ต้องได้รับการเก็บอีก ซึ่งข้อมูลมีดังนี้

จำนวนเกษตรกรชาวนาทั้งหมดของตำบลป่าสัก	943	ราย (ข้อมูลปี 2546)
เก็บข้อมูลการทำนาไปแล้ว	204	ราย (20%)
ต้องเก็บข้อมูลอีก	739	ราย

หลังจากได้แจ้งข้อมูลของชาวนาที่ทีมเยาวชนต้องลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้งหมดแล้ว ก็ได้จำแนกจำนวนชาวนาออกเป็นรายหมู่บ้านเพื่อให้ทีมเยาวชนรับทราบ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนทีมวิจัยเยาวชนและจำนวนชาวนาที่ต้องเก็บข้อมูล

หมู่บ้าน	ทีมวิจัยเยาวชน (คน)	จำนวนชาวนาที่ต้องเก็บข้อมูล (คน)
หมู่ 1 บ้านสันคะยอม	10	94
หมู่ 2 บ้านหนองบัว	-	14
หมู่ 3 บ้านป่าดิงงาม	-	15
หมู่ 4 บ้านหลุก	-	2
หมู่ 5 บ้านหนองปลาขอ	-	32
หมู่ 6 บ้านสันป่าสัก	4	94
หมู่ 7 บ้านน้ำพุ	-	50
หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง	9	56
หมู่ 9 บ้านกอกเปา	15	57
หมู่ 10 บ้านหนองหลุม	-	12
หมู่ 11 บ้านหนองท่า	-	39
หมู่ 12 บ้านสันหลวง	15	23
หมู่ 13 บ้านหนองชีว	5	64
หมู่ 14 บ้านหนองไซ	-	28
หมู่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลียง	5	15
หมู่ 16 บ้านทรายทอง	4	61
หมู่ 17 บ้านใหม่ร่องเกลบ	15	83
รวม	82	739

จากจำนวนชาวบ้านที่ทีมต้องเก็บข้อมูลเปรียบเทียบกับทีมเยาวชนแล้วจะเห็นว่าในบางหมู่บ้าน ทีมเยาวชนต้องเก็บข้อมูลไม่มาก แต่บางทีมต้องเก็บข้อมูลมากเกินไปกว่าที่ทีมจะทำได้จึงได้มีการร่วมวางแผนการลงพื้นที่โดยเยาวชนที่เข้าร่วมประชุมได้วางแผนร่วมกันในการลงเก็บข้อมูลดังนี้

ทีมที่ 1 ประกอบด้วย หมู่ 12 บ้านสันหลวง หมู่ 13 บ้านหนองซิว หมู่ 9 บ้านกอกเปา

ทีมที่ 2 ประกอบด้วย หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง หมู่ 11 บ้านหนองท่า หมู่ 16 บ้านทรายทอง

ซึ่งในการจัดทีมดังกล่าวนี้ทีมเยาวชนได้วางแผนในการเก็บข้อมูลการทำงานในหมู่บ้านของตนเสร็จแล้วก็จะไปช่วยเก็บข้อมูลหมู่บ้านในทีม เพื่อช่วยให้แบ่งเบาภาระของทีมที่มีจำนวนเยาวชนน้อย ส่วนทีมที่ไม่ได้เข้าร่วมในการประชุมทางผู้วิจัยจะลงพื้นที่เพื่อประชุมทีมตามหมู่บ้านอีกครั้งหนึ่ง

ทางด้านนักวิจัยท้องถิ่นก็ได้ร่วมคิดในเรื่องของการลงพื้นที่เก็บข้อมูลว่า ในการลงพื้นที่ครั้งแรกนักวิจัยท้องถิ่นจะลงพื้นที่ด้วยเพื่อเป็นที่ปรึกษาในเรื่องที่ทีมไม่เข้าใจ อีกทั้งนักวิจัยในหมู่ที่ 1 สันตะยอม รับปากว่าทีมของตนจะเก็บข้อมูลของหมู่ที่ 4 บ้านหลุก และของป่าดิงงามด้วย ส่วนในเรื่องของหมู่บ้านที่ต้องเก็บข้อมูลมากแต่ทีมมีน้อยทางนักวิจัยท้องถิ่นก็ขอให้ทีมเยาวชนที่อยู่ใกล้เคียงลงพื้นที่ช่วยเก็บข้อมูลด้วย

อภิปรายผล

เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมน้อยกว่าที่คาดไว้เนื่องจากเยาวชนส่วนหนึ่งต้องไปเรียนพิเศษ มีกิจกรรมทางโรงเรียน ช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านและไปเที่ยวกับครอบครัว ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในการทำงานวิจัยขึ้นนี้ และจากการที่เยาวชนเข้าร่วมในการประชุมน้อยกว่าที่คาดไว้จึงทำให้การวางแผนการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลการทำงานไม่ครบทุกพื้นที่ เยาวชนได้มีการวางแผนการเก็บข้อมูลการทำงานร่วมกับนักวิจัยท้องถิ่นในหมู่บ้านซึ่งรับหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง และเยาวชนแต่ละกลุ่มได้นำเสนอแผนการทำงานของกลุ่มให้ทีมวิจัยได้รับทราบ และร่วมกันแนะนำเพื่อให้การเก็บข้อมูลการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทวิเคราะห์

เยาวชนที่เข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้เป็นเยาวชนที่เมื่อนัดหมายครั้งใดก็เข้าร่วมทุกครั้ง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความอยากจะทำงานและค่อนข้างมีเวลาให้กับการทำงานวิจัยเพื่อชุมชน เยาวชนในกลุ่มนี้ส่วนมากเป็นเยาวชนที่เรียนในสายอาชีวศึกษา (วิทยาลัยเทคนิคลำพูน วิทยาลัยเทคโนโลยี) และเยาวชนที่ไม่ได้เรียนแล้ว ส่วนเยาวชนที่เรียนสายสามัญจะไม่ค่อยเข้าร่วมในการประชุมเพราะว่าไม่มีเวลาในการทำกิจกรรมเสริมประเพณี

ส่วนอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ การประชุมนี้เมื่อนัดประชุมต่างพื้นที่ หรือนอกหมู่บ้าน เยาวชนจะมาเข้าร่วมในการประชุมน้อย แต่เมื่อนัดหมายตามหมู่บ้านของแต่ละทีมจะมีผู้เข้าร่วมใน

การประชุมค่อนข้างมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าการมาประชุมต่างหมู่บ้านมีอุปสรรคมาก และอาจจะเกิดจากการที่ผู้ปกครองไม่อนุญาตให้เดินทางเข้าร่วมในการประชุม

สรุปปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา จากการจัดกิจกรรมเวทีประชุมทั้ง 2 ครั้ง

จากการจัดเวทีเยาวชนตำบลป่าสัก ทั้ง 2 ครั้งผู้วิจัยได้สังเกตว่ามีเยาวชนเป้าหมายเข้าร่วมในเวทีน้อยกว่าที่คาดไว้ ซึ่งมีสาเหตุดังนี้

1. การจัดเวทีทั้ง 2 ครั้ง จัดตรงกับวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันที่เยาวชนมีกิจกรรมต่างๆ มาก เช่น เรียนพิเศษ เรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เรียน กสน. และวันอาทิตย์เป็นวันของครอบครัวดังนั้นเยาวชนส่วนหนึ่งจึงไปทำกิจกรรมกับครอบครัว
2. การจัดเวทีทั้ง 2 ครั้งในช่วงเวลาเดียวกันทางโรงเรียนของเยาวชนมีกิจกรรมเหมือนกัน ได้แก่ ประชุมผู้ปกครอง กีฬา กีฬา เข้าค่ายพักแรม
3. สถานที่จัดเวทีอยู่ห่างจากหมู่บ้านของเยาวชน ทำให้ผู้ปกครองไม่อนุญาตให้เยาวชนมาเข้าร่วมในเวที
4. กิจกรรมในเวทีมีความหลากหลายน้อย ไม่ดึงดูดความสนใจของเยาวชนทำให้เยาวชนเข้าร่วมในเวทีน้อย
5. เยาวชนมีปัญหาในเรื่องการขัดแย้งกันระหว่างหมู่บ้าน ทำให้เยาวชนในหมู่บ้านไกลๆ ไม่กล้าเข้าร่วมในเวที

จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเปลี่ยนจากการจัดเวทีใหญ่ที่จะต้องให้เยาวชนทั้งหมดที่เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยมารวมตัวกัน มาเป็นการจัดเวทีประชุมเยาวชนโดยการแบ่งกลุ่มหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงกัน เวียนกันจัด เพื่อลดปัญหาเรื่องการเดินทางไกลของเยาวชน ส่วนในเรื่องของเวลานั้นผู้วิจัยจะใช้การโทรศัพท์เพื่อสอบถามไปยังหัวหน้ากลุ่มถึงเวลาที่เยาวชนในทีมว่าง โดยส่วนมากจะเป็นเวลาตอนเย็น หลังเลิกเรียนหรือวันหยุดต่างๆ เพื่อเข้าไปทำกิจกรรมกับทีมเยาวชน โดยกลุ่มของการจัดเวทีมีดังนี้

1. กลุ่มที่ 1 หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง หมู่ 16 บ้านทรายทอง
2. กลุ่มที่ 2 หมู่ 9 บ้านกอกเปา หมู่ 12 บ้านสันหลวง หมู่ 17 บ้านใหม่ร่องเกลบ หมู่ 13 บ้านหนองชีว
3. กลุ่มที่ 3 หมู่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลื่อง

จากการแบ่งกลุ่มดังกล่าวในขั้นต้นจะเห็นว่าเหลือทีมเยาวชน 7 หมู่บ้านจากทั้งหมด 10 หมู่บ้าน สาเหตุมาจากหมู่บ้านที่เหลืออยู่อีก 3 หมู่บ้านซึ่งได้แก่ หมู่ 1 บ้านสันคะยอม หมู่ 6 บ้านสันป่าสักและหมู่ 10 บ้านหนองหลุม เยาวชนจากทั้ง 3 หมู่บ้านไม่ได้เข้าร่วมในการจัดเวทีและการทำกิจกรรมต่างๆ สาเหตุของการที่เยาวชนไม่ได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรม ได้แก่

1. หมู่ 1 บ้านสันคะยอม ชาวชนจากบ้านสันคะยอมมีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรม แต่มีกิจกรรมต่างๆเข้ามาในพื้นที่มากอีกทั้งชาวชนมีกิจกรรมเสริมมาก จึงทำให้ชาวชนไม่มีเวลาเข้าร่วมในการทำกิจกรรม

2. หมู่ 6 บ้านสันป่าสัก ชาวชนบ้านสันป่าสักมีจำนวน 4 คน ได้เข้าร่วมในการจัดเวทีครั้งที่ 1 จำนวน 3 คนและหลังจากนั้นก็ไม่สามารถติดต่อกับตัวชาวชนได้ อาจเนื่องมาจากสาเหตุความขัดแย้งกันของชาวชนกับเพื่อชาวชนต่างหมู่บ้าน

3. หมู่ 10 บ้านหนองหลุม ชาวชนบ้านหนองหลุมในการลงพื้นที่ชวนชาวชนเข้าทีมนั้นมีชาวชนเข้าร่วมในการประชุมมากที่สุด แต่ว่าชาวชนที่เข้ามานั้นส่วนใหญ่มีอายุน้อยและไม่ค่อยให้ความสนใจกับการทำงานวิจัย และเมื่อมีกิจกรรมขึ้น ผู้วิจัยได้ติดต่อไปที่หัวหน้าชาวชนประจำหมู่บ้านแต่หัวหน้าชาวชนบอกว่าชาวชนไม่มีเวลาในการเข้าร่วมในการทำกิจกรรม และมีกิจกรรมต่างๆ มากไม่สามารถเข้าร่วมได้ ทำให้ชาวชนบ้านหนองหลุมไม่มาเข้าร่วมในการทำกิจกรรม

จากสาเหตุดังกล่าวทำให้การวางแผนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในการทำนานั้นเหลือชาวชนจาก 7 หมู่บ้านเท่านั้นในการทำงานช่วงแรก แต่ผู้วิจัยก็ได้ทิ้งหมู่บ้านที่ขาดไป และดำเนินการหาวิธีในการลงพื้นที่เพื่อชวนชาวชนและหาทางเข้าถึงชาวชนทั้ง 2 หมู่บ้านคือหมู่ 6 บ้านสันป่าสัก หมู่ 10 บ้านหนองหลุม ส่วนหมู่ที่ 1 บ้านสันคะยอมนั้นผู้วิจัยขอให้กิจกรรมของชาวชนน้อยลงจึงจะนำกิจกรรมในงานวิจัยนี้เข้าไปเสริมให้กับชาวชนบ้านสันคะยอมต่อไป

ส่วน 7 หมู่บ้านที่ได้ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ได้มีการประชุมวางแผนการทำงาน โดยงานชิ้นแรกที่ชาวชนต้องทำคือ การเก็บข้อมูลการทำงานโดยใช้แบบสอบถามจากโปรแกรมท้องทุ่งไทยและแบบสอบถามจากโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำงานของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทีมวิจัยชาวชนในแต่ละหมู่บ้านได้มีการวางแผนการเก็บข้อมูลดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แผนการเก็บข้อมูลการทำนาของเกษตรกรผู้ทำนาคำบลป่าสัก

หมู่บ้าน	แผนการลงพื้นที่เก็บข้อมูล
1. หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้เวลาในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน วันเสาร์และวันอาทิตย์ในการเก็บข้อมูล - การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล - ใช้การเดินทางไปตามบ้านของเกษตรกร - เวลาในการเก็บข้อมูลทั้งหมด 56 ราย ใช้เวลา 2 เดือน
2. หมู่ 9 บ้านกอเปา	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้เวลาในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน วันเสาร์และวันอาทิตย์ในการเก็บข้อมูล - การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและทั้งแบบสอบถามให้เกษตรกรกรอกข้อมูลเอง - แบ่งพื้นที่การเก็บข้อมูลตามบ้านใกล้เคียงสมาชิกทีมวิจัยเยาวชน - เวลาในการเก็บข้อมูลทั้งหมด 57 ราย ใช้เวลา 1 เดือน 15 วัน
3. หมู่ 12 บ้านสันหลวง	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้เวลาในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน วันเสาร์และวันอาทิตย์ในการเก็บข้อมูล - การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล - การเก็บข้อมูลไปเก็บเป็นกลุ่มกลุ่มละ 2-3 คน - เวลาในการเก็บข้อมูลทั้งหมด 23 ราย ใช้เวลา 1 เดือน
4. หมู่ 13 บ้านหนองชีว	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้เวลาในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน วันเสาร์และวันอาทิตย์ในการเก็บข้อมูล - การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและทั้งแบบสอบถามให้เกษตรกรกรอกข้อมูลเอง - การเก็บข้อมูลไปเก็บเป็นกลุ่มกลุ่มละ 2-3 คน - เวลาในการเก็บข้อมูลทั้งหมด 64 ราย ใช้เวลา 1 เดือน 15 วัน
5. หมู่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลือง	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้เวลาในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน วันเสาร์และวันอาทิตย์ในการเก็บข้อมูล - การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล - การเก็บข้อมูลไปเก็บเป็นกลุ่มกลุ่มละ 2-3 คน - เวลาในการเก็บข้อมูลทั้งหมด 15 ราย ใช้เวลา 20 วัน

ตารางที่ 8 แผนการเก็บข้อมูลการทำนาของเกษตรกรผู้ทำนาคำบลป่าสัก (ต่อ)

หมู่บ้าน	แผนการลงพื้นที่เก็บข้อมูล
6. หมู่ 16 บ้านทรายทอง	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้เวลาในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน วันเสาร์และวันอาทิตย์ในการเก็บข้อมูล - การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและทั้งแบบสอบถามให้เกษตรกรกรอกข้อมูลเอง - แบ่งพื้นที่การเก็บข้อมูลตามบ้านใกล้เคียงสมาชิกทีมวิจัยเยาวชน - เวลาในการเก็บข้อมูลทั้งหมด 61 ราย ใช้เวลา 1 เดือน 15 วัน
7. หมู่ 17 บ้านใหม่ร้อง แกลบ	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้เวลาในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน วันเสาร์และวันอาทิตย์ในการเก็บข้อมูล - การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล - การเก็บข้อมูลไปเก็บเป็นกลุ่มกลุ่มละ 2-3 คน - เวลาในการเก็บข้อมูลทั้งหมด 83 ราย ใช้เวลา 2 เดือน

ในการประชุมเพื่อวางแผนการลงพื้นที่การเก็บข้อมูลการทำนานั้น ได้มีนักวิจัยท้องถิ่นจากโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้เข้าร่วมในการวางแผนการทำงานด้วย อีกทั้งนักวิจัยท้องถิ่นยังทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการเก็บข้อมูลการทำนาให้กับทีมวิจัยเยาวชนเพื่อเป็นคำแนะนำ ให้คำปรึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆแก่ทีมวิจัยเยาวชนในการเก็บข้อมูลการทำนา

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการเก็บข้อมูลการทำงาน

การดำเนินกิจกรรมและอภิปรายผล

ภายหลังจากได้ประชุมวางแผนการทำงานเก็บข้อมูลการทำงานจากเกษตรกรในพื้นที่ตำบลป่าสักเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลเป็นฐานข้อมูลการทำงานของเกษตรกรตำบลป่าสักของทีมวิจัยเยาวชนแล้ว ทีมวิจัยก็ได้มาประชุมกันอีกครั้งเพื่อรับแบบสอบถามที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล โดยแบบสอบถามที่ทีมวิจัยรับไปประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ชุดด้วยกันคือ (ภาคผนวก ก และ ข)

ชุดที่ 1 แบบสอบถามที่ถูกพัฒนาขึ้นจากโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำงานของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานดังนี้ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมทั่วไป ข้อมูลด้านการผลิตและการใช้เทคโนโลยี ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมข้าวในวิถีชีวิตของชาวนา ข้อมูลด้านสังคมกับวิถีการทำงาน

ชุดที่ 2 แบบสอบถามที่นำไปกรอกลงในโปรแกรมท้องทุ่งไทย เพื่อพัฒนาเป็นฐานข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตโดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานดังนี้ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับข้าวเช่น พันธุ์ข้าว การเตรียมแปลงปลูก การปักดำ การย้ายกล้า เป็นต้น ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ถือครอง ข้อมูลการใช้เทคโนโลยีในการผลิตข้าว ข้อมูลการใช้สารเคมี ข้อมูลการเก็บเกี่ยวข้าว ข้อมูลปริมาณผลผลิตข้าวและข้อมูลการจำหน่ายข้าว

โดยการแจกแบบสอบถามนั้นได้แจกแบบสอบถามโดยการประชุมของกลุ่มย่อยต่างๆ ที่ได้สรุปไว้แล้วในหัวข้อการวางแผนการเก็บข้อมูลการทำงาน โดยก่อนการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้อธิบายถึงข้อมูลต่างๆ ที่ทีมวิจัยต้องเก็บและทำความเข้าใจกับแบบสอบถามให้กับทีมวิจัยเยาวชนเป็นครั้งสุดท้าย และเปิดโอกาสให้ทีมวิจัยเยาวชนที่มีความข้องใจในตัวแบบสอบถามได้ซักถามถึงประเด็นที่ไม่เข้าใจ เป็นการดีก่อนการลงพื้นที่จริง โดยในการประชุมกลุ่มย่อยในแต่ละกลุ่มนั้นจะมีนักวิจัยท้องถิ่นเข้าร่วมให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาและช่วยในการอธิบายการใช้แบบสอบถามและให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเข้าพบเกษตรกรเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามที่ได้แจกให้กับทีมวิจัยเยาวชนได้แจกตามจำนวนเกษตรกรที่ทีมวิจัยเยาวชนต้องเก็บ และได้กำหนดวันประชุมเพื่อให้แต่ละทีมนำข้อมูลและมาประชุมกันเพื่อสรุปปัญหาและอุปสรรคของการทำงาน

ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของทีมวิจัยเยาวชนแต่ละทีมนั้น ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์การเก็บข้อมูลของทีมเยาวชนด้วย เพื่อสังเกตการณ์ถึงทักษะและให้คำปรึกษาแก่ทีมวิจัยเยาวชนในสิ่งที่ทีมวิจัยเยาวชนไม่สามารถตัดสินใจได้ แต่ปัญหาของการลงพื้นที่ไปกับทีมวิจัยนั้นคือ เวลาที่ทีมวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลของแต่ละหมู่บ้านนั้นไม่ค่อยตรงกัน ทำให้การที่ผู้วิจัยจะลงพื้นที่ไปด้วยต้องมีการ

นัดหมายก่อนล่วงหน้าและบางครั้งทีมวิจัยเปลี่ยนเวลาทำให้การลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลทำได้ไม่ครบทุกหมู่บ้านเท่าที่

บทวิเคราะห์

กิจกรรมการเก็บข้อมูลของทีมเยาวชนใช้เวลาในการเก็บข้อมูลนาน เนื่องจากเยาวชนมีกิจกรรมที่ต้องรับผิดชอบมาก อีกทั้งเกษตรกรในพื้นที่บางคนไม่มีเวลาในการให้ข้อมูลเนื่องจากเป็นช่วงที่เกษตรกรต้องไปทำงานนอกพื้นที่ เยาวชนที่เก็บข้อมูลมีการใช้หลากหลายวิธีในการเก็บเช่น การสัมภาษณ์เกษตรกรโดยตรง การทิ้งแบบสอบถามให้เกษตรกรกรอกข้อมูลเอง เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปสิ่งที่เรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการเก็บข้อมูล

ภายหลังจากการเก็บข้อมูลการทำนาของทีมวิจัยเยาวชน ได้มีการนัดประชุมกันเพื่อสรุปถึงปัญหาและอุปสรรคในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการทำนา และสรุปประสบการณ์ในการทำงานวิจัย โดยการประชุมนั้นได้แบ่งการประชุมตามกลุ่มย่อยและได้มีเยาวชนในบางหมู่บ้านได้แยกออกไปประชุมเพียงหมู่บ้านเดียว เพื่อความสะดวกในการเดินทาง ดังสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 9 ปัญหา อุปสรรคในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการทำนาของเยาวชน

หมู่บ้าน	ปัญหาและอุปสรรคในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการทำนา
หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง	- เกษตรกรไม่มีเวลาในการให้ข้อมูล - เยาวชนไม่ค่อยมีเวลาในการเก็บข้อมูล
หมู่ 9 บ้านกอเปา	- เกษตรกรไม่มีเวลาในการให้ข้อมูล - เกษตรกรไม่เข้าใจคำถามบางคำถามในแบบสอบถาม - เกษตรกรบางรายมีอายุมาก ทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสารกับทีมวิจัย - เกษตรกรบางรายก็ให้ความร่วมมือ แต่ก็มียางรายไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล
หมู่ 12 บ้านสันหลวง	- ทีมวิจัยเยาวชนมีภารกิจมาก จึงไม่ค่อยมีเวลาในการเก็บข้อมูลเท่าที่ควร

ตารางที่ 9 ปัญหา อุปสรรคในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการทำนาของเยาวชน (ต่อ)

หมู่บ้าน	ปัญหาและอุปสรรคในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการทำนา
หมู่ 13 บ้านหนองชีว	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรไม่ค่อยรู้หนังสือทำให้ไม่ค่อยเข้าใจในแบบสอบถาม - เกษตรกรไม่ได้จดบันทึกข้อมูลการทำนาทำให้ข้อมูลบางส่วนสูญหาย - เกษตรกรไม่มีเวลาในการให้ข้อมูล
หมู่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลือง	<ul style="list-style-type: none"> - ทีมวิจัยเยาวชนมีภารกิจมาก จึงไม่ค่อยมีเวลาในการเก็บข้อมูลเท่าที่ควร - ทีมวิจัยเยาวชนมีภารกิจมาก จึงไม่ค่อยมีเวลาในการเก็บข้อมูลเท่าที่ควร
หมู่ 16 บ้านทรายทอง	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรไม่มีเวลาในการให้ข้อมูล
หมู่ 17 บ้านใหม่ร่องเกลบ	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรไม่ค่อยอยู่บ้านในขณะที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูล - คำถามในแบบสอบถามบางคำถามทีมเยาวชนไม่เข้าใจ

ภายหลังจากการประชุมเพื่อสรุปปัญหาและอุปสรรคของทีมวิจัยเยาวชน ทีมวิจัยเยาวชนได้เริ่มทำการเก็บข้อมูลการทำนาในส่วนที่ยังไม่ครบให้ครบตามจำนวน และทีมวิจัยเยาวชนได้เข้าร่วมในเวทีสัญจร โครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อศึกษาการจัดกระบวนการเวทีสัญจรและสังเกตการณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำนาเพิ่มเติมจากข้อมูลที่เก็บจากแบบสอบถาม ซึ่งในบางประเด็นนั้นในแบบสอบถามได้ข้อมูลที่ไม่ละเอียดเท่าที่ควร จึงต้องจัดเวทีสัญจรเพื่อเก็บข้อมูลจากเกษตรกรของแต่ละหมู่บ้านเพิ่มเติม เพื่อใช้ข้อมูลในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปประสบการณ์และการตรวจสอบความความสมบูรณ์ของข้อมูล

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและวางแผนการบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมท้องถิ่นไทย

การดำเนินกิจกรรมและอภิปรายผล

การตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้ดำเนินการเก็บโดยเยาวชนนั้นทีมวิจัยได้ใช้การประชุมรายหมู่บ้านเพื่อลดปัญหาการเดินทางไปต่างหมู่บ้านของเยาวชนและเป็นการให้เยาวชนกลุ่มอื่นๆ ในหมู่บ้านที่มีความสนใจในการทำวิจัยได้เข้าร่วมในการตรวจสอบความสมบูรณ์ของ

แบบสอบถามที่ได้เก็บมา อีกทั้งเป็นการวางแผนการบันทึกข้อมูลลงใน โปรแกรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา โดยเยาวชนผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้แก่เยาวชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมคนละเท่าๆกันและช่วยกันตรวจสอบไปพร้อมๆกัน โดยผู้วิจัยให้เยาวชนซึ่งเป็นแกนนำเยาวชนของแต่ละหมู่บ้านเป็นคนดำเนินกิจกรรม และผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงแก่ผู้นำเยาวชนและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล

แบบสอบถามของแต่ละหมู่บ้านนั้นมีจำนวนไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับจำนวนเกษตรกรที่ทำนาในพื้นที่ของตน ซึ่งสามารถสรุปจำนวนแบบสอบถามที่เยาวชนเก็บข้อมูลได้ ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนแบบสอบถามที่เยาวชนเก็บข้อมูลได้

หมู่บ้าน	จำนวนชาวนาที่ต้องเก็บข้อมูล (คน)
หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง	56
หมู่ 9 บ้านกอเปา	57
หมู่ 12 บ้านสันหลวง	23
หมู่ 13 บ้านหนองชีว	64
หมู่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลือง	15
หมู่ 16 บ้านทรายทอง	61
หมู่ 17 บ้านใหม่ร่องเกลบ	83
รวม	359

บทวิเคราะห์

การจัดการประชุมเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามนั้น ใช้ระยะเวลาที่นาน เนื่องจากเยาวชนใช้เวลาในการเก็บแบบสอบถามนานมาก ทำให้ระยะเวลาในการนัดหมายการประชุมล่าช้า และการทำงานในขั้นตอนต่อไปต้องล่าช้าไปด้วย แต่อย่างไรก็ตามการวางแผนเพื่อบันทึกข้อมูลของแต่ละหมู่บ้านลงในโปรแกรมท้องถิ่นเยาวชนได้เสนอให้ใช้เวลาในวันหยุดเสาร์และวันอาทิตย์เนื่องจากเป็นช่วงเปิดภาคเรียนของเยาวชนรวมทั้งมีเยาวชนส่วนหนึ่งที่เพิ่งจะสำเร็จการศึกษาและมีงานประจำ ทำให้ต้องใช้เวลาในวันหยุดในการประชุม

กิจกรรมที่ 2 การเข้าร่วมเวทีสัญจร โครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

การดำเนินกิจกรรมและอภิปรายผล

ทีมวิจัยเยาวชนได้เข้าร่วมเวทีสัญจรของโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีสัญจรเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำนาเพิ่มเติมจากส่วนที่ตกค้างจากการเก็บแบบสอบถาม และเพื่อรวบรวมข้อมูลในส่วนของวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำนาในพื้นที่ตำบลป่าสัก โดยเวทีสัญจรครั้งนี้ให้ชื่อเวทีว่า “ตกวงอุ้อ้า.....ชานาป่าสัก” มีการจัดเวทีสัญจรเวียนไปตามหมู่บ้าน แบ่งเป็นโซนตามกลุ่ม โดยให้หมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงกันได้เข้าร่วมในเวที กระบวนการในการจัดเวทีสัญจรเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเกษตรกรชาวนาในหมู่บ้านที่เข้าร่วมในเวทีโดยมีนักวิจัยท้องถิ่นจากโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสักเป็นแกนนำในการพูดคุยในเวทีสัญจร

ในส่วนของทีมวิจัยเยาวชนซึ่งได้มีโอกาสเข้าร่วมในเวทีสัญจรนี้เพื่อร่วมศึกษาความรู้เกี่ยวกับการทำนา ภูมิปัญญาที่ใช้ในการทำนา อีกทั้งร่วมศึกษาถึงกระบวนการในการจัดเวทีสัญจรด้วย โดยการรับหน้าที่ช่วยเหลือผู้ดำเนินเวทีในการบันทึกข้อมูลลงสมุด ถ่ายภาพ เขียนสรุปข้อมูลบนกระดาน และร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำนาด้วย ในการร่วมเวทีสัญจรทีมวิจัยได้ถือโอกาสในการประชาสัมพันธ์โครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อให้เกษตรกรผู้ทำนาได้รับรู้โดยตรงว่าเยาวชนในพื้นที่ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และเป็นอีกแรงหนึ่งที่จะช่วยในการแก้ไขปัญหา อีกทั้งให้เกษตรกรได้รับรู้ว่ามีการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น โดยเยาวชนในพื้นที่เป็นผู้รวบรวมข้อมูลและพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา

บทวิเคราะห์

เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้รับประสบการณ์จากการรับหน้าที่ต่างๆ ในการจัดกระบวนการเวทีสัญจรและได้แสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับการทำนาให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมเวทีได้รับทราบการจัดเวทีสัญจรทั้ง 4 ครั้ง เยาวชนเข้าร่วมได้ไม่ครบทุกเวที จึงเป็นการเสียโอกาสของเยาวชนที่จะได้ร่วมเรียนรู้ถึงการทำนาของคนในพื้นที่ ส่วนตัวเกษตรกรเองนั้นก็ได้รับรู้ถึงกิจกรรมของเยาวชนที่ทำในชุมชนเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และเกษตรกรได้ให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมของเยาวชนเป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 4 การฝึกทักษะในการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทย

การดำเนินกิจกรรมและอภิปรายผล

การจัดกิจกรรมฝึกทักษะในการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตัวโปรแกรม และสามารถใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาได้ การฝึกทักษะการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยที่ทีมวิจัยได้ให้เยาวชนจากหมู่ที่ 1 บ้านสันคะยอมเป็นวิทยากรผู้ให้ความรู้ เพราะเยาวชนจากหมู่ที่ 1 มีประสบการณ์ในการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยมาก่อน และมีทักษะในการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยเป็นอย่างดี

กิจกรรมการฝึกทักษะการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยมีเยาวชนจาก 4 หมู่บ้านเข้าร่วมในการอบรมได้แก่ หมู่ที่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง หมู่ที่ 9 บ้านกอบเปา หมู่ที่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลียง และหมู่ที่ 16 บ้านทรายทอง ใช้ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนเป็นสถานที่ในการฝึก การฝึกทักษะเป็นบรรยากาศของเพื่อนสอนเพื่อน แต่เยาวชนที่เข้าร่วมการอบรมบางหมู่บ้านมีปัญหาความขัดแย้งกันทำให้เยาวชนที่เข้าร่วมในการอบรมแบ่งเป็น 2 กลุ่มและไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ จึงเป็นผลให้การฝึกอบรมทักษะการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

บทวิเคราะห์

จากการที่เยาวชนจาก 2 กลุ่ม มีความขัดแย้งกัน ซึ่งทีมวิจัยไม่ทราบข้อมูลมาก่อนทำให้กิจกรรมการฝึกทักษะการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยไม่ประสบความสำเร็จ ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมในงานวิจัยเรื่องนี้ ทำให้การทำกิจกรรมหยุดชะงักเป็นช่วงๆ และต้องเปลี่ยนจากการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมกลุ่มใหญ่หลายๆ หมู่บ้านมาเป็นการรวมกลุ่มขนาดเล็กเพียง 1-2 หมู่บ้าน หรือทำกิจกรรมรายหมู่บ้าน เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและความขัดแย้งกันของเยาวชน

ขั้นตอนที่ 5 การบันทึกข้อมูลการทำนาลงในโปรแกรม

การดำเนินกิจกรรมและอภิปรายผล

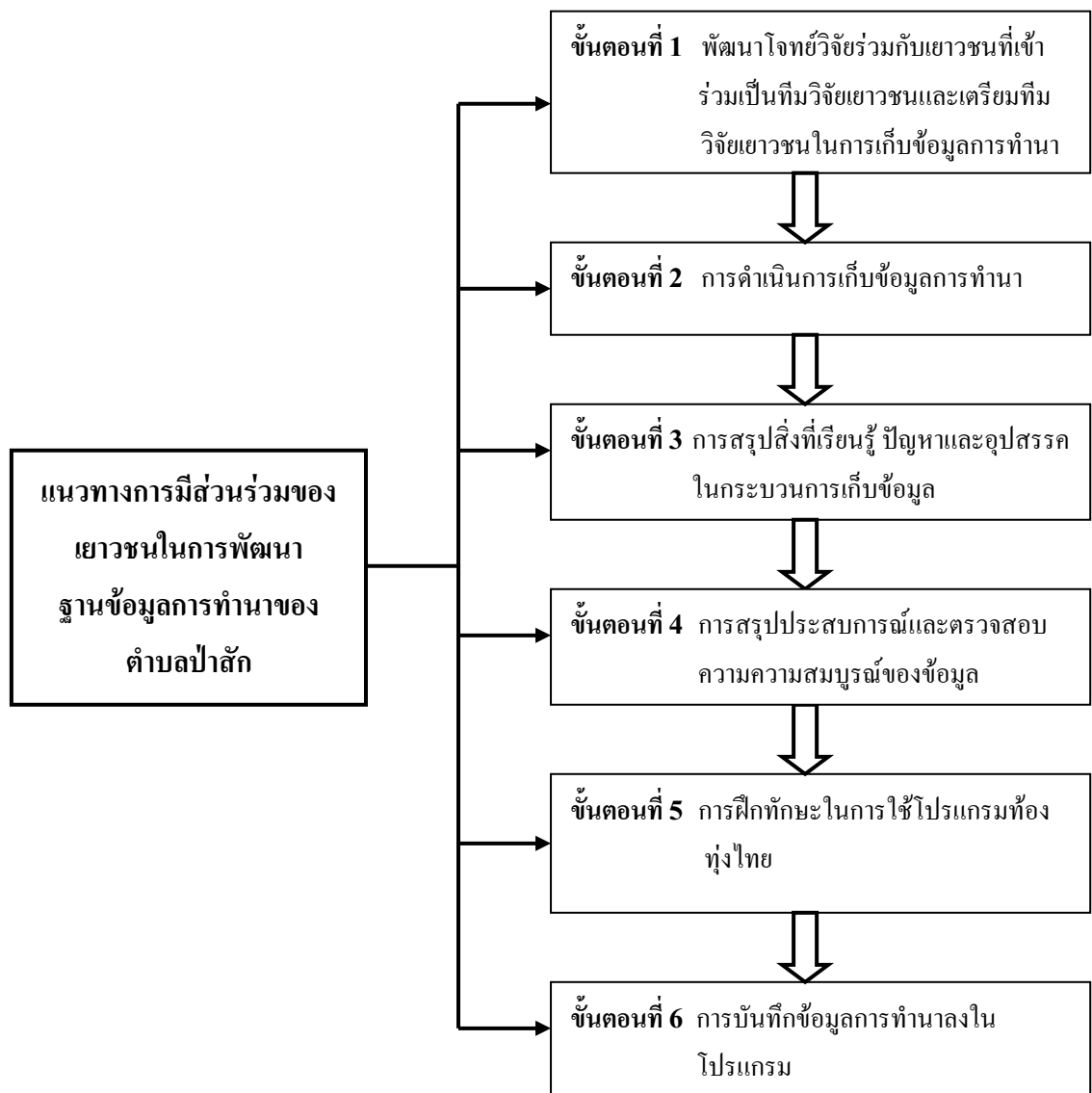
จากกิจกรรมการฝึกทักษะการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยไม่ประสบผลสำเร็จ ทำให้ทีมวิจัยได้เปลี่ยนกระบวนการจากการรวมกลุ่มเยาวชนหลายหมู่บ้าน มาดำเนินการฝึกทักษะที่ละหมู่บ้าน โดยใช้แบบสอบถามจริงในการฝึก และให้เยาวชนบันทึกข้อมูลการทำนาลงในโปรแกรมท้องถิ่นไทยด้วยการบันทึกข้อมูลที่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน (กสน.) ตำบลป่าสัก โดยมีทีมวิจัยเยาวชนเข้ามาบันทึกข้อมูลการทำนาทุกวันเสาร์ เนื่องจากวันเสาร์เป็นวันที่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนไม่มีการเรียนการสอน และเป็นวันหยุดเรียนของเยาวชนที่เข้าร่วมในการทำงานวิจัย การบันทึกข้อมูลการทำนาของทีม

วิจัยเยาวชนใช้วิธีการทำไปเรียนรู้ไป นอกจากนั้นเยาวชนยังได้เรียนรู้กิจกรรมการทำงานจากข้อมูลการทำงานจากแบบสอบถามที่ได้นำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำงาน เยาวชนได้มีการซักถามถึงข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานในหัวข้อที่ยังไม่ทราบด้วย

บทวิเคราะห์

การบันทึกข้อมูลค่อนข้างล่าช้า เนื่องจากโปรแกรมท้องถิ่นที่ทีมวิจัยใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำงานนั้น ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้นำมาบันทึกบางข้อ ไม่มีพื้นที่ให้บันทึก และโปรแกรมท้องถิ่นมีบางจุดที่ไม่สมบูรณ์เมื่อกรอกข้อมูลแล้วบันทึก ไม่สามารถบันทึกได้ นอกจากตัวโปรแกรมแล้วเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการบางกลุ่มก็ไม่ได้เข้าร่วมทำกิจกรรมเนื่องจากต้องทำงานประจำ และไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรม ทำให้กิจกรรมต่างๆ ต้องล่าช้ากว่าที่วางแผนไว้ ผู้วิจัยได้แก้ไขปัญหานี้ในเรื่องของโปรแกรมโดยให้ผู้เขียนโปรแกรมมาแก้ไขความผิดพลาดของโปรแกรม และให้เยาวชนกรอกข้อมูลในส่วนที่กรอกได้ก่อน และได้ให้เยาวชนร่วมกันคิดหาทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดยเยาวชนได้เสนอการใช้ฐานข้อมูลจากโปรแกรม Microsoft Access เป็นเครื่องมือในการพัฒนาฐานข้อมูลเนื่องจากเป็นโปรแกรมพื้นฐานซึ่งมีใช้ในคอมพิวเตอร์ทั่วไป ส่วนในเรื่องเวลาของเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมผู้วิจัยได้ให้เยาวชนเป็นผู้กำหนดวันที่จะบันทึกข้อมูลเองเพื่อให้เยาวชนสามารถจัดเวลาว่างของทีมตนเองในการทำงาน

แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำงาน ของตำบลป่าสัก สามารถสรุปตามขั้นตอนต่างๆ ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก

4.4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน

จากการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาพบว่าข้อจำกัดและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับเยาวชนที่เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยในแต่ละหมู่บ้านนั้นมีทั้งส่วนที่คล้ายกันและแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนแต่ละแห่งที่แตกต่างกันดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านสันคะยอม ชุมชนบ้านสันคะยอมเป็นชุมชนที่มีการทำงานวิจัยมาแล้วหลายเรื่อง สมาชิกของชุมชนมีความคุ้นเคยกับการทำงานวิจัยของนักศึกษาเป็นอย่างดีเพราะได้มีการทำงานวิจัยหลายๆ เรื่องได้ใช้พื้นที่บ้านสันคะยอมเป็นพื้นที่เป้าหมายในการศึกษา และจากเหตุผลนี้ทำให้เยาวชนในพื้นที่บ้านสันคะยอมมีกิจกรรมที่ต้องร่วมในการทำมาก ร่วมกับภาระในการเรียนซึ่งมีกิจกรรมมากทั้งการเรียนพิเศษในวันหยุด งานที่ทางโรงเรียนได้มอบหมาย และกิจกรรมของชุมชน เช่น การซ่อมการฟ่อนรำ เป็นต้น ทำให้เยาวชนในบ้านสันคะยอมไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของงานวิจัยเรื่องนี้เท่าที่ควร

หมู่ที่ 6 บ้านสันป่าสัก ชุมชนบ้านสันป่าสักเป็นชุมชนใหญ่ของตำบลป่าสัก มีประชากรจำนวนมากและเป็นที่ตั้งของโรงเรียนวัดสันป่าสัก ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมประจำตำบลป่าสัก เยาวชนในบ้านสันป่าสักมีจำนวนมาก แต่มีเยาวชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพียง 2 คนซึ่งทั้ง 2 คนก็ได้เข้ามาในช่วงแรกเท่านั้นในระยะเวลาที่มีการทำงานจริงเยาวชนทั้ง 2 ก็ไม่ได้เข้าร่วม ซึ่งมาจากการที่เยาวชนทั้ง 2 ทำงานเป็นช่างซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้าทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมในการทำกิจกรรม ส่วนเวชนกลุ่มอื่นนั้นที่วิจัยไม่สามารถติดต่อเยาวชนเหล่านั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้วิธีขอความร่วมมือจากผู้ใหญ่บ้าน หรือใช้วิธีการจัดการประชุมในพื้นที่บ้านสันป่าสักและประชาสัมพันธ์ แต่เยาวชนในชุมชนบ้านสันป่าสักก็ไม่ได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรม ทำให้ในการทำงานวิจัยเรื่องนี้ไม่มีเยาวชนจากบ้านสันป่าสักเข้ามามีส่วนร่วม แต่ที่วิจัยได้ใช้พื้นที่บ้านสันป่าสักเป็นพื้นที่ในการจัดรายการวิทยุเพื่อประชาสัมพันธ์งานวิจัย เพราะในชุมชนบ้านสันป่าสักเป็นที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชนคนเมืองหละปุ่น คลื่น 90.25 MHz.

หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง ชุมชนบ้านห้วยม้าโค้งเป็นชุมชนที่มีพื้นที่ติดกับหมู่ 16 บ้านทรายทอง ซึ่งเดิมทั้ง 2 หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านเดียวกัน แต่ปัจจุบันบ้านทรายทองได้แยกออกไป เยาวชนทั้ง 2 หมู่บ้านมีความสนิทสนมกันเนื่องจากเรียนอยู่ที่เดียวกันและเป็นญาติพี่น้องกัน จึงทำให้ในการทำงานสามารถติดต่อไปที่หัวหน้ากลุ่มก็สามารถทราบข้อมูลข่าวสารทั้งหมดทุกคน เยาวชนจากชุมชนทั้ง 2 ให้ความสนใจในการทำกิจกรรม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานทุกกิจกรรมตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าเยาวชนบางคนจะไม่ได้ได้เข้าร่วมแล้วแต่เยาวชนส่วนใหญ่ก็ยังเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน เยาวชนกลุ่มนี้เป็นเยาวชนเพศหญิงทั้งหมด ข้อจำกัดและอุปสรรคของเยาวชนกลุ่มนี้มีไม่มาก ยกเว้นแต่เยาวชนกลุ่มนี้เป็นเยาวชนกลุ่มที่มีความขัดแย้งกับเยาวชนหมู่ที่ 1 บ้านสันคะยอม ดังนั้นในบางกิจกรรมที่ต้องทำกิจกรรมร่วมกันทำให้ ต้องมีการระงับในเรื่องของการเผชิญหน้ากัน

หมู่ 9 บ้านกอเปา เยาวชนจากชุมชนนี้ไม่ค่อยมีปัญหามากนัก เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและผู้นำชุมชนในการทำกิจกรรมเสริม และตัวเยาวชนเองที่เข้าร่วมในการทำกิจกรรมก็มีความตั้งใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของเยาวชน

จากชุมชนบ้านกอเปาดำเนินไปด้วยความราบรื่น อีกทั้งเยาวชนบ้านกอเปายังเป็นแกนหลักในการทำงานของงานวิจัยเรื่องนี้

หมู่ 10 บ้านหนองหลุม เยาวชนจากพื้นที่บ้านหนองหลุมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมครั้งแรกเพื่อรับฟังคำชี้แจงจากผู้วิจัยในเรื่องของรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ ในการทำงานวิจัยเรื่องนี้ แต่เมื่อได้ติดต่อไปยังหัวหน้ากลุ่มเยาวชนเพื่อนัดหมายในการทำงานจริงเยาวชนไม่สามารถเข้าร่วมในการทำกิจกรรมได้ สาเหตุอาจเนื่องมาจากกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้นำเสนอให้แก่เยาวชนไม่เป็นที่น่าสนใจ และเยาวชนไม่มีเวลาในการเข้าร่วมในการทำกิจกรรม เนื่องจากมีภาระในการเรียน และภาระทางบ้านมากจนไม่สามารถเข้าร่วมในการทำงานได้ อีกทั้งผู้ปกครองของเยาวชนไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์งานวิจัยจากผู้นำชุมชนทำให้ไม่ทราบรายละเอียดและไม่อนุญาตให้เยาวชนเข้าร่วมในการทำกิจกรรม ด้วยเหตุนี้เยาวชนจากพื้นที่บ้านหนองหลุมจึงไม่ค่อยจะได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักมากเท่าที่ควร

หมู่ 12 บ้านสันหลวง เยาวชนบ้านสันหลวงมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาในการทำงานเนื่องจากเยาวชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมเรียนในวิทยาลัยเทคนิคลำพูน ชั้นปีสุดท้ายเมื่อทำงานไปไ้ระยะหนึ่งเยาวชนที่เข้าร่วมส่วนหนึ่งเรียนจบ และได้ทำงานประจำทำให้ไม่มีเวลาในการทำงานวิจัย ทั้งที่เยาวชนมีความต้องการในการพัฒนาชุมชนของตนเองเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้งมีเยาวชนเข้าร่วมจำนวนมาก อีกทั้งเยาวชนยังได้รับการสนับสนุนในการทำงานวิจัยครั้งนี้จากผู้นำชุมชนและผู้ปกครองอีกด้วย

หมู่ 13 บ้านหนองซิว เยาวชนบ้านหนองซิวมีข้อจำกัดคล้ายกับเยาวชนบ้านสันหลวงเนื่องจากเยาวชนทั้ง 2 หมู่บ้านเรียนอยู่ที่เดียวกันคือวิทยาลัยเทคนิคลำพูนชั้นปีสุดท้ายและเมื่อทำงานไปไ้ระยะหนึ่งเยาวชนที่เข้าร่วมทีมวิจัยจบการศึกษาและได้ทำงานประจำทำให้ไม่มีเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆในงานวิจัยเหมือนกับเยาวชนบ้านสันหลวงทำให้การทำงานแต่ละครั้งต้องนัดหมายเยาวชนก่อนหลานสัปดาห์ทำให้การทำงานล่าช้า

หมู่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลือง ข้อจำกัดของเยาวชนบ้านน้ำบ่อเหลืองคือจำนวนเยาวชนที่เข้าร่วมในการทำกิจกรรมมีน้อย เพราะส่วนหนึ่งต้องทำงานประจำ และเยาวชนที่เข้าร่วมในการทำกิจกรรมเหลือเพียง 2 คนเท่านั้น รวมถึงยังมีปัญหาในเรื่องของเวลา เพราะเวลาของเยาวชนกับทีมวิจัยไม่ค่อยตรงกันทำให้เยาวชนจากบ้านน้ำบ่อเหลืองไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมมากนัก

หมู่ 17 บ้านใหม่ร่องเกลบ พื้นที่ของบ้านใหม่ร่องเกลบติดกับบ้านกอเปาทำให้เยาวชนจาก 2 หมู่บ้านรู้จักกันและในการนัดหมายในการประชุมจะมาประชุมในที่เดียวกัน เยาวชนบ้านใหม่ร่องเกลบมีจำนวนมากที่เข้าร่วมในการทำกิจกรรม แต่การเข้าร่วมนั้นเข้ามาไม่สม่ำเสมอ คือในการ

นัดหมายในการประชุมบางครั้งเยาวชนก็เข้าร่วมจำนวนมาก แต่บางครั้งเยาวชนก็เข้าร่วมเพียงคนถึงสองคนเท่านั้น การเข้าร่วมของเยาวชนที่ไม่สม่ำเสมอทำให้การดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง และเยาวชนบางคนต้องทำงานประจำทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมในการทำกิจกรรม ส่งผลให้มีจำนวนเยาวชนในทีมวิจัยของบ้านใหม่ร่องเกลบลดน้อยลง

จากการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นอกจากการวิจัยแล้วผู้วิจัยยังต้องทำงานด้านการพัฒนาควบคู่กันไปด้วย การเข้าชุมชนและการทำความคุ้นเคยกับเยาวชนในพื้นที่ ต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรเยาวชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมในการทำกิจกรรมจึงให้ความสนิทสนมกับผู้วิจัย ส่งผลให้เกิดบรรยากาศความเป็นกันเองขึ้นในการทำงาน และผู้วิจัยยังได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านในพื้นที่ตัวอย่างเช่นการร่วมในประเพณีวันลอยกระทง ผู้วิจัยได้ร่วมจัดกิจกรรมการประกวดภาพวาดในวันลอยกระทงโดยได้จัดหาของรางวัลและอุปกรณ์ในการจัดการแข่งขันร่วมในการจัดกิจกรรมวันลอยกระทง นอกจากนั้นผู้วิจัยยังร่วมเป็นกรรมการตัดสินการประกวดหนูน้อยนพมาศของหมู่ที่ 1 บ้านสันคะยอมด้วย และผู้วิจัยได้ร่วมหาของขวัญไปร่วมในการจัดงานวันเด็กแก่หมู่บ้านในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับเยาวชนและผู้ปกครอง ซึ่งการสร้าง ความคุ้นเคยดังกล่าวทำให้เกิดปัญหา และอุปสรรคในการทำงานวิจัยลดน้อยลง และได้รับความร่วมมือในการทำงานมากยิ่งขึ้น เพราะชาวบ้านได้เห็นถึงความตั้งใจของผู้วิจัยที่ได้เข้าไปทำงานในพื้นที่จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลาประมาณ 14 เดือนแล้ว

บทบาทของนักวิจัยในการเป็นผู้กระตุ้นประสาสนั้น บทบาทหลักๆจะเป็นการเสริมหนุนกระบวนการวิจัย การสร้างนักวิจัยหน้าใหม่ที่เป็นเยาวชนในพื้นที่ ซึ่งในการดำเนินงานนั้นนอกจากจะมีกิจกรรมที่ตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้เสริมกิจกรรมที่เพิ่มทักษะให้เกิดการเรียนรู้แก่ทีมวิจัยเยาวชน ได้แก่ ทักษะการจับประเด็น ทักษะในการจัดกระบวนการประชุม ทักษะในการเก็บข้อมูล ทักษะในการประสานงาน และทักษะในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งยังมีกิจกรรมที่ต้องเพิ่มเติมเสริมให้กับเยาวชนในการทำงานระยะต่อไปเพื่อการเรียนรู้ของทีมวิจัยเยาวชนได้แก่ ทักษะการเป็นผู้นำในการประชุม ทักษะในการนำเสนอข้อมูลจากที่ประชุม ทักษะในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

ในช่วงแรกของการวิจัยนั้น บทบาทหน้าที่ในการประสานงานเพื่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของผู้วิจัย ที่จะคอยกระตุ้นให้เกิดกระบวนการต่างๆ แต่ในระยะต่อไปผู้วิจัยควรจะให้เยาวชนเข้ามามีส่วนในบทบาทหน้าที่นั้น เพื่อฝึกให้เยาวชนสามารถทำงานต่อในพื้นที่ได้ เมื่อผู้วิจัยได้ออกจากพื้นที่ไป โดยเยาวชนเหล่านี้จะเป็นแกนนำในการทำกิจกรรมโดยไม่ต้องคอยความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกพื้นที่ เพื่อให้เกิดกลุ่มเยาวชนและกลุ่มคนในพื้นที่ที่ทำงานวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนได้ต่อไป

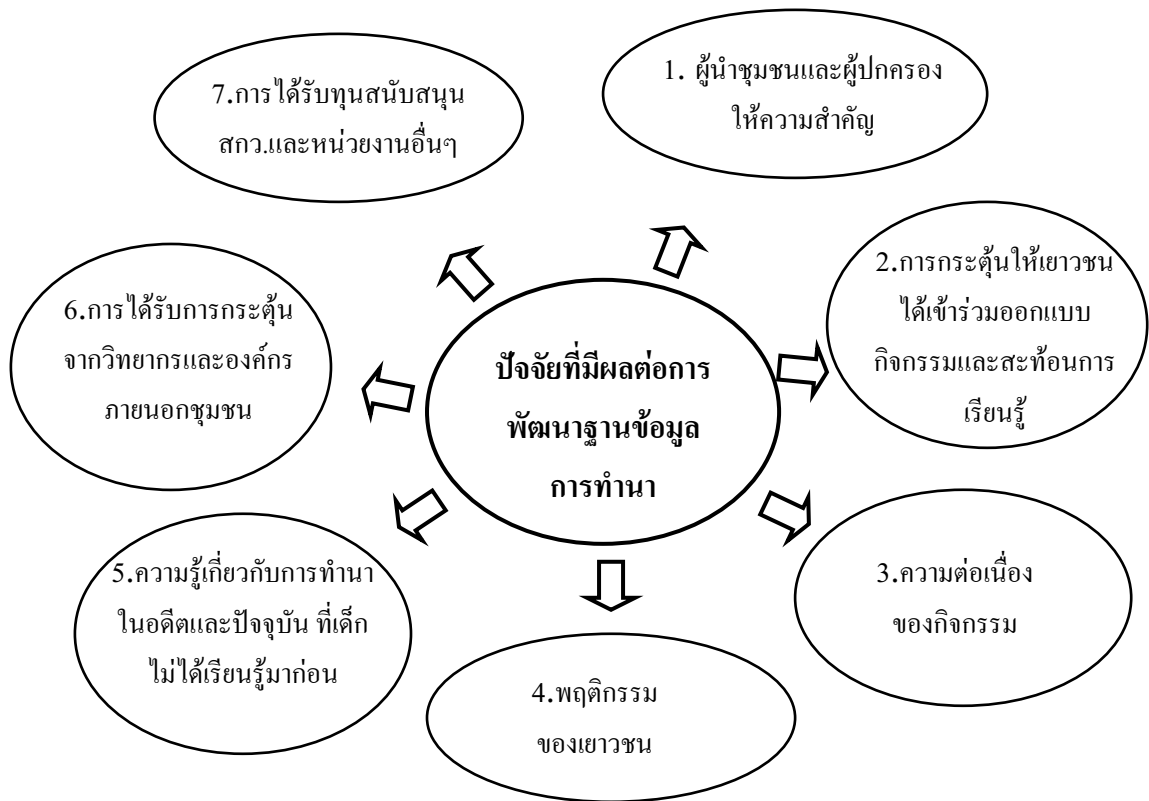
การเข้าไปทำงานในพื้นที่ตำบลป่าสักและการที่ผู้วิจัยเป็นคนนอกพื้นที่ทำให้การทำงานในช่วงแรกชุมชนได้มีการตั้งคำถามว่า “เมื่อนักศึกษามาเอาข้อมูลเสร็จแล้วก็จะทิ้งพื้นที่ไปไม่มีอะไรที่จะ

ทำให้ชุมชนดีขึ้น” ทำให้ผู้วิจัยต้องสร้างทัศนคติใหม่ให้กับชุมชน และอธิบายให้กับชุมชน โดยผ่านทางผู้นำชุมชนว่าการที่ได้เข้ามาทำงานในพื้นที่ตำบลป่าสัก เพื่อต้องการช่วยให้เกษตรกรผู้ทำนาสามารถหาวิธีที่จะแก้ไขปัญหาคือ โดยสิ่งที่จะเกิดขึ้นเมื่องานวิจัยเรื่องนี้สิ้นสุดลงคือ ฐานข้อมูลการทำนา ซึ่งเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการทำนาได้ อีกทั้งผู้วิจัยเป็นผู้ที่จะกระตุ้นให้คนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนได้เข้ามามีส่วนรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน และได้เข้ามามีส่วนในการแก้ไขปัญหาด้วย นอกจากนั้นผู้วิจัยยังเป็นผู้ประสานงานให้เยาวชนแต่ละหมู่บ้านจากพื้นที่เป้าหมายได้เข้ามาทำงานร่วมกัน รวมทั้งขอความร่วมมือจากเกษตรกรผู้ทำนาเป็นพี่เลี้ยงและให้ความรู้กับเยาวชน โดยผ่านกิจกรรม และเวทีต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ร่วมกับเยาวชนได้คิดและวางแผนการทำงาน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัย เยาวชน และเกษตรกรผู้ทำนาในพื้นที่ตำบลป่าสัก ซึ่งหลังจากนี้ ผู้วิจัยจะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างเยาวชนกับแหล่งทุน และหนุน/เสริมในเยาวชนในส่วนที่ขาดอยู่ เพื่อให้เยาวชนเกิดการรวมตัวกันเพื่อจัดการกับฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักต่อไป

จากกิจกรรมทั้งหมดที่ได้ร่วมกันปฏิบัติ ทำให้ผู้วิจัยพบว่าการทำงานที่เยาวชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้นต้องมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรม ได้แก่

- การที่ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองให้ความสำคัญ และเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ร่วมในโครงการวิจัย เพื่อให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ
- การกระตุ้นให้เยาวชนได้เข้าร่วมออกแบบกิจกรรมและสะท้อนการเรียนรู้ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค การที่เยาวชนซึ่งมีความต้องการในเรื่องเดียวกันหรือมีความสนใจในเรื่องเดียวกันเข้ามารวมตัวกันเพื่อร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการเหล่านั้น เยาวชนเป็นกลุ่มคนที่มีพลังและมีศักยภาพสูงมากในการทำงาน
- ความต่อเนื่องของกิจกรรม เพื่อให้เยาวชนได้รับการพัฒนาในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมและเกิดความยั่งยืนของกลุ่มเยาวชน
- พฤติกรรมของเยาวชน ที่ส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก
- ความรู้เกี่ยวกับการทำนาในอดีตและปัจจุบัน ที่เด็กไม่ได้เรียนรู้มาก่อน
- การได้รับการกระตุ้นจากวิทยากรและองค์กรภายนอกชุมชน ทำให้เยาวชนในพื้นที่เกิดแรงผลักดันในการร่วมคิด ร่วมหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน
- การได้รับทุนสนับสนุนสกว. สำนักงานภาค และหน่วยงานอื่นๆ ทำให้สามารถจัดหาอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ ที่จำเป็นมาใช้ในการทำงานได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดย การมีส่วนร่วมของเยาวชน สามารถสรุปได้ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน

4.5 แนวทางการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก

งานวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักโดยการมีส่วนร่วมของ เยาวชน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เป็นงานวิจัยที่เริ่มมาจากความต้องการของเกษตรกรตำบลป่า สักในการแก้ไขปัญหา ดันทุนการผลิตข้าวที่สูงขึ้นและหาแนวทางในการลดต้นทุนการผลิตข้าว โดย ให้เยาวชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบถึงปัญหาและร่วมหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว เยาวชนได้เข้ามาจัดการเกี่ยวกับข้อมูลการทำนาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับการทำนาของพื้นที่จะเป็นเครื่องมือที่ ใช้วิเคราะห์หาเหตุใดต้นทุนการทำนาจึงสูงขึ้น และเป็นเครื่องมือที่ช่วยหาวิธีในการหาแนวทางการ แก้ไขปัญหาต่อไป

ดังนั้นฐานข้อมูลการทำงานที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยเยาวชนในพื้นที่จึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญมากในการช่วยให้เกษตรกรสามารถศึกษา และใช้เป็นตัวช่วยในการวางแผนการแก้ไขปัญหาต้นทุนการทำงานได้ และจำเป็นอย่างยิ่งที่เกษตรกรในพื้นที่ บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องรับรู้ว่ามีข้อมูลการทำงาน อยู่ในฐานข้อมูล เพื่อเมื่อต้องการข้อมูลเพื่อนำไปประกอบการวางแผนเกี่ยวกับการทำงาน สามารถนำไปใช้ได้เลย ด้วยเหตุนี้การประชาสัมพันธ์ในส่วนของฐานข้อมูลการทำงานของตำบลปาลัก จึงมีความสำคัญ

แนวทางการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำงานของตำบลปาลัก ได้ให้เยาวชนในทีมวิจัยได้มีส่วนในการคิด วางแผนและลงมือประชาสัมพันธ์งานวิจัย โดยใช้สื่อต่างๆ โดยมีขั้นตอนในการพัฒนาเพื่อหาแนวทางในการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำงานโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประชุมทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำงาน

การดำเนินกิจกรรมและอภิปรายผล

การประชุมทำความเข้าใจในการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนในทีมวิจัยทราบถึงความสำคัญของการประชาสัมพันธ์และขั้นตอนในการประชาสัมพันธ์ โดยใช้การประชุมรายหมู่บ้านในการทำความเข้าใจ การประชุมใช้โอกาสการประชุมเพื่อวางแผนการเก็บข้อมูลการทำงานในการทำความเข้าใจในการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ ได้ดำเนินไปพร้อมกันอย่างต่อเนื่อง ในการประชุมผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นถึงความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูล เยาวชนบ้านห้วยม้าโก้ง หมู่ที่ 8 ได้แสดงความคิดเห็นว่า

“การประชาสัมพันธ์จะทำให้ผู้ปกครองอนุญาตให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโครงการวิจัยได้และไม่ถูกมองว่าเยาวชนมาว่สุ่มกันทำสิ่งที่ไม่มีประโยชน์”

และเยาวชนบ้านกอเปา หมู่ที่ 9 ได้แสดงความคิดเห็นว่า

“การประชาสัมพันธ์เป็นการเพิ่มทักษะในเรื่องของการนำเสนองานและได้เรียนรู้ถึงการใช้สื่อต่างๆ ในงานการประชาสัมพันธ์ อีกทั้งการทำให้คนในชุมชนทราบว่ามีการทำกิจกรรมการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ทำให้ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนในการให้ข้อมูลมากขึ้น”

การประชุมทำความเข้าใจในแต่ละหมู่บ้านผู้วิจัยได้ให้ทีมวิจัยเยาวชนแต่ละหมู่บ้าน ร่วมกันวางแผนการประชาสัมพันธ์และนัดประชุมแกนนำเยาวชนของแต่ละทีมเพื่อนำแผนของแต่ละหมู่บ้านมานำเสนอและวางแผนการทำงานต่อไป

บทวิเคราะห์

การประชุมในแต่ละหมู่บ้านเยาวชนได้ให้ความสนใจกับงานการประชาสัมพันธ์เป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถวัดได้จากการแสดงความคิดเห็นในการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ เยาวชนได้เสนอสื่อประชาสัมพันธ์ที่ตนอยากเรียนรู้และอยากใช้กันอย่างกว้างขวาง ได้แก่ เยาวชนบ้านกอบเปา เสนอให้ใช้สื่อวิทยุในการประชาสัมพันธ์ เยาวชนบ้านห้วยม้าโค้งเสนอให้ใช้เสียงตามสายในหมู่บ้านในการประชาสัมพันธ์ เยาวชนบ้านใหม่ร่องเกลบเสนอให้ใช้สื่อโทรทัศน์ในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งจากความสนใจของเยาวชนดังกล่าวผู้วิจัยได้ให้เยาวชนแต่ละหมู่บ้านกลับไปร่วมกันวางแผนการประชาสัมพันธ์เพื่อนำมาเสนอในการประชุมแกนนำเยาวชนครั้งต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำา โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน การดำเนินกิจกรรมและอภิปรายผล

จากกิจกรรมการประชุมเพื่อทำความเข้าใจในการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูล ได้มีการนัดหมายให้แกนนำเยาวชนของแต่ละหมู่บ้านมาประชุมเพื่อนำเสนอแผนการประชาสัมพันธ์ของแต่ละหมู่บ้าน และร่วมกันวางแผนการประชาสัมพันธ์งานวิจัยร่วมกัน การนำเสนอแผนการประชาสัมพันธ์ของแต่ละหมู่บ้านนั้นเยาวชนได้นำเสนอเฉพาะสื่อประชาสัมพันธ์เท่านั้น แต่ไม่ได้นำเสนอแผนการทำงานประชาสัมพันธ์ ทำให้ต้องมารวบรวมแผนการประชาสัมพันธ์ร่วมกัน โดยให้เยาวชนร่วมกันคิดขั้นตอนการวางแผนการประชาสัมพันธ์และร่วมกันวางแผนตามขั้นตอนดังกล่าวได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นการประเมินถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ร่วมกันทำมาตั้งแต่เริ่มงานวิจัยเพื่อประเมินสถานการณ์และหากิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ทราบถึงสถานการณ์ของงานวิจัยขณะนี้และอนาคตต่อไป
2. กำหนดวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดเป้าหมายหลักของการประชาสัมพันธ์งานวิจัย เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมประชาสัมพันธ์ไปได้อย่างถูกต้อง วัตถุประสงค์ในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยซึ่งเยาวชนสรุปร่วมกันคือ 1) เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน รับรู้ถึงการทำากิจกรรมในโครงการการพัฒนาฐานข้อมูลการทำา โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน 2) เพื่อฝึกทักษะในการประชาสัมพันธ์
3. กำหนดกลุ่มเป้าหมาย เป็นกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้ร่วมกันคิดว่ากลุ่มเป้าหมายใดที่จะได้ใช้ประโยชน์เกี่ยวกับฐานข้อมูลการทำาของตำบลป่าสัก โดยเยาวชนได้สรุปกลุ่มเป้าหมายได้แก่ เกษตรกรชาวนาของตำบลป่าสัก องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก นักเรียน/นักศึกษา ที่ต้องการศึกษาข้อมูลการทำาของตำบลป่าสัก หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการทำาเช่นเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดิน ประชาชนในตำบลป่าสัก และพื้นที่ใกล้เคียง

4. กำหนดกิจกรรมและวิธีการดำเนินงาน กิจกรรมในงานประชาสัมพันธ์ที่ทีมเยาวชนได้สรุป

- 4.1 กิจกรรมการจัดรายการวิทยุ วิธีดำเนินงาน ให้เยาวชนเข้ารับการอบรมการจัดรายการวิทยุและจัดรายการวิทยุเพื่อประชาสัมพันธ์งานวิจัยและฝึกทักษะในการจัดรายการวิทยุ
- 4.2 กิจกรรมการนำเสนอกิจกรรมที่ได้ทำมาแล้วในเวทีการประชุมของโครงการ แนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนและเวทีสัญจร “เวทีตวงอุ้งเจ้า.....ชาวนาป่าสัก” วิธีดำเนินงาน ให้เยาวชนเป็นผู้นำเสนอกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ทำในงานวิจัย ประสพการณ์ที่ได้รับจากงานวิจัยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำนาของเยาวชน
- 4.3 กิจกรรมการประชาสัมพันธ์งานวิจัย วิธีดำเนินงาน ให้เยาวชนในทีมวิจัยกลับไปประชาสัมพันธ์เรื่องราวของการทำกิจกรรมต่างๆ ในงานวิจัยให้ผู้ปกครองและคนในชุมชนได้รับทราบ

5. การเลือกเครื่องมือและสื่อประชาสัมพันธ์ ทีมเยาวชนได้เลือกเครื่องมือและสื่อที่จะใช้ในงานประชาสัมพันธ์ดังนี้

- 5.1 สื่อคำพูด โดยเยาวชนเป็นผู้พูดประชาสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ เวทีสัญจร การประชุมประจำเดือนของโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน การประชุมหมู่บ้าน และการพบปะคนในชุมชน
- 5.2 เสียงตามสาย เยาวชนแต่ละหมู่บ้านใช้เสียงตามสายในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและความก้าวหน้าของงานวิจัย
- 5.3 วิทยุ เยาวชนเข้าไปจัดรายการวิทยุ โดยขอความร่วมมือจากสถานีวิทยุชุมชนคนเมืองหละปุ่น FM 90.25 MHz. ในการให้เยาวชนเข้าไปจัดรายการเพื่อประชาสัมพันธ์งานวิจัย
- 5.4 จดหมายข่าว ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการจัดทำจดหมายข่าวเพื่อประชาสัมพันธ์และรายงานความก้าวหน้า รวมถึงกิจกรรมของงานวิจัยต่างๆ การประชาสัมพันธ์งานวิจัยโดยให้เยาวชนในทีมเขียนบทความเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อตีพิมพ์ในจดหมายข่าว เป็นการประชาสัมพันธ์งานวิจัย
- 5.5 อินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์ การประชาสัมพันธ์งานวิจัยผ่านอินเทอร์เน็ตโดยการใช้นพื้นที่บนเว็บไซต์ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(<http://www.thongthinvijai.com>) ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ในงานวิจัย โดยให้เยาวชนเขียนบทความพร้อมด้วยรูปกิจกรรมต่างๆ แสดงในเว็บบอร์ดดังกล่าว

การเลือกใช้สื่อของเยาวชนผู้วิจัยเป็นผู้แนะนำแนวทางให้สื่อที่ใช้สามารถเข้าถึงบุคคลเป้าหมายได้ดีที่สุด เพื่อให้บุคคลเป้าหมายสามารถรับทราบและสามารถนำฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้ รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยสามารถรับทราบความเคลื่อนไหวของงานวิจัย

บทวิเคราะห์

เยาวชนได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการวางแผนการประชาสัมพันธ์ และแสดงความคิดเห็นในเรื่องของสื่อเป็นอย่างดี เยาวชนมีความต้องการที่จะเรียนรู้การใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ที่แตกต่างกันออกไปและเยาวชนหญิงได้แสดงความคิดเห็นมากกว่าเยาวชนชาย ซึ่งอาจมาจากจำนวนของเยาวชนหญิงที่มากกว่าทำให้เยาวชนชายไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 3 การประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก

การดำเนินกิจกรรมและอภิปรายผล

จากแผนการประชาสัมพันธ์ที่ทีมเยาวชนได้ร่วมกันวางแผนและสื่อต่างๆ ที่เลือกใช้สามารถสรุปกิจกรรมการประชาสัมพันธ์งานวิจัยและฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก สรุปได้ดังนี้

1. **ประชาสัมพันธ์ผ่านการประชุม** โครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก โดยในการประชุมทบทวนวิจัยของโครงการแต่ละครั้งที่ทีมวิจัยเยาวชนได้ใช้สื่อคำพูดในการประชาสัมพันธ์ โดยได้เข้าร่วมในการประชุมและได้เล่าถึงตัวงานวิจัยและกิจกรรมต่างๆ ที่เยาวชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูล เนื่องจากทีมวิจัยผู้ใหญ่มีสมาชิกที่ดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชนอยู่หลายท่านทำให้ข่าวสารดังกล่าวสามารถเข้าถึงสมาชิกของชุมชนด้วย
2. **ประชาสัมพันธ์โดยใช้เวทีสัญจรของโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสักเป็นเวทีการประชาสัมพันธ์** การจัดเวทีสัญจรมีเกษตรกรผู้ทำนาเข้าร่วมในเวทีจำนวนมาก ทีมวิจัยได้ถือโอกาสใช้เวทีนี้เป็นเวทีการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลที่เยาวชนได้ช่วยกันพัฒนาขึ้นให้กับเกษตรกรเหล่านั้นได้รับทราบ และได้ให้เยาวชนได้มีโอกาสบอกเล่าประสบการณ์ในการทำกิจกรรมให้เกษตรกรซึ่งส่วนหนึ่งก็เป็นผู้ปกครองของเยาวชนที่เข้าร่วมในการทำงานวิจัยได้รับทราบ
3. **เยาวชนผู้เข้าร่วมงานวิจัยเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรในหมู่บ้านได้รับทราบ** เยาวชนผู้เป็นคนพัฒนาฐานข้อมูลได้กลับไปบอกเล่าเรื่องราวของฐานข้อมูลการทำนา และ

กิจกรรมต่างๆ ที่ได้ทำให้ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง รวมทั้งเกษตรกรในพื้นที่ที่ได้รับทราบในช่วงการเก็บข้อมูลการทำนา และให้เยาวชนได้ใช้เสียงตามสายของแต่ละหมู่บ้านประชาสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชนของตนได้ทราบข้อมูลและความเคลื่อนไหวของโครงการ

4. **การอบรมผู้ดำเนินรายการวิทยุเยาวชน** การจัดอบรมผู้ดำเนินรายการวิทยุเยาวชนเป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อให้เยาวชนที่เข้าร่วมในการทำงานวิจัยและเยาวชนที่มีความสนใจในการจัดรายการวิทยุได้มีโอกาสมาเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุและเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยและฐานข้อมูลการทำนา โดยได้รับความอนุเคราะห์สถานที่และคลื่นวิทยุ FM 90.25 MHz “วิทยุชุมชนคนเมืองหละปุน” ซึ่งมีคุณประเสริฐ กิตติศักดิ์ เป็นประธานสถานีวิทยุเป็นผู้ให้การสนับสนุน โดยได้ให้ช่วงเวลาที่เยาวชนสามารถจัดรายการได้ 3 วัน ได้แก่ วันพุธและวันเสาร์ เวลา 18.00-19.00 น. และวันอาทิตย์ เวลา 14.00-16.00 น. โดยเยาวชนที่เข้าร่วมการอบรมได้มีโอกาสได้จัดรายการจริงและเป็นช่องทางในประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนา และกิจกรรมของงานวิจัย รวมทั้งข้อมูลข่าวประชาสัมพันธ์ของแต่ละหมู่บ้านด้วย
5. **ทีมเยาวชนเขียนบทความเพื่อส่งเสริมพลังในจดหมายข่าวและเว็บไซต์** ภายหลังจากการทำกิจกรรมต่างๆ ผู้วิจัยได้ให้เยาวชนเขียนบทความส่งเพื่อนำบทความเหล่านั้นส่งให้กับเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพื่อคัดเลือกบทความเพื่อตีพิมพ์ลงในจดหมายข่าวของศูนย์ฯ และเผยแพร่ทางเว็บไซต์ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
6. **การประกาศเสียงตามสาย** เยาวชนแต่ละหมู่บ้านประชาสัมพันธ์กิจกรรมและงานวิจัยโดยใช้เสียงตามสายในการประชาสัมพันธ์ การใช้เสียงตามสายสามารถนำทักษะในการจัดรายการวิทยุมาใช้ในการประกาศเสียงตามสายได้

บทวิเคราะห์

จากกิจกรรมการประชาสัมพันธ์งานวิจัย โดยการใช้สื่อต่างๆ ในโอกาสและกิจกรรมต่างๆ ทีมเยาวชนให้ความร่วมมือค่อนข้างดี โดยเยาวชนจากหมู่ที่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง หมู่ที่ 9 บ้านกอกเปาและหมู่ที่ 16 บ้านทรายทองได้เข้าร่วมในการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องมากที่สุด เยาวชนจากทั้ง 3 หมู่บ้านดังกล่าวได้จัดรายการวิทยุเป็นผู้ดำเนินรายการประจำสถานีทุกวันพุธเวลา 18.00-19.00 น. และวันอาทิตย์ 14.00-16.00 น. เป็นประจำ ส่วนเยาวชนอีก 4 หมู่บ้านเข้าร่วมในการประชาสัมพันธ์ในบางกิจกรรมเนื่องจากเวลาในการทำกิจกรรมไม่ตรงกับเวลาว่างของเยาวชน และเยาวชนส่วนหนึ่งต้องทำงานทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมบางกิจกรรมได้ แต่เยาวชนเหล่านี้ก็ช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้คนในพื้นที่บ้านของตน รวมถึงญาติพี่น้องได้รับทราบถึงงานวิจัย

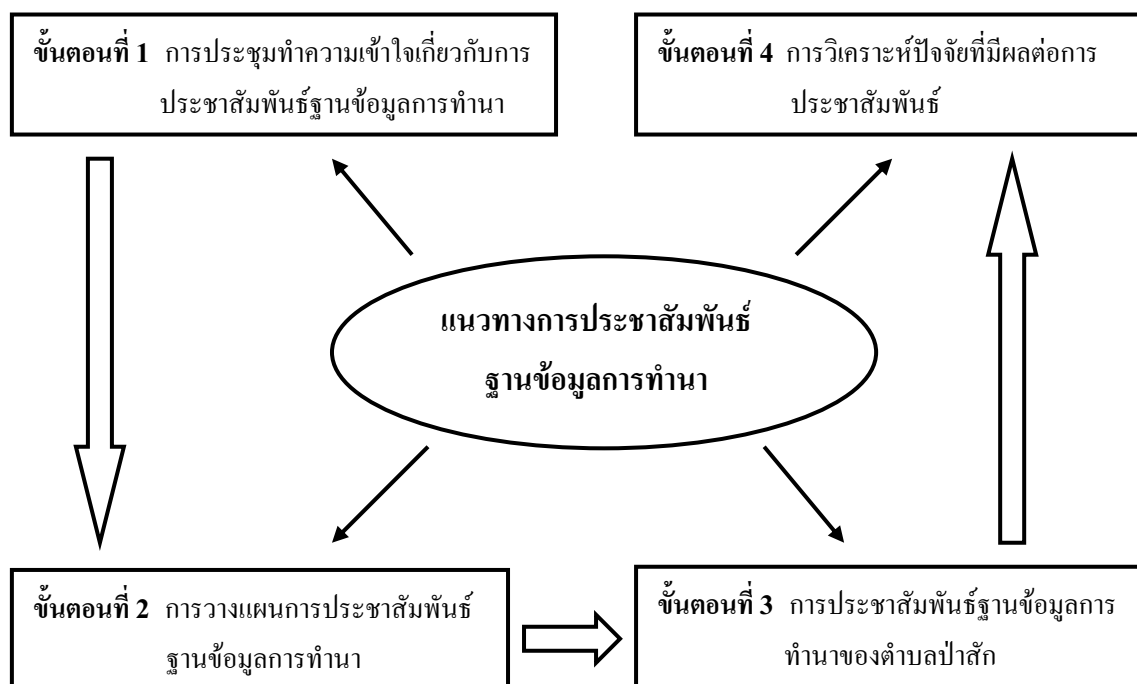
ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก โดยเยาวชนในพื้นที่

การดำเนินกิจกรรมและอภิปรายผล

จากกิจกรรมการประชาสัมพันธ์งานวิจัยทั้งหมด ผู้วิจัยได้ให้เยาวชนร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ของทีมนักวิจัยเยาวชน ซึ่งสามารถได้ดังนี้

1. การได้รับการร่วมมือจากคนในชุมชน งานการประชาสัมพันธ์เป็นงานที่ต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งผู้ประชาสัมพันธ์และผู้รับข่าวสารก็ต้องเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ต่อไป เพราะหากว่าคนในชุมชนมีการช่วยเหลือในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยแล้ว ฐานข้อมูลการทำนาที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยเยาวชนตำบลป่าสักก็จะได้รับการรู้จักและถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการทำนาในพื้นที่ได้
2. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรภายในชุมชน การประชาสัมพันธ์มีความจำเป็นที่ต้องใช้สถานที่และอุปกรณ์เพื่อประชาสัมพันธ์ เช่น หอกระจายเสียง วิทยุชุมชน กระดานข่าวตามหมู่บ้าน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้หากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้ของเยาวชนก็จะทำให้งานการประชาสัมพันธ์ประสบผลสำเร็จได้
3. การได้การสนับสนุนทั้งจากหน่วยงาน/องค์กร ภายในและภายนอก เยาวชนได้รับโอกาสให้เข้าไปเรียนรู้ถึงการจัดรายการวิทยุจากสถานีวิทยุชุมชนคนเมืองหละปูน FM 90.25 MHz. เป็นโอกาสดีที่เยาวชนจะได้จัดรายการวิทยุและประชาสัมพันธ์งานวิจัยและกิจกรรมต่างๆ ที่เยาวชนได้เข้าไปมีส่วนร่วม นอกจากนั้นทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ยังได้ประชาสัมพันธ์ข่าวสารกิจกรรมต่างๆ ของงานวิจัยผ่านทาง <http://www.thongthinvijai.com>
4. การเรียนรู้ของเยาวชน การที่เยาวชนได้รับโอกาสในการร่วมกิจกรรม และได้รับความรู้ในเรื่องต่างๆ จากทั้งวิทยากร นักวิจัย และเพื่อนๆ ผู้มีประสบการณ์ การที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการประชาสัมพันธ์เยาวชนต้องนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ และปรับให้เป็นวิธีการที่ตนเองนั้นถนัดและเหมาะสม เพื่อให้การประชาสัมพันธ์ประสบผลสำเร็จมากที่สุดและเกิดการเรียนรู้ของเยาวชน

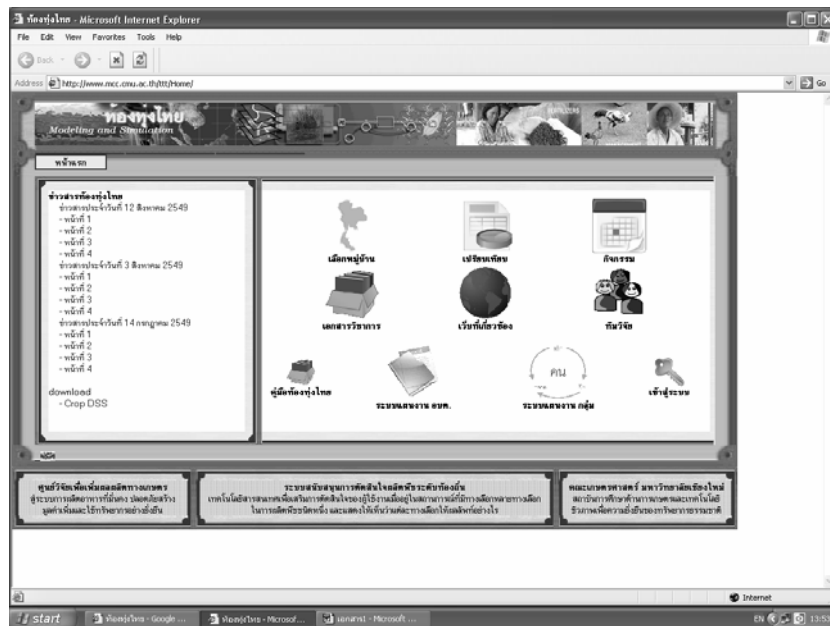
จากขั้นตอนทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแสดงให้เห็นแนวทางการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักโดยสามารถสรุปได้ดังแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 แนวทางการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก

4.6 องค์ความรู้เกี่ยวกับฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก

การพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักในงานวิจัยเรื่องนี้ ได้ใช้โปรแกรมท้องทุ่งไทยเป็นฐานข้อมูล เพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้การทำงานที่เยาวชนได้เก็บจากเกษตรกรไว้เป็นฐานข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ต่อไป โปรแกรมท้องทุ่งไทยประกอบด้วย ระบบฐานข้อมูลการผลิตพืชในระดับหมู่บ้านและครัวเรือนเกษตรกรระบบการผลิตพืชโดยแบบจำลองพืชจำนวน 5 พืช และเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบจำลองสำหรับการตัดสินใจเพื่อเลือกผลิตพืช และได้พัฒนาฐานข้อมูลที่สามารถนำเข้า-จัดเก็บข้อมูลได้ในระดับหนึ่ง เมื่อมีข้อมูลเพียงพอจะนำเสนอระดับดังกล่าวให้แก่เกษตรกรผู้ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูล เพื่อใช้งานในการปรับปรุงระบบการผลิตของแต่ละครัวเรือน อีกทั้งได้พัฒนาโปรแกรมเชื่อมโยงท้องทุ่งไทยผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อนำเข้าและแสดงผลข้อมูลในระดับหมู่บ้าน ระดับครัวเรือนเกษตรกรพร้อมการใช้งานในระดับหมู่บ้านและครัวเรือน อรรถชัย และคณะ (2547) โดยโปรแกรมท้องทุ่งไทยประกอบด้วยหน้าต่าง ที่สำคัญดังนี้

ภาพที่ 2 โปรแกรมทอ้งทุ้งไทย หน้าแรก

จากภาพที่ 2 เป็นหน้าต่างของโปรแกรมทอ้งทุ้งไทยหน้าแรก ซึ่งเป็นหน้าแรกของฐานข้อมูล ซึ่งแสดงรายละเอียดทั้งหมดของโปรแกรม ได้แก่ เลือกหมู่บ้าน เปรียบเทียบ กิจกรรม เอกสารวิชาการ เว็บไซต์ของ ทีมวิจัย คู่มือทอ้งทุ้งไทย ระบบแผนงาน อบต. ระบบแผนงานกลุ่ม และเข้าสู่ระบบ โดยฐานข้อมูลการทำนาในโปรแกรมทอ้งทุ้งไทยจะถูกนำเสนอด้วยภาพที่ 3

ภาพที่ 3 โปรแกรมทอ้งทุ้งไทยแสดงฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก

จากการที่ได้เก็บข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก โดยเขวชนได้ใช้แบบสอบถาม
โครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
ในการเก็บข้อมูล โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้ทำนาในตำบลป่าสักจำนวน 485 ราย จาก 13หมู่บ้าน
ซึ่งข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลการทำนาในปี 2548 โดยได้ข้อมูลการทำนาดังนี้

ตารางที่ 11 ข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก

หมู่บ้าน	จำนวนเกษตรกรผู้ทำนาที่ เขวชนเก็บข้อมูล (คน)	จำนวนพื้นที่นา (ไร่)
หมู่ 1 บ้านสันคะยอม	33	224
หมู่ 3 บ้านป่าตึงงาม	3	22
หมู่ 5 บ้านหนองปลาขอ	27	201
หมู่ 6 บ้านสันป่าสัก	64	475
หมู่ 7 บ้านน้ำพุ	34	246
หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง	48	457
หมู่ 9 บ้านกอเปา	67	442
หมู่ 12 บ้านสันหลวง	33	166
หมู่ 13 บ้านหนองชีว	49	227
หมู่ 14 บ้านหนองไซ	11	71
หมู่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลียง	9	48
หมู่ 16 บ้านทรายทอง	43	348
หมู่ 17 บ้านใหม่ร่องเกลบ	64	293
รวม	485	3,220

จากข้อมูลพื้นที่การทำนาของเกษตรกรจำนวน 485 ราย มีพื้นที่ในการทำนารวม 3,220 ไร่
เมื่อนำมาเฉลี่ยพบว่าเกษตรกร 1 รายทำนาประมาณ 6.6 ไร่ และจากข้อมูลเดิมตำบลป่าสักมีเกษตรกร
จำนวน 739 ราย แต่เขวชนสามารถเก็บข้อมูลได้เพียง 485 ราย อันเนื่องมาจากเกษตรกรผู้ทำนาบาง
รายไม่ได้ทำนาแล้ว และแบบสอบถามบางชุดไม่สามารถนำข้อมูลมาใช้ได้เนื่องจากเกษตรกรไม่ได้
เขียนชื่อและที่อยู่ไว้ และนอกจากข้อมูลพื้นที่การทำนาของเกษตรกรผู้ทำนาแล้ว มีข้อมูลต้นทุนการ
ผลิตโดยได้เก็บข้อมูลจากเวทีสัญจร และได้สรุปต้นทุนการผลิตข้าว โดยแยกตามโซนพื้นที่ของ
เกษตรกรที่ได้เข้าร่วมในเวทีสัญจรดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 สรุปต้นทุนในการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก

โซน	ค่าใช้จ่าย การ เตรียมดิน (บาท)	ค่าใช้จ่าย ปุ๋ยและ สารเคมี (บาท)	ค่าจ้าง (บาท)			รวม (บาท)
			ใช้ แรงงานคน	ค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยว		
				ใช้ แรงงานคน	ใช้ เครื่องจักร	
1 : หมู่ที่ 1,5,6,15	900	489	800	1,637	650	3,886 (แรงงานคน) 3,149 (เครื่องจักร)
2 : หมู่ที่ 8,16	700	450	700	1,300	-	3,320
3 : หมู่ที่ 9,11,112, 13,17	700	830	700	1,250	-	3,720
4 : หมู่ที่ 7	1,200	410	700	950	-	3,765

จากตารางที่ 12 สรุปต้นทุนในการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก จะเห็นได้ว่าในโซนที่ 1 ซึ่งประกอบไปด้วยหมู่ที่ 1 บ้านสันคะยอม หมู่ที่ 5 บ้านหนองป่าขอ หมู่ที่ 6 บ้านสันป่าสัก และหมู่ที่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลียง มีการนำเครื่องจักรมาใช้ในขั้นตอนการเก็บเกี่ยวและทำให้ต้นทุนในการผลิตข้าวลดลงกว่าการใช้แรงงานคน และเมื่อศึกษาจากข้อมูลในตารางพบว่าต้นทุนในการผลิตโดยเฉลี่ยของตำบลป่าสักอยู่ที่ประมาณ 3,100-3,900 บาท โดยข้อมูลจากตารางที่ได้สรุปออกมาเกษตรกรยังไม่ได้รวมค่าแรงงานของตัวเองเกษตรกรในการผลิตข้าว

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสามารถสรุปข้อมูลการทำนาเป็นหมวดต่างๆ ได้ดังนี้

4.6.1 หมวดสิ่งแวดล้อม

ปัญหาการเผาตอซังข้าวในพื้นที่ตำบลป่าสัก เกษตรได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาได้แก่ ให้องค์กรประชาสัมพันธ์ข้อมูลผลกระทบจากการเผาตอซังและประกาศห้ามเผาตอซัง รวมกลุ่มกันรณรงค์ต่อต้านการเผาตอซัง ส่งเสริมให้เกษตรกรนำตอซังไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่น เช่น ทำปุ๋ยนำไปทำอาหารสัตว์ นำไปเพาะเห็ดฟาง เป็นต้น วางกฎระเบียบร่วมกันในหมู่บ้าน ช่วยกันสอดส่องดูแลเรื่องไฟ ทำแนวป้องกันไฟหรือปลูกพืชหมุนเวียน ซึ่งปัญหาในเรื่องของการเผาตอซังทำให้เกิดปัญหาต่อการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติ ดังนี้ เกิดมลพิษทางอากาศ มีสารพิษเจือปนในน้ำ เป็นต้น

4.6.2 หมวดการผลิตและเทคโนโลยี

ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่ดิน ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ ปัญหาน้ำเน่าเสีย เนื่องจากการเปลี่ยนพื้นที่ทำนาไปเป็นโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนั้นยังทำให้พื้นที่การเกษตรลดลง และเกิดสารเคมีตกค้างในดิน และล่ำห้วยตื้นเขิน ซึ่งเกษตรกรผู้นำมาต้องการให้ทางหน่วยงานราชการ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเข้ามาจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น

แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำนามูที่ 1,3,9,12,17 ใช้ลำนน้ำแม่สารในการทำนา และหมู่ที่ 17 มีการขุดบ่อน้ำเพื่อใช้ในการทำนา หมู่ที่ 11 และ 12 ใช้น้ำบาดาล และการทำงานในตำบลป่าสักอาศัยน้ำฝนในการทำนาเป็นหลัก ปัจจุบันมีปัญหาเรื่องน้ำในการทำนาคือ ฝนไม่ตกตามฤดูกาล น้ำฝนมีสารพิษเจือปน และเหมืองฝายที่ใช้ในการทำนาคั้นเงิน รวมทั้งน้ำในแม่น้ำเน่าเสียนำมาใช้ในการทำนาได้น้อย ซึ่งเกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาเรื่องน้ำดังนี้ ขุดสระน้ำเพิ่ม ทำร่องเก็บน้ำ ขุดบ่อบาดาล มีการวางแผนในการใช้น้ำร่วมกัน ช่อมแซมเหมืองฝาย มีการปล่อยน้ำทุก 15 วัน และเกษตรกรต้องการให้หน่วยงานราชการเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในเรื่องของน้ำ เพราะน้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำนา

นอกจากปัญหาเรื่องน้ำแล้วในการทำนายังมีปัญหาเรื่องแมลงศัตรูข้าวที่พบในพื้นที่ตำบลป่าสักได้แก่ เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล เพลี้ยไฟ ตั๊กแตน ไรแดง โรคที่เกิดในนาข้าว ได้แก่ โรคใบไหม้คอรวง โรคกอแห้ง โรคหลาวข้าว โรคใบจุด และศัตรูข้าวอื่นๆ ได้แก่ หอยเชอรี่ หนู ปูนา

4.6.3 หมวดเศรษฐกิจ

ในการทำนาในเรื่องของแรงงานมีการใช้แรงงานในครัวเรือน มีการจ้างแรงงานนอกพื้นที่ และมีการลงแขกกันเพื่อช่วยเหลือกันในการทำนา การทำนาในพื้นที่ตำบลป่าสักในบางปีเกษตรกรได้หยุดการทำนาไปเนื่องมาจากสาเหตุ ได้แก่ ขาดน้ำในการทำนา ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ไม่มีทุนในการทำนา ไม่มีคนทำนา น้ำท่วมพื้นที่ทำนา และเกษตรกรผู้ทำนาหันไปประกอบอาชีพอื่น และเกษตรกรที่หยุดการทำนาให้เหตุผลได้แก่ การทำงานในอาชีพอื่นได้เงินมากกว่า เช่นทำงานในนิคมอุตสาหกรรม รับจ้าง และช่างฝีมือต่างๆ เป็นต้น ซึ่งอาชีพเหล่านี้สามารถหารายได้ได้มากกว่าการทำนา

3.6.4 หมวดสังคมและวิถีการทำนา

การดำเนินชีวิตในการทำนาในปัจจุบันแตกต่างจากอดีตอย่างมาก เพราะในอดีตชาวนาสามารถหาอาหารได้จากทุ่งนาแต่ปัจจุบันไม่สามารถหาได้เพราะปลาในนาไม่มีหรือมีอยู่น้อยและมีสารเคมีตกค้างในตัวปลา อีกทั้งการนำเครื่องจักรมาใช้ในการทำการทำนาทำให้ต้นทุนการทำนาสูงขึ้น คนในชุมชนทำอาชีพหลากหลายทำให้ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน เนื่องจากต่างคนก็ต้องไปทำงานต่างจากอดีตซึ่งคนในชุมชนทำนาเหมือนกัน พบกันจากทักทายกัน อีกทั้งในปัจจุบันคนหนุ่มสาวไม่นิยมประกอบอาชีพการงานเนื่องจาก การทำนาเหนื่อยและได้ผลตอบแทนน้อย คนหนุ่มสาวนิยมไปทำงานอย่างอื่นมากกว่า เช่น เข้าไปเป็นลูกจ้างในนิคมอุตสาหกรรม การที่คนหนุ่มสาวมีการศึกษาที่

สูงขึ้นทำให้โอกาสในการทำงานมีมากขึ้นทำให้ไม่กลับมาทำนา และคนหนุ่มสาวไม่มีความรู้ ขาดทักษะในการทำนา ส่งผลให้ทำนาไม่เป็น

4.6.5 หมวดยุทธศาสตร์ข้าวในวิถีชาวนา

การทำนาในปัจจุบันยังมีพิธีกรรมต่างๆ ที่เป็นความเชื่อของชาวนาที่สืบทอดจากอดีต ได้แก่ การทำขวัญข้าว การไหว้พระแม่ธรณี การไหว้พระแม่โพสพ การทำบุญทานข้าวใหม่ การบูชาเจ้าที่ และหาฤกษ์ยามในการปลูกข้าว การสืบทอดและแรกนาขวัญ โดยเกษตรกรผู้ทำนาต้องการสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ เหล่านี้ให้แก่คนรุ่นต่อไปเพื่อเป็นการสืบทอดสิ่งที่ดีงามต่อไป โดยหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้ง หน่วยงานภาครัฐ โรงเรียน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น วัด ต้องให้ความร่วมมือในการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ เหล่านี้

เกษตรกรผู้ทำนายังได้สะท้อนความต้องการให้มีคนรุ่นต่อไป ไปสืบทอดวิถีการทำนารวมทั้ง วัฒนธรรมต่างๆ ต่อไป โดยให้เหตุผลว่าการทำนาทำให้มีข้าวกินและไม่ต้องเป็นลูกจ้างใคร แต่ปัญหาที่ต้องแก้ไขในการทำนา ได้แก่ งบประมาณสิ่งที่เราใช้เพื่อลดต้นทุนในการผลิต แก้ไขปัญหาในเรื่องของ น้ำในการทำนาให้มีเพียงพอต่อการทำนา หาข้าวพันธุ์ดีมาปลูก การทำนาควรมีอาชีพเสริมรายได้เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้นำมาเป็นข้อมูลโดยสรุปที่ได้จากแบบสอบถาม โครงการแนวทางการ พัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และการจัดเวทีสัญจร เพื่อเก็บข้อมูลในการทำนาเพิ่มเติม ซึ่งทีมวิจัยเยาวชนได้ร่วมในการเก็บข้อมูลและการจัดเวทีสัญจร อีกทั้งได้ร่วมในการสรุปข้อมูลดังกล่าวเพื่อนำสู่การพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักต่อไป

4.7 การเรียนรู้ของเยาวชน

จากการที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเยาวชนในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาและทำให้ได้เห็น พัฒนาการของเยาวชนในการมีส่วนร่วมในการทำงานวิจัย โดยเฉพาะแกนนำเยาวชนของแต่ละ หมู่บ้านมีทักษะและความสามารถในการร่วมกิจกรรมมากขึ้น มีความกล้าแสดงความคิดเห็นต่างๆ มากขึ้น จากการสังเกตของผู้วิจัยถึงพัฒนาการของเยาวชนแกนนำที่เข้าร่วมในการทำงานวิจัยอย่าง สม่าเสมอสามารถประเมินการเปลี่ยนแปลงของแกนนำเยาวชน ดังนี้

เยาวชนหมู่ที่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง ประกอบด้วย ค.ญ.สุธนา ใจสัน, ค.ญ.อรณี นันตะสิน ค.ญ.ชลธิชา ไหมตั้ง และค.ญ.ชลธิชา บุรีรัตน์ศรีสกุล เยาวชนทั้ง 4 คนเข้าร่วมในการทำงานวิจัยตั้ง ขึ้นตอนการทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่และกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในการทำงานวิจัย เริ่มแรกที่เยาวชน ทั้ง 4 คนเข้าร่วมนั้นทั้งหมดไม่แสดงความคิดเห็นหรือพูดตอบโต้กับผู้วิจัย แต่เมื่อได้เข้าร่วมใน กิจกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้นเยาวชนทั้ง 4 คนมีทักษะเพิ่มมากขึ้น ได้แก่

1)ค.ญ.ชลธิชา ไหมตั้ง หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ชลธิชาได้พัฒนาตัวเองเป็นผู้ประสานงานในทีมเยาวชนในหมู่บ้านของตนเอง ชลธิชาเป็นผู้ติดต่อเพื่อนเยาวชนในหมู่บ้านเมื่อมีการประชุมนัดหมายต่างๆ รวมทั้งเป็นแกนนำในการวางแผนการเก็บข้อมูลการทำงาน อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ติดต่อกับผู้นำชุมชนและจัดการเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ที่ใช้ในการทำกิจกรรมได้เป็นอย่างดี

ชลธิชา ได้สรุปประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการว่า

“ในการเข้ามาสู่โครงการวิจัยในครั้งแรก เริ่มจากการที่มีพี่ ๆ ได้เข้ามาในหมู่บ้าน เพื่อหากลุ่มเยาวชนเข้าร่วมทำงานวิจัย ข้าพเจ้าและเพื่อน ๆ ได้มีส่วนร่วมในการทำงานในครั้งนี้ โครงการวิจัยที่กลุ่มข้าพเจ้าได้มีส่วนร่วม เป็นโครงการที่มีประโยชน์และสำคัญมาต่อคนในชุมชน เพราะเป็นโครงการพัฒนาฐานข้อมูลการทำงาน ซึ่งโครงการนี้ได้ช่วยหาปัญหาในการทำงาน เมื่อหาปัญหาแล้วก็จะมียุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาต่อไป กิจกรรมที่ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำงาน คือ ได้เก็บข้อมูลการทำงานในตำบลป่าสัก ได้ทำกิจกรรมร่วมกับหมู่บ้านอื่น ๆ ได้ร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้ใหญ่ และสิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการวิจัย คือ ได้ประสบการณ์ในการทำงาน ได้รู้จักเพื่อนใหม่ที่อยู่มหาวิทยาลัยอื่น ได้รู้จักวิธีการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งการทำงานเป็นกลุ่มจะต้องช่วยกันคิด ช่วยกันทำ งานจึงจะสำเร็จ

2)ค.ญ.ชลธิชา บุรีรัตน์ศรีสกุล เป็นเยาวชนที่ทำงานร่วมกับเพื่อนได้ดี มีทักษะในการเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย หลังจากเข้าร่วมในการทำกิจกรรม ชลธิชาได้มีทักษะในการหาข้อมูลเพิ่มมากขึ้นและเป็นผู้ที่สามารถจับประเด็นในการพูดคุยได้ดี อีกทั้งมีทักษะในการจัดรายการวิทยุที่ดี หาข้อมูลในการจัดรายการวิทยุได้เนื้อหาที่น่าสนใจติดตามรับฟัง

ชลธิชา ได้สรุปประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการว่า

“การเข้ามาสู่โครงการนี้ เริ่มจากการที่หมู่บ้านของเรามีกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านอยู่แล้ว และได้มีรุ่นพี่จากกลุ่มวิจัยของ ม.ช. เข้ามาชวนร่วมกิจกรรมในการทำวิจัย เข้ามาทำกิจกรรมกับชุมชน ข้าพเจ้าเกิดความสนใจ จึงเข้าร่วมกิจกรรม มีกิจกรรมหลายอย่าง เช่น เก็บข้อมูลการทำงานของหมู่บ้าน การรวบรวมข้อมูล มีการจัดกิจกรรมร่วมกับหมู่บ้านอื่น ๆ มีการร่วมประชุมกับผู้ใหญ่ เข้าร่วมงานวิจัยใน ม.ช. และสิ่งที่เยาวชนได้รับจากการเข้าร่วมโครงการวิจัย

“ได้ฝึกการเก็บข้อมูลกับผู้อื่น ได้เพื่อนใหม่ ประสบการณ์ในการทำงาน ได้ฝึกการทำงานกับผู้อื่น ทำให้เราเข้ากับคนอื่นได้”

3)ค.ญ.สุธนา ใจสัน เริ่มแรกสะนาเป็นคนพูดน้อย ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ภายหลังจากการเข้าร่วมในกิจกรรมสุธนาเป็นผู้ที่นำเสนอข้อมูลและความก้าวหน้าของงานวิจัยและกิจกรรมต่างๆ ในเวทีสัญจร อีกทั้งเป็นผู้ที่มีทักษะในการจับประเด็นต่างๆ ได้ดี

สุธนา ได้สรุปประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการว่า

“การเข้ามาสู่โครงการวิจัยของดิฉัน ได้เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มของเยาวชนในหมู่บ้าน จากนั้นได้มีกิจกรรมให้ทำมากมายจนมีปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้มาชักชวนให้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับชุมชน ก็ทำให้เยาวชนมีความสนใจมาก กิจกรรมที่ดิฉันมีส่วนร่วมนั้นมีหลายกิจกรรม อย่างเช่น เก็บข้อมูลการทำนาในตำบลป่าสักรวบรวมข้อมูล และลงข้อมูล เวทีสัญจรในหมู่บ้านต่าง ๆ ได้รับความรู้จากวิทยากรในตำบลป่าสักได้ไปร่วมเวทีวิชาการที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสิ่งที่ดิฉันได้รับในโครงการวิจัย ดิฉันได้หลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน ได้ทั้งเพื่อน ได้ทั้งพี่ และได้ทั้งความรู้ ประสบการณ์ที่จะไม่มีวันลืม”

4)ค.ญ.อรณี นันตะสิน เข้าร่วมร่วมในกิจกรรมจากการแนะนำของ ค.ญ.ชลธิชา ไหมตั้ง และได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง อรณีมีความเป็นผู้นำสามารถชักนำให้เยาวชนคนอื่นๆ คล้อยตามได้ มีทักษะในการทำงานกับคอมพิวเตอร์ได้ดีและสามารถแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าได้ดี

อรณี ได้สรุปประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการว่า

“การเข้ามาสู่โครงการนี้ คือ เริ่มจากการที่เพื่อนในหมู่บ้านชวนเข้ามาในกลุ่ม แล้วรุ่นพี่ใน ม.ช ก็เข้ามาชวนทำกิจกรรมในการทำวิจัย แล้วข้าพเจ้าก็เกิดความสนใจในการทำวิจัย ข้าพเจ้าจึงเข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมที่เข้าร่วมในโครงการ เช่น เก็บข้อมูลการทำนาของคนในหมู่บ้าน การลงข้อมูลแต่ละหมู่บ้าน เข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านอื่น ๆ เข้าร่วมประชุมกับผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน และสิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ ได้ประสบการณ์ในการทำงาน ได้รู้วิธีเข้าสังคม และเปิดโลกภายนอก”

เยาวชนทั้ง 4 คนเป็นแกนนำในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักและสามารถวางแผนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเมินได้จากการเก็บข้อมูลของบ้านห้วยม้าโก้งสามารถเก็บข้อมูลครบถ้วนและใช้เวลาไม่มากนัก อีกทั้งยังเป็นเยาวชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมต่อเนื่องมากที่สุด

เยาวชนหมู่ที่ 9 บ้านกอเปา ได้แก่ นายวิรพงศ์ ราชสัก, น.ส.สุภารัตน์ ตูรคณาคร, น.ส.ศุภยา พิลานูตร เยาวชนทั้ง 3 คนเข้าร่วมในงานวิจัยจากการติดต่อของผู้ใหญ่บ้านและเป็นผู้จัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ในการประชุมต่างๆ เยาวชนทั้ง 3 คนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องและให้ความร่วมมือในการทำงานเป็นอย่างดี หลังจากได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างเยาวชนได้พัฒนาในเรื่องของการวางแผนการทำงาน วิรพงศ์และศุภยา เรียนในวิทยาลัยเทคนิคลำพูน ซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ มากมายแต่ทั้ง 2 สามารถหาเวลาว่างในการเข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี ทั้ง 2 คนเป็นผู้ประสานงานติดต่อเยาวชนคนอื่นๆ ในการนัดหมายแต่ละครั้ง ทั้งสองคนมีทักษะเพิ่มขึ้นในการจัดกระบวนการประชุมและการวางแผนการทำงานโดยใช้เครื่องมือการประชุม และสุภารัตน์ ตูรคณาคร เป็นคนที่มีทักษะเพิ่มขึ้นในเรื่องของการจัดรายการวิทยุ เป็นผู้วางผังรายการและหาข้อมูลในการจัดรายการวิทยุร่วมกับศุภยา เยาวชนบ้านกอเปาได้รับการสนับสนุนในการเข้าร่วมในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดีจากผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ทำให้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านจะมีเยาวชนเข้าร่วมจำนวนมาก

เยาวชนหมู่ที่ 12 บ้านสันหลวง ได้แก่ นายปิยพันธ์ ย่องห้วย แกนนำเยาวชนบ้านสันหลวง คนนั้นเข้าร่วมในงานวิจัยโดยการแนะนำของเจ้าอาวาสวัดสันหลวง ปิยพันธ์มีความเป็นผู้นำสามารถประสานงานและควบคุมดูแลเยาวชนในหมู่บ้านได้ดี การเข้าร่วมในการทำงานวิจัยทำให้ปิยพันธ์ มีทักษะในการนำเสนอข้อมูลต่างๆ มากขึ้น มีทักษะในการพูดในที่ชุมชนและสามารถจัดกระบวนการประชุมมากขึ้น ปัจจุบันปิยพันธ์สำเร็จการศึกษาและทำงานประจำ ทำให้เวลาในการเข้าร่วมในการทำกิจกรรมน้อยลง

เยาวชนหมู่ที่ 16 บ้านทรายทอง ได้แก่ ด.ญ.อภิญญา สัจจัง บ้านทรายทองเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดกับบ้านห้วยม้าโก้งหมู่ที่ 8 ทำให้เยาวชนทั้ง 2 หมู่บ้านสนิทกัน อภิญญาเข้าร่วมในการทำงานโดยการแนะนำของเยาวชนบ้านห้วยม้าโก้ง อภิญญาเข้าร่วมในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และมีพัฒนาการเรื่องของการใช้โปรแกรมทอุงทูไทยและเป็นคนที่มีทักษะในการตั้งคำถามที่ดี

การเรียนรู้ของเยาวชนนั้น นอกแกนนำเยาวชนแล้วเยาวชนคนอื่นก็ได้เรียนรู้ทักษะต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างกิจกรรม ซึ่งในการะบวนการประชุมเยาวชนที่เข้าร่วมในการประชุมก็จะได้เห็นขั้นตอนต่างๆ ที่แกนนำได้จัดการตั้งแต่เริ่มประชุม ไปตลอดจนจบการประชุมซึ่งเยาวชนผู้เข้าร่วมในการประชุมก็จะเรียนรู้ด้วย นอกจากนั้นทีมวิจัยยังได้สอบถามและพูดคุยกับเยาวชนที่เข้าร่วมถึงความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิจัยและได้สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 13

ความรู้และประสบการณ์ของเยาวชนในการร่วมกิจกรรม

เยาวชนจากหมู่บ้าน	ความรู้และประสบการณ์ของเยาวชน
หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ความรู้เกี่ยวกับการใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์ - ได้ความรู้เกี่ยวกับการทำนาของคนในชุมชนมากขึ้น - ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชนของตนเอง - ได้ประสบการณ์ในการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทย - ได้มีโอกาสในการจัดรายการวิทยุ - มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัย
หมู่ 9 บ้านกอเปา	<ul style="list-style-type: none"> - มีความรู้เกี่ยวกับการทำงานวิจัย - ได้รู้ถึงความเป็นมาของการทำนาข้าวว่ามีความลำบากเพียงใด - ได้ความรู้เกี่ยวกับการทำนาในอดีต และปัจจุบัน - ได้รับความรู้และได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชนของตนเอง - ได้ความรู้เกี่ยวกับการทำนาของคนในชุมชนมากขึ้น - ได้มีโอกาสในการจัดรายการวิทยุ
หมู่ 12 บ้านสันหลวง	<ul style="list-style-type: none"> - มีความกล้าแสดงออก - ได้ฝึกการทำงานที่เป็นระบบและทำงานเป็นทีม - มีความรู้เกี่ยวกับการทำงานวิจัย
หมู่ 13 บ้านหนองชีว	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รู้แนวทางในการทำนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น - ได้ความรู้และประสบการณ์ของการทำนาของคนในชุมชน - ได้ทราบถึงข้อมูลการทำนาและทราบถึงปัญหาการทำนาที่เกิดขึ้นในชุมชน - ฝึกการทำงานเป็นทีมและความร่วมมือของชุมชน
หมู่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลือง	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ฝึกการทำงานที่เป็นระบบและทำงานเป็นทีม - ได้ความรู้เกี่ยวกับการทำนาของคนในชุมชนมากขึ้น - มีความรู้เกี่ยวกับการทำงานวิจัย
หมู่ 16 บ้านทรายทอง	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ความรู้เกี่ยวกับการใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์ - ได้ความรู้เกี่ยวกับการทำนาของคนในชุมชนมากขึ้น - ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชนของตนเอง - ได้ประสบการณ์ในการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทย

เยาวชนที่ได้เข้าร่วมในงานวิจัยได้สะท้อนสิ่งที่ได้จากการร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ผ่านมาโดยเยาวชนได้รับความรู้ในเรื่องการทำงานจากเกษตรกรผู้ทำนาในชุมชนเพิ่มมากขึ้นทั้งความรู้ในอดีตและในปัจจุบัน รวมทั้งได้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการในการทำงานวิจัย ได้ฝึกการทำงานเป็นทีม มีประสบการณ์ในการเก็บข้อมูล ได้ฝึกการทำงานอย่างเป็นระบบ และเยาวชนยังได้แสดงความภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรในชุมชนของตัวเอง

ในการดำเนินการตามแผนกิจกรรมนอกจากกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ปฏิบัติร่วมกับเยาวชนแล้ว ยังมีกิจกรรมอีกหลายกิจกรรมที่ทีมวิจัยได้เข้าร่วมและได้ชวนเยาวชนเข้ามาร่วมในการทำกิจกรรมด้วย เช่นเวทีสานฝันงานวิจัยที่จัดขึ้นโดยศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กิจกรรมพัฒนาชุมชนป่าสัก เวียงยองและศรีบัวบาน ที่นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ร่วมกับโครงการการเรียนรู้ลำน้าสารอย่างมีส่วนร่วมได้จัดกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ โดยทีมวิจัยได้พาเยาวชนเข้าร่วมด้วย การเข้าร่วมในการประชุมสภาเด็กและเยาวชนตำบลป่าสัก เป็นต้น

4.8 การเรียนรู้ของผู้วิจัย

การศึกษาวิจัยในเรื่อง แนวทางพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาในการทำควมคุ้นเคยกับพื้นที่ตำบลป่าสัก รวมถึงการทำงานในพื้นที่ตำบลป่าสักเป็นระยะเวลาประมาณ 1 ปี 6 เดือน การทำงานวิจัยในพื้นที่ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ถึงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น การทำงานร่วมกับชุมชน การประสานงานกับคนในชุมชน การทำงานวิจัยร่วมกับเยาวชน การเป็นผู้กระตุ้นประสานให้เยาวชนในพื้นที่เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัย และการเรียนรู้ในด้านอื่นๆ สามารถสรุปการเรียนรู้ของผู้วิจัยได้ดังนี้

1. การวิจัยเพื่อท้องถิ่นและการทำงานร่วมกับชุมชน การลงพื้นที่ครั้งแรกของผู้วิจัยในเวทีโครงการการเรียนรู้ลำน้าสารอย่างมีส่วนร่วม ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ว่าในพื้นที่ชุมชนตำบลป่าสัก มีการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ผ่านกระบวนการวิจัย โดยมีบุคคลนอกพื้นที่ทั้งอาจารย์จากมหาวิทยาลัย นักศึกษา เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้กระตุ้นประสานและอำนวยความสะดวก โดยเป็นผู้นำกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปใช้ในการแก้ไขปัญหา สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้เรียนรู้จากพื้นที่ตำบลป่าสัก อีกทั้งในการเข้าชุมชนโดยการเข้าร่วมการประชุมโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก การเข้าร่วมการประชุมทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งเกษตรกรเจ้าของปัญหาเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวของผู้วิจัยอย่างต่อเนื่องทำให้ได้ทำงานร่วมกับเกษตรกร โดยการร่วมพิจารณาเครื่องมือที่เกษตรกรคิดค้นเพื่อแก้ไขปัญหาต้นทุนการผลิตข้าวที่สูงขึ้น ซึ่งได้แก่ แบบสอบถาม และการได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ของเกษตรกรทำให้ได้มีโอกาสเรียนรู้ถึงแนวคิด และประสบการณ์ในการทำงานวิจัยของ

เกษตรกรเป็นการเรียนรู้ที่มีค่ากับผู้วิจัยเป็นอย่างมาก การเรียนรู้ครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงการพัฒนาชุมชนโดยการที่ให้เจ้าของปัญหา เป็นผู้มองปัญหาเองและหาวิธีแก้ไขปัญหา เพื่อให้การแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหายั่งยืน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้วิจัยจะนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในชุมชนของผู้วิจัยในอนาคตต่อไป

2. การประสานงานกับคนในชุมชน ในการทำงานวิจัยโดยที่ผู้วิจัยเป็นคนนอกพื้นที่ การทำความคุ้นเคยกับคนในชุมชนเป็นสิ่งที่จำเป็นเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้คนในพื้นที่ยอมรับ การประสานงานกับคนในชุมชนทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้การสร้างมนุษยสัมพันธ์กับคนต่างพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยไม่เคยรู้จักมาก่อน และการทำงานวิจัยนั้นจำเป็นต้องมีการประสานงานกับผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ซึ่งเป็นบุคคลที่คนในชุมชนให้ความนับถือเพื่อให้การทำงานวิจัยประสบผลสำเร็จและชุมชนให้การสนับสนุน ในประสานงานผู้วิจัยได้เรียนรู้กระบวนการเลือกใช้สื่อเพื่อเป็นตัวช่วยในการประสานงาน ได้ใช้ทักษะการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับชุมชน

3. การทำงานวิจัยร่วมกับเยาวชน การทำงานวิจัยเรื่องนี้เป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนในพื้นที่ตำบลป่าสักได้เข้ามาเรียนรู้ปัญหาในพื้นที่และร่วมแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น อีกทั้งร่วมเรียนรู้กระบวนการวิจัย รวมถึงเรียนรู้ถึงการทำนาในพื้นที่ผ่านกิจกรรมต่างๆ การทำงานกับเยาวชนทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยโดยการมีส่วนร่วมกับเยาวชน และได้เรียนรู้ความคิดของเยาวชนในเรื่องต่างๆ ทั้งแนวคิดในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน แนวคิดในเรื่องของการทำนาในมุมมองของเยาวชน อีกทั้งเยาวชนเหล่านี้ยังได้เห็นถึงน้ำใจของคนรุ่นใหม่ในการร่วมทำงานกับบุคคลจากนอกพื้นที่ที่เยาวชนเหล่านั้นไม่รู้จัก โดยเยาวชนให้ความร่วมมือและให้ความไว้วางใจแก่ผู้วิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยประทับใจมาก

4. การทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นประสาน เพื่อให้เยาวชนเกิดแรงผลักดันในการทำงานวิจัย การทำหน้าที่นี้ผู้วิจัยได้เรียนรู้การประสานงานกับบุคคลภายนอกอื่นๆ นอกจากคนในพื้นที่ การหาทุนวิจัยเพื่อให้เป็นปัจจัยในการทำงานวิจัย การประสานงานเพื่อหาวิทยากรเพื่อให้ความรู้กับเยาวชน การหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเพื่อเสริมสร้างความรู้ให้แก่เยาวชน สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นประสบการณ์ที่ทำให้ผู้วิจัยเกิดการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถทำงานต่างๆ ได้สำเร็จ

5. การเรียนรู้ในเรื่องอื่นๆ ได้แก่ การเรียนรู้ในการจัดการรายการวิทยุเป็นการเรียนรู้ร่วมกับเยาวชน การมีความกล้าพูดในที่ชุมชน การเรียนรู้เรื่องการทำนาเพิ่มมากขึ้น การได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เช่นเวทีงานสานฝันงานวิจัย งานรวมพลคนวิจัย การเข้าร่วมในการประชุมในโครงการวิจัยต่างๆ การรายงานความก้าวหน้างานวิจัย เป็นต้น การเรียนรู้ทั้งหมดเป็นประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานวิจัยเรื่องนี้ เป็นประสบการณ์ที่ทำให้การศึกษาในระดับปริญญาโทเกิดคุณค่ามาก และการทำวิทยานิพนธ์ทำให้เกิด

ประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนได้รับประโยชน์จากการทำงานวิจัยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ
ผู้วิจัย

บทที่ 4

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการลงพื้นที่ทำโครงการแนวทางพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน อำเภอเมืองลำพูน ได้ดำเนินการขึ้นเพื่อหาแนวทางในพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา โดยให้เยาวชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาว่าควรเป็นอย่างไร โดยนักวิจัยได้ร่วมกับเยาวชนในพื้นที่ร่วมกันเป็นทีมวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบและตอบข้อสงสัยข้างต้น ซึ่งในการทำงานครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน 3) เพื่อหาแนวทางประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักโดยเยาวชนในพื้นที่ ระยะเวลาในการดำเนินงานทั้งสิ้น 1 ปี โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ขั้นตอนส่วนใหญ่เป็นการรวมเยาวชนให้เข้ามาร่วมพูดคุย และทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลการทำนา และให้เยาวชนได้มีส่วนในการวางแผนการทำกิจกรรมต่างๆ โดยได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 1 ปี

5.1 สรุปผลโครงการวิจัย

5.1.1 แนวทางในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน สามารถสรุปเป็นแนวทางได้ดังนี้

1. การทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน ทีมวิจัยท้องถิ่นและผู้ปกครอง โดยวิเคราะห์สถานการณ์การทำนา เริ่มจากการเข้าร่วมเวทีของโครงการกระบวนการเรียนรู้ลำน้ำแม่สารอย่างมีส่วนร่วม เพื่อเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับพื้นที่ตำบลป่าสัก และค้นหาประเด็นปัญหาที่ชุมชนต้องการแก้ไขเพื่อนำมาเป็นโจทย์ของงานวิจัย อีกทั้งเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน และเข้าร่วมการประชุม “โครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” เพื่อรับทราบปัญหาและทำความเข้าใจกับเกษตรกรผู้ทำนา โดยเข้าร่วมการประชุม “โครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ซึ่งในนักวิจัยท้องถิ่นในโครงการเป็นเกษตรกรผู้ทำนาและเป็นผู้นำชุมชน ทีมวิจัยได้จัดทำเอกสารเพื่อชี้แจงกิจกรรมเป้าหมายและผลที่จะเกิดขึ้นหลังจากงานวิจัยเสร็จสิ้นแจกแก่ทีมวิจัย อีกทั้งผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลรายละเอียดของงานวิจัยควบคู่กับเอกสารเพื่อเพิ่มความเข้าใจแก่นักวิจัยท้องถิ่นด้วย

2. การเชิญชวนเยาวชนเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน โดยลงพื้นที่เพื่อเชิญชวนให้เยาวชนในพื้นที่เป้าหมายเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน เพื่อร่วมกันเรียนรู้ถึงกระบวนการในการทำงานวิจัย และหา

แนวทางในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำงานร่วมกัน โดยใช้รูปแบบการประชุมอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับเยาวชนเกี่ยวกับงานวิจัย

3.การพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับเยาวชนที่เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชนและเตรียมทีมวิจัยเยาวชนในการเก็บข้อมูลการทำงาน โดยใช้กระบวนการจัดเวทีประชุมเยาวชนเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างทีมวิจัยเยาวชนและนักวิจัยท้องถิ่น อีกทั้งกิจกรรมเวทีการประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับแบบสอบถามและรับแบบสอบถามเพื่อนำไปเก็บข้อมูลการทำงาน

4.การดำเนินการเก็บข้อมูลการทำงาน โดยเยาวชนแต่ละทีมทีมวิจัยเยาวชนเก็บข้อมูลการทำงานในพื้นที่หมู่บ้านของตนเอง และมีนักวิจัยท้องถิ่นเป็นที่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา อีกทั้งมีผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานสัมพันธ์แก่เกษตรกรได้รับทราบในกิจกรรมการเก็บข้อมูลของทีมวิจัยเยาวชน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์การทำงานของเยาวชนด้วย นอกจากนั้นเยาวชนยังได้เรียนรู้การจัดกระบวนการเวทีสัญจร โดยทีมวิจัยเยาวชนร่วมในเวทีสัญจรโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำงานของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อศึกษาการจัดกระบวนการเวทีสัญจรและสังเกตการณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำงาน เพื่อใช้ในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำงานของตำบลป่าสักต่อไป

5.การสรุปสิ่งที่เรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการเก็บข้อมูล

6.การสรุปประสบการณ์และการตรวจสอบความความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยจัดการประชุมเป็นรายหมู่บ้าน และให้เยาวชนเป็นผู้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บข้อมูลการทำงาน

7.การฝึกทักษะในการใช้โปรแกรมท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาฐานข้อมูลการทำงาน โดยใช้แบบสอบถามฉบับจริงในการฝึกทักษะการบันทึกข้อมูลการทำงานลงในโปรแกรมท้องถิ่น เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลการทำงานของตำบลป่าสักต่อไป

8.การบันทึกข้อมูลการทำงานลงในโปรแกรม โดยเยาวชนแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลการทำงาน ใช้เวลาในวันหยุดเสาร์และอาทิตย์ในการดำเนินกิจกรรม อีกทั้งเยาวชนได้เรียนรู้ถึงความรู้เกี่ยวกับการทำงานจากข้อมูลการทำงานในแบบสอบถามด้วย

9.การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนผู้วิจัยได้ให้เยาวชนระดมความคิด และสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดกิจกรรมว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการทำกิจกรรมในงานวิจัยขึ้นนี้ อีกทั้งร่วมวิเคราะห์ถึงปัจจัยอื่นๆที่ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมด้วย

10.การประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำงานของตำบลป่าสัก โดยทีมวิจัยเยาวชนร่วมในการอบรมผู้ดำเนินรายการวิทยุเยาวชน เพื่อเป็นผู้ดำเนินรายการวิทยุและใช้สื่อวิทยุในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมในงานวิจัย และการประชาสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ ประชาสัมพันธ์ผ่านการประชุม

โครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก ใช้เวทีสัญจรของโครงการ
แนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก เป็นเวทีการประชาสัมพันธ์ และ
เยาวชนผู้เข้าร่วมงานวิจัยเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรในหมู่บ้านได้รับทราบ

5.1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัด ลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน ได้แก่

- 1.การที่ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองให้ความสำคัญ และเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ร่วมใน
โครงการวิจัย เพื่อให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ
- 2.การกระตุ้นให้เยาวชนได้เข้าร่วมออกแบบกิจกรรมและสะท้อนการเรียนรู้ รวมทั้งปัญหา
และอุปสรรค การที่เยาวชนซึ่งมีความต้องการในเรื่องเดียวกันหรือมีความสนใจในเรื่องเดียวกันเข้ามา
รวมตัวกันเพื่อร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการเหล่านั้น เยาวชนเป็นกลุ่มคน
ที่มีพลังและมีศักยภาพสูงมากในการทำงาน
- 3.ความต่อเนื่องของกิจกรรม เพื่อให้เยาวชนได้รับการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการทำงานเป็น
ทีมและเกิดความยั่งยืนของกลุ่มเยาวชน
- 4.พฤติกรรมของเยาวชน ที่ส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบล
ป่าสัก
- 5.ความรู้เกี่ยวกับการทำนาในอดีตและปัจจุบัน ที่เด็กไม่ได้เรียนรู้มาก่อน
- 6.การได้รับการกระตุ้นจากวิทยากรและองค์กรภายนอกชุมชน ทำให้เยาวชนในพื้นที่เกิด
แรงผลักดันในการร่วมคิด ร่วมหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน
- 7.การได้รับทุนสนับสนุน สกว. สำนักงานภาคและหน่วยงานอื่นๆ ทำให้สามารถจัดหา
อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ ที่จำเป็นมาใช้ในการทำงานได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

5.1.3 แนวทางการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก

- 1.ประชุมทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญในการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาเพื่อให้
เยาวชนในทีมวิจัยทราบถึงความสำคัญและขั้นตอนในการประชาสัมพันธ์
- 2.การวางแผนการจัดทำรายการวิทยุชุมชนเกี่ยวกับฐานข้อมูลการทำนา โดยการมีส่วนร่วม
ของเยาวชน เพื่อนำเสนอแผนการประชาสัมพันธ์ของทีมวิจัยเยาวชนแต่ละหมู่บ้านและร่วมวางแผนการ
ประชาสัมพันธ์งานวิจัยร่วมกัน โดยมีแผนการประชาสัมพันธ์ดังนี้

- 2.1 การวิเคราะห์สถานการณ์
- 2.2 กำหนดวัตถุประสงค์
- 2.3 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย

2.4 กำหนดกิจกรรมและวิธีการดำเนินงาน

2.5 การเลือกเครื่องมือและสื่อประชาสัมพันธ์

3. ฝึกจัดรายการวิทยุชุมชนเกี่ยวกับฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก โดยเยาวชนได้ร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่วางแผนไว้และใช้สื่อต่างๆ ในการประชาสัมพันธ์

4. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดรายการวิทยุชุมชน โดยเยาวชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดรายการวิทยุชุมชน

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 แนวทางในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน

จากการศึกษาวิจัยโดยเริ่มจากทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ตำบลป่าสักเพื่อค้นหาประเด็นปัญหาที่ชุมชนต้องการแก้ไข เพื่อนำมาเป็นโจทย์ของงานวิจัย โดยได้เริ่มเข้าร่วมเวทีของโครงการกระบวนการเรียนรู้ลำน้ำแม่สารอย่างมีส่วนร่วม เป็นการเข้าไปเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่ตำบลป่าสัก และได้มีโอกาสพบกับเกษตรกรผู้ทำนาในพื้นที่ และได้รับทราบว่าเป็นพื้นที่ตำบลป่าสักเกษตรกรผู้ทำนากำลังประสบปัญหาด้านทุนการผลิตข้าวที่สูงขึ้น และมีกลุ่มเกษตรกรรวมตัวกันเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา เมื่อผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลดังกล่าวจึงได้หาโอกาสเข้าร่วมในการประชุมของเกษตรกรที่มีการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาต้นทุนการผลิตข้าวที่สูงขึ้น และได้พัฒนา “โครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ขึ้นโดยเกษตรกรผู้ทำนาเป็นนักวิจัยเอง จึงเกิดกลุ่มนักวิจัยท้องถิ่นขึ้นซึ่งมีสมาชิกทั้งหมด 18 คนและนักวิจัยท้องถิ่นเหล่านั้นได้พยายามค้นหาวิธีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำฐานข้อมูลการทำนาในพื้นที่ตำบลป่าสักอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งสิ่งที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการดังกล่าวคือ ข้อมูลพัฒนาการและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำนาของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลป่าสัก ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตำบลป่าสัก ด้วยเหตุนี้ทีมวิจัยจึงได้เข้าไปร่วมในการประชุมและได้เสนอแนวคิดที่จะให้เยาวชนในพื้นที่ตำบลป่าสักเข้ามาจัดการเกี่ยวกับฐานข้อมูลการทำนา เพราะนอกจากเยาวชนที่เข้าร่วมจะได้มีส่วนในการช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชนแล้ว เยาวชนเหล่านั้นยังได้มีโอกาสในการเรียนรู้ถึงการทำนาในพื้นที่ ภูมิปัญญาต่างๆ และได้เรียนรู้ถึงกระบวนการวิจัยด้วย ประกอบกับทีมวิจัยได้เสนอเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมท่องเที่ยวไทยในการจัดการเกี่ยวกับฐานข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน ณ บ้านร่มโพธิ์ทอง ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยให้เยาวชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการบันทึกข้อมูลลงในฐานข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านทำให้ในหมู่บ้านร่มโพธิ์ทองมีฐานข้อมูลหมู่บ้านซึ่งมีข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับสมาชิกในหมู่บ้านทั้งหมดอยู่และสามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวในการจัดสรรงบประมาณและ

โครงการต่างๆ ได้ง่าย โดยดึงข้อมูลที่อยู่ในฐานข้อมูลจากโปรแกรมท้องถิ่นมาใช้ได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว ทำให้นักวิจัยท้องถิ่นเกิดความสนใจ จากนั้นทีมวิจัยได้ชวนนักวิจัยท้องถิ่นคิดเกี่ยวกับคำถามว่า

จะสามารถพัฒนาข้อมูลการทำนาของกลุ่มเกษตรกรตำบลป้าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในโครงการ “แนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป้าสัก” เพื่อสร้างเป็นฐานข้อมูลการทำนาโดยใช้โปรแกรมท้องถิ่นของไทยได้หรือไม่ วิธีการใดที่จะทำให้เยาวชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาในโปรแกรมท้องถิ่น และทำอย่างไรที่จะทำให้เกิดการประยุกต์ใช้ข้อมูล เก็บข้อมูล และป้อนข้อมูลโดยเยาวชนในพื้นที่ตำบลป้าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เมื่อเกิดคำถามดังกล่าว นักวิจัยท้องถิ่นจึงให้ทีมวิจัยศึกษาและหาแนวทางเพื่อให้เยาวชนเข้ามาพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป้าสัก จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการทำวิจัยเรื่อง **“แนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป้าสัก โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน”**

กิจกรรมหลังจากได้โจทย์วิจัยและทำความเข้าใจกับชุมชนแล้ว ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ตามพื้นที่เป้าหมายของงานวิจัยคือ 10 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านสันคะยอม หมู่ 6 บ้านสันป้าสัก หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง หมู่ 9 บ้านกอกเปา หมู่ 10 บ้านหนองหลุม หมู่ 12 บ้านสันหลวง หมู่ 13 บ้านหนองชีว หมู่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลือง หมู่ 16 บ้านทรายทอง หมู่ 17 บ้านใหม่ร่องเกลบ เพื่อเชิญชวนให้เยาวชนในพื้นที่เป้าหมายดังกล่าวเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน การลงพื้นที่เพื่อชวนเยาวชนทีมวิจัยได้ขอความร่วมมือให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ติดต่อ และนัดหมายเยาวชนให้เข้ามาประชุมกัน จากนั้นทีมวิจัยก็ได้เข้าไปอธิบายถึงงานวิจัย กิจกรรมต่างๆ และสิ่งที่จะได้รับหากเข้าร่วมในการทำงานวิจัย ผลของการลงพื้นที่เพื่อชวนเยาวชนเข้าทีมวิจัย มีเยาวชนที่สนใจเข้าร่วม จำนวน 96 คน จาก 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง หมู่ 9 บ้านกอกเปา หมู่ 12 บ้านสันหลวง หมู่ 13 บ้านหนองชีว หมู่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลือง หมู่ 16 บ้านทรายทอง หมู่ 17 บ้านใหม่ร่องเกลบ ส่วนอีก 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านสันคะยอม หมู่ 6 บ้านสันป้าสัก หมู่ 10 บ้านหนองหลุม เยาวชนมีกิจกรรมอย่างอื่นมากแล้วจึงไม่สามารถเข้าร่วมในการทำกิจกรรมได้ ทำให้ในการดำเนินกิจกรรมของงานวิจัยมีเยาวชนจาก 7 หมู่บ้านเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน

เมื่อมีเยาวชนสนใจเข้าร่วมในการเป็นทีมวิจัยเยาวชนแล้ว กิจกรรมต่อจากนั้นเป็นกิจกรรมเวทีการประชุมและเตรียมทีมวิจัยเยาวชน เพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลการทำนา การจัดเวทีการประชุมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจกับทีมวิจัยเยาวชนในเรื่องบทบาท หน้าที่ในการทำงานวิจัย

และเพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนทั้ง 10 หมู่บ้านได้พบปะและทำความรู้จักกัน และเพื่อฝึกทักษะการเก็บข้อมูลและทำความเข้าใจกับแบบสอบถามที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลการทำนา เมื่อเยาวชนได้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และได้ทราบถึงการใช้แบบสอบถาม กิจกรรมต่อจากนั้นเป็นการใช้กระบวนการเวทีประชุมอีกครั้งหนึ่งเพื่อเป็นการให้นักวิจัยท้องถิ่นซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการเก็บแบบสอบถามและทีมวิจัยเยาวชนได้พบปะกัน และเพื่อประชุมวางแผนร่วมกันระหว่างนักวิจัยท้องถิ่นกับทีมวิจัยเยาวชนในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการทำนา และเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลการทำนา การประชุมในครั้งนี้เป็นการวางแผนก่อนการเก็บข้อมูลการทำนาจริงในพื้นที่ และเมื่อวางแผนการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลการทำนาแล้ว ทีมวิจัยเยาวชนก็ได้เริ่มการเก็บข้อมูลการทำนาโดยใช้แบบสอบถามที่ถูกพัฒนาขึ้นจากโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และแบบสอบถามที่นำไปกรอกลงในโปรแกรมท้องถิ่นไทย เพื่อพัฒนาเป็นฐานข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต การเก็บข้อมูลการทำนาทีมวิจัยเยาวชนใช้วิธีการสัมภาษณ์เกษตรกรโดยตรง และทิ้งแบบสอบถามไว้เพื่อให้เกษตรกรทำเอง และเมื่อทำการเก็บแบบสอบถามได้ครบทั้งหมดแล้ว ทีมวิจัยได้นัดหมายให้เยาวชนนำแบบสอบถามมาช่วยกันตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและสรุปประสบการณ์ที่ได้จากเก็บข้อมูลการทำนา

เมื่อได้ข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักและข้อมูลพร้อมที่จะบันทึกลงในโปรแกรมท้องถิ่นไทย ทีมวิจัยได้ให้เยาวชนได้มีโอกาสได้ทดลองใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทย ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จะใช้พัฒนาเป็นฐานข้อมูลการทำนา โดยการจัดกิจกรรมฝึกทักษะในการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทย เพื่อให้เยาวชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตัวโปรแกรม และสามารถใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาได้ การฝึกทักษะเป็นบรรยากาศของเพื่อนสอนเพื่อน แต่เยาวชนที่เข้าร่วมการอบรมบางมีปัญหาคความขัดแย้งกันทำให้เยาวชนที่เข้าร่วมในการอบรมแบ่งเป็น 2 กลุ่มและไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ ทำให้การฝึกอบรมทักษะการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยไม่ประสบความสำเร็จ เมื่อกิจกรรมการฝึกทักษะการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยไม่ประสบผลสำเร็จ ทำให้ทีมวิจัยได้เปลี่ยนกระบวนการจากการรวมกลุ่มเยาวชนหลายหมู่บ้าน มาดำเนินการฝึกทักษะที่ละหมู่บ้าน โดยใช้แบบสอบถามจริงในการฝึกและให้เยาวชนบันทึกข้อมูลการทำนาลงในโปรแกรมท้องถิ่นไทยด้วย การบันทึกข้อมูลใช้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ตำบลป่าสัก เป็นสถานที่ที่ใช้บันทึกข้อมูล โดยมีทีมวิจัยเยาวชนเข้ามาบันทึกข้อมูลการทำนาทุกวันเสาร์ เนื่องจากวันเสาร์เป็นวันที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนไม่มีการเรียนการสอน และเป็นวันหยุดเรียนของเยาวชนที่เข้าร่วมในการทำงานวิจัย การบันทึกข้อมูลการทำนาของทีมวิจัยเยาวชนใช้วิธีการทำไปเรียนรู้ไป นอกจากนั้นเยาวชนยังได้เรียนรู้จากข้อมูลการทำนาจากแบบสอบถามที่ได้นำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา เยาวชนได้ซักถามถึงข้อมูลเกี่ยวกับการทำนาในหัวข้อที่ไม่ทราบคำตอบ

การประชาสัมพันธ์งานวิจัยฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก นอกจากจะเป็นการทำให้เกษตรกรชาวนาในพื้นที่ได้รับทราบว่า ได้มีการรวบรวมข้อมูลการทำนาไว้เพื่อใช้แก้ไขปัญหาต่างๆ แล้ว ยังเป็นการประชาสัมพันธ์ในการทำกิจกรรมของเยาวชนในพื้นที่ที่ได้ร่วมกันทำงานเพื่อให้ชุมชนของตนเองสามารถแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการทำนาได้ และทำให้ประชาชนให้ร่วมมือในการทำกิจกรรมของเยาวชน ทีมวิจัยได้มีการประชาสัมพันธ์และได้จัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ ประชาสัมพันธ์ผ่านการประชุมโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก ประชาสัมพันธ์โดยใช้เวทีสัญจรของ “โครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก” เป็นเวทีการประชาสัมพันธ์ เยาวชนผู้เข้าร่วมงานวิจัยเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรในหมู่บ้านได้รับทราบกิจกรรม “การอบรมผู้ดำเนินรายการวิทยุเยาวชน” เพื่อการประชาสัมพันธ์งานวิจัยฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก ซึ่งสอดคล้องกับ สะอาด อ่างโดย พรทิพย์ (2530) ได้กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์ คือ วิธีการของสถาบันอันมีการวางแผนและกระทำต่อเนื่องกันไป ในอันที่จะสร้างหรือยังให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มประชาชน เพื่อให้สถาบันหรือกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจและให้ความสนับสนุนร่วมมือซึ่งกันและกัน อันจะเป็นประโยชน์ให้สถาบันนั้นดำเนินการไป ได้ผลดีสมความมุ่งหมาย โดยมีประชาคมติเป็นแนวบรรทัดฐานอันสำคัญด้วย

จากผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาการศึกษาแนวทางในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา โดยให้เยาวชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา การดำเนินกิจกรรมต่างๆ นั้นประสบผลสำเร็จในพื้นที่เป้าหมายได้แก่ หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง หมู่ 9 บ้านกอกเปา หมู่ 12 บ้านสันหลวง หมู่ 13 บ้านหนองชีวะ หมู่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลียง หมู่ 16 บ้านทรายทอง หมู่ 17 บ้านใหม่ร่องเกลบ ส่วนอีก 3 หมู่บ้านในพื้นที่เป้าหมาย คือ หมู่ 1 บ้านสันคะยอม หมู่ 6 บ้านสันป่าสัก หมู่ 10 บ้านหนองหลุม ไม่ประสบความสำเร็จในการเชิญชวนเยาวชนให้เข้าร่วมในการทำงานวิจัย

พื้นที่เป้าหมายที่ประสบความสำเร็จในการทำงานวิจัยทั้ง 7 หมู่บ้าน สามารถประเมินได้จากการที่มีเยาวชนเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเยาวชน และเข้าร่วมในการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ แม้ในบางครั้งเยาวชนจะมีจำนวนลดลงในบางกิจกรรม เนื่องมาจากปัจจัยในเรื่องของเวลาว่างของเยาวชนที่จะเข้าร่วมในการทำกิจกรรมนั้นมีน้อย แต่เมื่อกิจกรรมถัดมาที่จัดกิจกรรมให้เวลาตรงกับเยาวชน ก็มีเยาวชนเข้าร่วมจำนวนมาก อีกทั้งพื้นที่ทั้ง 7 หมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จผู้นำชุมชนและผู้ปกครองของเยาวชนได้ให้ความร่วมมือและเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้าร่วมในกิจกรรม บางครั้งผู้ปกครองยังเป็นคนพาเยาวชนมาฝากให้เข้าร่วมทำกิจกรรมด้วย และเยาวชนในพื้นที่ทั้ง 7 หมู่บ้านยังให้ความสนใจกับการร่วมพัฒนาชุมชนของตนเองและอยากจะช่วยแก้ปัญหาของชุมชนด้วย โดยมีเยาวชนจากบางหมู่บ้านได้แก่ หมู่ที่ 12 บ้านสันหลวง หมู่ที่ 13 บ้านหนองชีวะ และหมู่ที่ 17 บ้านใหม่ร่องเกลบ ได้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเยาวชนประจำหมู่บ้าน แต่ทางกลุ่มเยาวชนยังขาดกิจกรรมที่ทำอย่างต่อเนื่องทำให้กลุ่มไม่ค่อยมีผลงานให้ชุมชนได้เห็นมากนัก การที่ทีมวิจัยเขาไปเสนอกิจกรรม

ให้กับเยาวชนกลุ่มเหล่านี้จึงได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก แต่เยาวชนในพื้นที่ทั้ง 3 หมู่บ้านดังกล่าว ส่วนหนึ่งเรียนจบแล้วและต้องทำงานประจำทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมการทำกิจกรรมได้อีก ทำให้จำนวนเยาวชนในทีมลดลงจำนวนหนึ่ง แต่ทีมวิจัยก็ขอให้แกนนำเยาวชนได้ชวนเยาวชนกลุ่มอื่นๆ ในหมู่บ้านเข้าร่วมเพื่อเพิ่มจำนวนเยาวชนให้เพิ่มขึ้นอีก ในส่วนของกิจกรรมที่ทีมวิจัยต้องมีการปรับปรุง เพราะกิจกรรมต่างๆ ที่ได้จัดขึ้นค่อนข้างจะเป็นวิชาการมากเกินไป ส่งผลให้ความสนใจของเยาวชนมีจำกัด คือสนใจในระยะเวลาสั้น เมื่อทำกิจกรรมไปได้ระยะหนึ่งเยาวชนก็เกิดความเบื่อ ดังนั้นทีมวิจัยจึงต้องหาวิทยากรมาเพิ่มเติมในส่วนของกิจกรรมให้มีทั้งแนววิชาการ และนันทนาการ ร่วมกันไปเพื่อสร้างแรงจูงใจและเพิ่มความน่าสนใจของกิจกรรมให้มากขึ้น

ส่วนพื้นที่ 3 หมู่บ้านที่ไม่ประสบผลสำเร็จนั้น ประเมินได้จากการที่ไม่มีเยาวชนเข้าร่วมในทีมวิจัยเยาวชน และในหมู่ที่ 6 บ้านสันป่าสัก มีเยาวชนเข้ามาในช่วงเริ่มแรกและก็ไม่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมถัดมา ซึ่งการที่เยาวชนทั้ง 3 หมู่บ้านไม่เข้าร่วมในงานวิจัยนั้นเกิดจากเงื่อนไขในเรื่องของเวลาของเยาวชนที่ไม่มีให้กับการเข้าร่วมในการจัดกิจกรรม เพราะเยาวชนมีภาระงานจากการเรียน ต้องเรียนพิเศษ ทำการบ้าน และยังมีกิจกรรมของครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ ทำให้เยาวชนไม่ได้เข้าร่วมในการทำงานวิจัย โดยหมู่ที่ 1 บ้านสันคะยอม เยาวชนมีกิจกรรมเสริมมากได้แก่การเรียนพิเศษ การทำกิจกรรมกับงานวิจัยเรื่องอื่นๆ การต้องทำกิจกรรมของหมู่บ้าน ทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมของงานวิจัย หมู่ที่ 10 บ้านหนองหลุม เยาวชนมีภาระการเรียนและงานที่บ้านมาก อีกทั้งเยาวชนส่วนใหญ่มีอายุน้อยทำให้ความสนใจในเรื่องของงานวิจัยมีน้อย และหมู่ที่ 6 บ้านสันป่าสัก เยาวชนกลุ่มที่เข้าร่วมในทีมช่วงแรกเป็นเยาวชนที่มีงานประจำทำ และต้องการเข้ามาสังเกตการณ์ในการทำกิจกรรม อีกทั้งเยาวชนมีภาระที่ต้องทำงานจึงไม่สามารถเข้าร่วมในการทำกิจกรรมได้ และทีมวิจัยต้องมีการปรับในส่วนของกิจกรรมเนื่องจากกิจกรรมที่นำไปเสนอให้เยาวชนนั้น เยาวชนทั้ง 3 หมู่บ้านคงไม่สนใจและกิจกรรมไม่มีแรงจูงใจมากพอให้เยาวชนเข้าร่วมทำกิจกรรม ดังนั้นทีมวิจัยจะได้ปรับปรุงและแก้ไขกิจกรรมเพื่อสร้างความสนใจให้แก่เยาวชนต่อไป

ในการเข้าไปเชิญชวนเยาวชนให้เข้าร่วมในการทำกิจกรรมในงานวิจัย ทีมวิจัยได้เชิญเยาวชนผ่านทางผู้นำชุมชน ทำให้เยาวชนกลุ่มที่รับทราบข่าวก็เข้าร่วมรับฟัง แต่ยังมีกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมซึ่งเยาวชนกลุ่มนี้มีจำนวนค่อนข้างมาก ดังนั้นหากสามารถดึงเยาวชนเหล่านั้นเข้าร่วมในการทำงานได้ มีกิจกรรมที่สร้างความสนใจให้กับเยาวชนเหล่านั้นได้ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนก็จะประสบความสำเร็จมากขึ้นอีก

ในส่วนของการมีส่วนร่วมนั้นจากการที่ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม นั้น พบว่ามีผู้ศึกษาอยู่พอสมควร ดังจะพบได้จากงานวิจัยภายใต้การสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย สำนักงานภาค (สกว.ภาค) ที่มุ่งเน้นสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

(Participatory Action Research) โดย กำธร (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบบริหารกองทุนหมู่บ้านของตำบลทาลาด อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน พบว่าผู้นำและองค์กรชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อกระบวนการบริหารของกองทุนที่แสดงถึงความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อสมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนอย่างมีหลักเกณฑ์เท่าเทียมกัน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนสามารถพึ่งตนเองได้และยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่าสอดคล้องกันกับงานวิจัย ผู้นำและองค์กรส่วนท้องถิ่นมีส่วนอย่างมากในการให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมของเยาวชน และมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจในการทำกิจกรรมของเยาวชนในท้องถิ่น เพราะว่าผู้นำชุมชนนั้นเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อถือของคนในชุมชน ซึ่งรวมถึงผู้ปกครองของเยาวชน ดังนั้นหากผู้นำชุมชนตัดสินใจให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมของเยาวชนแล้วกิจกรรมเหล่านั้นก็จะประสบผลสำเร็จ อีกทั้งได้รับความร่วมมืออย่างดีจากผู้ปกครองและคนในชุมชน นอกจากนี้การที่เกษตรกรชาวนาในตำบลป่าสักยังได้ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาหาวิธีการแก้ไขปัญหาต้นทุนการผลิตข้าวที่สูงขึ้น โดยให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตรคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โกมล (2543) ได้ศึกษาวิจัยโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยในเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรของ องค์การบริหารส่วนตำบลสันทรายและแม่แฝกใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าชุมชนได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในทุก ๆ ขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย ทำให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้และสามารถนำไปแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยตัวเอง ทั้งนี้ชุมชนจะสามารถนำกระบวนการเรียนรู้ที่ได้ไปพัฒนา ประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาด้านอื่น ๆ ของชุมชนอีกด้วย นอกจากประเด็นในการศึกษาวิจัยแล้ว งานวิจัยนี้ได้มีการวิจัยต่อยอดจากการศึกษากลุ่มอาชีพเกษตรกรจนพัฒนาเป็นเครือข่าย เพื่อการจัดการที่ยั่งยืนและงานวิจัยของ สุวรรณ (2543) ซึ่งได้ทำการศึกษาต่อยอดงานวิจัยของคุณโกมล สันนีก้อง ในเรื่องของการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มอาชีพของเกษตรกร ตำบลสันทราย อำเภอสาร์ภักดิ์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมนี้ทำให้กลุ่มเกษตรกรตำบลสันทราย ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้และสามารถพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรตำบลสันทรายได้ โดยมีรูปแบบการจัดการเครือข่ายที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

อีกทั้งงานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยซึ่งเป็นคนนอกพื้นที่ได้มีโอกาสทำงานวิจัยร่วมกับเยาวชนและนักวิจัยท้องถิ่นซึ่งเป็นเกษตรกรผู้ทำนาในพื้นที่ตำบลป่าสัก โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นคนกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้กระบวนการในการทำงานวิจัยเพื่อนำไปสู่หนทางในการแก้ไขปัญหา เป็นผู้ประสานงานในเรื่องต่างๆ ให้แก่ผู้เข้าร่วมงานวิจัย โดยใช้การประชุมและการจัดเวทีต่างๆ ในการให้เยาวชนเข้ามาร่วมตัวกันเพื่อร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ สุรินทร์ (2542) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการป่าชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของบ้านหนองผึ้ง ตำบลทากาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่า การจัดการป่าชุมชนของบ้านหนองผึ้งนั้นประสบความสำเร็จได้ก็เพราะการมีส่วนร่วม การดึงบุคคล หน่วยงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัยด้วยนั้น ทำให้เกิดความร่วมมือของหลาย ๆ กลุ่ม บุคคลหรือองค์กรในการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการป่าของชุมชน ซึ่งจากที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นจะเห็นได้ว่ามีข้อค้นพบร่วมกัน คืองานวิจัยดังกล่าวนี้มีลักษณะการดำเนินงานในลักษณะของการที่คนนอกชุมชนเข้าไปดำเนินการวิจัยร่วมกับคนในชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นประสาน (Facilitation) ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยมีเครื่องมือที่ส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้หลายวิธีด้วยกัน และจากที่กล่าวมานั้น พบว่ากระบวนการดังกล่าวเป็นการเสริมพลังความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีคนนอกชุมชนเป็นเพียงพี่เลี้ยง ทำหน้าที่หลักเพียง กระตุ้น ประสานให้เกิดพลังชุมชน และชุมชนสามารถนำเอากระบวนการวิจัยไปใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาของชุมชน นอกจากนั้นยังพบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ และสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนได้ด้วยคนในชุมชนเอง ซึ่งในที่สุดแล้วจะนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือความเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

5.2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน ได้แก่

1. การที่ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองให้ความสำคัญ และเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ร่วมในโครงการวิจัย การที่เยาวชนในพื้นที่จะได้แสดงออกถึงศักยภาพและความต้องการของตนเองนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำชุมชนและผู้ปกครอง ควรเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงถึงความสามารถของเขา โดยมีพื้นที่ให้เยาวชนเหล่านั้นแสดงออกหรือหาพื้นที่เพื่อให้เยาวชนเหล่านั้น เพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนไปแสดงออกในทางที่ไม่ดี และการเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาในชุมชนจะทำให้เยาวชนได้รับรู้ปัญหาและได้เรียนรู้ถึงกระบวนการแก้ไขปัญหา เพื่อในเวลาที่ยาวชนเหล่านี้กลายเป็นผู้ใหญ่จะได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่า สอดคล้องกับ พัฒนา (2542) อ้างโดย สิริพันธ์ (2544) ที่กล่าวว่า เยาวชนเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ ซึ่งธรรมชาติของวัยนี้ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงตามกระแสที่เกิดขึ้นรอบตัว และส่งผลถึงพัฒนาการในการเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ฉะนั้น เยาวชนจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญและมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมให้แก่เยาวชน

ในการเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในเรื่องการทำนา เพราะการทำนาเป็นอาชีพหลักและเก่าแก่ของคนในชุมชน ดังนั้นถ้าเยาวชนให้ความสำคัญและรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ปัญหานั้นก็จะคลี่คลายเร็วขึ้นและยั่งยืนต่อไป

2. การกระตุ้นให้เยาวชนได้เข้าร่วมออกแบบกิจกรรมและสะท้อนการเรียนรู้รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค เยาวชนเป็นกลุ่มที่ได้รับการกระตุ้นจากผู้นำชุมชนและผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคคลภายนอก โดยได้สนับสนุนให้เยาวชนได้เข้ามาร่วมกันในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา ในทุกขั้นตอนของการพัฒนาตั้งแต่ร่วมในการวางแผนการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูล และการบันทึกข้อมูลเพื่อพัฒนาฐานข้อมูล เยาวชนที่ได้เข้ามาร่วมในทุกขั้นตอนดังกล่าว สามารถเกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะในกระบวนการทำงานวิจัยและการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกัน อุทัย และ อรศรี (2540) กล่าวว่า ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน คือ การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละคนเรียนรู้จากกิจกรรมที่ปฏิบัติ การที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อตนเอง ต่อที่อยู่อาศัย ต่องานอาชีพ ต่อกลุ่มและต่อสังคม ทำให้โอกาสเรียนรู้จากกิจกรรมที่ปฏิบัติ เป็นการเพิ่มความสามารถและความชำนาญมากยิ่งขึ้น ส่วน อकिन (2531) ได้สรุปเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาในการพิจารณาปัญหาและการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ตลอดจนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและพิจารณาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหา ได้แก่ วางแผนโครงการเป็นขั้นตอนนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา เช่น การดำเนินโครงการ ซึ่งต้องทำประโยชน์กับโครงการ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรม

3. ความต่อเนื่องของกิจกรรม การที่เยาวชนได้มีกิจกรรมทำร่วมกันอย่างต่อเนื่องจะทำให้เยาวชนได้รับการพัฒนาในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม และได้รับการพัฒนาในส่วนของแนวคิดในการพัฒนาชุมชนของตนเอง อีกทั้งการที่เยาวชนได้เข้ามาร่วมในการทำกิจกรรมเสริมนอกเวลาเย็นเป็นการเพิ่มประสบการณ์และความรู้นอกห้องเรียน และเป็นการฝึกในเรื่องของการจัดแบ่งเวลาทั้งการเรียนและกิจกรรมเสริมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน จากศึกษาวิจัยในเรื่องนี้พบว่าเยาวชนยังขาดการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพราะการจัดแบ่งเวลาที่ไม่เหมาะสม และการขาดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ทำให้เยาวชนไม่มีพื้นที่ในการแสดงออกในทางที่ดี และได้ทำกิจกรรมที่ไม่เป็นประโยชน์เช่น การเล่นเกมคอมพิวเตอร์ การรวมกลุ่มกันเพื่อมั่วสุมยาเสพติด เป็นต้น ซึ่งหากเยาวชนมีกิจกรรมที่ดีและได้รับการสนับสนุน และเห็นความสำคัญในการทำกิจกรรมของเขานอกจากจะเกิดประโยชน์แก่เยาวชนแล้วยังเกิดประโยชน์กับชุมชนด้วย ซึ่งพัฒนา (2542) อ้างโดยสิริพันธุ์ (2544) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของเยาวชนในด้านสังคม จะเน้นที่บทบาทในครอบครัวเป็นสำคัญ ในฐานะที่เป็นสถาบันพื้นฐานของการกล่อมเกลา เป็นเป้าหมายให้เยาวชนมีแนวคิดแบบอย่างของการดำรงชีวิตในอนาคตจากกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา ความสำนึกใน

ความเป็นชุมชนท้องถิ่น การจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกิดศักยภาพ จากการได้รับโอกาสของการมีส่วนร่วม ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับกลุ่ม องค์กรชุมชน ซึ่งจะมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความ มั่นใจในศักยภาพของตนเอง ของเยาวชน ที่จะทำงานร่วมกับสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. พฤติกรรมของเยาวชน เยาวชนเป็นกลุ่มคนในชุมชนที่กำลังเรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาการและ ภูมิปัญญา เป็นกลุ่มคนที่จะเติบโตขึ้นไปเป็นผู้ใหญ่ เป็นกำลังหลักของชุมชนต่อไป พฤติกรรม บางอย่างของเยาวชนเป็นตัวสะท้อนถึงความต้องการของเขา เช่น พฤติกรรมการเรียกร้องความสนใจ จากการแต่งตัว จากการทำตัวเกเรบ้าง ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เกิดจากการขาดพื้นที่ในการแสดงออก ในทางที่ดี พฤติกรรมต่างๆ นั้น เกิดจากปัจจัยภายในของเยาวชนโดยที่ สิริพันธุ์ (2544) ได้กล่าวถึง ปัจจัยภายในตัวเยาวชน เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมและการเกิดความคิดสร้างสรรค์ จาก ลักษณะธรรมชาติของวัย ได้แก่ (1) ความกระตือรือร้น อยากเรียน อยากรู้ และสนใจติดตามสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะชอบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ พร้อมทั้งจะรับและเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบ สำรวจ ทดลอง และมีประสบการณ์ด้วยตนเอง (2) พัฒนาการด้านร่างกาย สมองและจิตใจ เนื่องมาจากการ เจริญเติบโตทำให้เยาวชนมีแรงจูงใจสูง และค้นพบความสามารถของตนได้ และสร้างสรรค์กิจกรรม ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี (3) ความมีอิสระและเสรีภาพทางความคิด การเลือกและสามารถตัดสินใจต่อ การกระทำต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ มีความเป็นตัวของตัวเองสูง มักจะไม่ชอบการบังคับด้วยอำนาจ แต่ ต้องการการชี้แนะด้วยเหตุผล (4) ความมีอุดมการณ์และปรัชญาชีวิตที่สูงส่ง มีความเชื่อมั่นและ พยายามทำให้เป็นไป (5) มีความคิดฝันและจินตนาการเกี่ยวกับชีวิตและอนาคตของตน และ(6) ต้องการการแสดงออก ซึ่งมีการแสดงออกในทางสร้างสรรค์ ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น รวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม การพัฒนาชุมชน เป็นต้น ซึ่งเป็นการช่วยเหลือให้ เกิดประโยชน์ สร้างสรรค์และพัฒนาทักษะ ความสามารถและความถนัดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และการ รวมกลุ่ม ก็ถือได้ว่าเป็นเวทีแห่งการตอบสนองความต้องการของเยาวชน ได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะส่งผลต่อ ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเยาวชน ได้แก่ (1) มีความสนใจ มีความสุขที่จะได้อยู่ร่วมกับเพื่อนที่ มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน มีค่านิยม ทักษะ ทักษะ ความเชื่อ ความสามารถ พื้นฐานทางนิสัยลักษณะทาง สังคมและเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน (2) การคบเพื่อน ชอบคบกันเป็นกลุ่มก้อน กลุ่มเพื่อมีความสำคัญ ที่สุดสำหรับชีวิตทางสังคมของวัยรุ่น การตัดสินใจต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตมักอยู่ใต้อิทธิพลของกลุ่ม เพื่อนมากกว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือสถาบันการศึกษาใด ๆ การมีกลุ่มเพื่อนที่ดีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อเยาวชน (3) ความสนใจในเพื่อนต่างเพศเป็นสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของเยาวชน เป็นการฝึก ในการรับรู้ในบทบาทของชายและหญิง และ(4) ความเป็นผู้นำ การมีบุคคลที่มีความเก่ง มี ความสามารถมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกลุ่ม โดยปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อพฤติกรรมต่างๆ ของเยาวชน เป็นการแสดงออกของเยาวชนเป็นผลมาจากอิทธิพลของปัจจัยภายในตัวเยาวชน ซึ่งเป็นวัยที่มีความ

ต้องการแสดงความสามารถของตนเองให้เป็นที่ปรากฏต่อสังคมจากกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการรวมกลุ่มเพื่อเข้าไปมีบทบาทหรือแสดงศักยภาพของตนอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม

5. ความรู้เกี่ยวกับการทำนาในอดีตและปัจจุบันที่เด็กไม่ได้เรียนรู้มาก่อน จากบทเรียนที่ผ่านมาเยาวชนได้รู้ตัวเองว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งที่มีจากชุมชนเกษตร แต่ขาดความรู้ในเรื่องการเกษตรเป็นอย่างมาก ไม่รู้ถึงภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นของบรรพบุรุษ ทำให้เยาวชนเกิดความตื่นตัวในการเรียนรู้ถึงการทำการเกษตรในพื้นที่ของตน มีการร่วมแสดงความคิดเห็นต่อแนวโน้มในเรื่องของการเกษตรในอนาคต และมีความต้องการที่จะสืบทอดวิถีทางของการเกษตรในพื้นที่ต่อไป

6. การได้รับการกระตุ้นจากวิทยากรและองค์กรภายนอกชุมชน การได้รับการกระตุ้นจากเจ้าหน้าที่องค์กรของรัฐ นักวิชาการต่างๆ และนักวิจัยภายนอกที่เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยชุมชน ในทุกๆ ขั้นตอน โดยมีบทบาทเป็นเพียงผู้กระตุ้น ประสานทางความคิดให้กับชุมชน และมีส่วนร่วมในกระบวนการ ตั้งแต่การศึกษาชุมชน การระดมความคิดเห็น รวบรวมปัญหา และร่วมวางแผนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ จากผลการวิจัยพบว่า เยาวชนได้รับการกระตุ้นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนจากนักวิจัยภายนอกชุมชน ทำให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ในทักษะในการทำงานวิจัย ทั้งการวางแผนการทำงาน การทำงานเป็นกลุ่ม การเก็บแบบสอบถาม และการพัฒนาฐานข้อมูล ซึ่งเห็นได้จากการที่เยาวชนที่เข้าร่วมในการทำงานวิจัยได้มีการตื่นตัวในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Sansak (1996) อ้างโดย สุภาวิณี (2545) พบว่าการใช้กระบวนการ การกระตุ้นของนักวิจัยเพื่อเสริมพลังอำนาจให้กับกลุ่มสตรีเป็นการเพิ่มขีดความสามารถและเพิ่มศักยภาพนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของชีวิตของชุมชน แต่จะต่างกับการศึกษาครั้งนี้ในกรณีที่นักวิจัยเป็นคนภายในชุมชนและวิมลลักษณ์ (2542) อ้างโดย สุภาวิณี (2545) พบว่าการจัดการเครือข่ายป่าชุมชนของกลุ่มอัครเมืองน่านนั้นเกิดจากการรวมตัวกันของชาวบ้าน โดยได้รับการกระตุ้นให้เกิดเครือข่ายจากพระครูพิทักษ์นันทคุณ ที่เป็นคนนอกชุมชนและเป็นบุคคลที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ ทำให้ชุมชนมีการรวมตัวกันในการรักษาป่าไม้ของหมู่บ้านอำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือนักวิจัยที่รับบทบาทในการกระตุ้นเป็นบุคคลที่คนในชุมชนไม่รู้จักและไม่ได้เป็นคนที่ได้รับความนับถือจากคนในชุมชน

7. การได้รับทุนสนับสนุนสกว. สำนักงานภาค และหน่วยงานอื่นๆ การรวมกลุ่มของเยาวชนในการพัฒนาฐานข้อมูลการทํานานนั้น ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรม จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย สำนักงานภาค (สกว.ภาค) เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้ามาเรียนรู้ถึงกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีนักวิจัยที่เป็นคนนอกชุมชนเข้าร่วมในกระบวนการวิจัย ซึ่งมีบทบาทในการเป็นผู้กระตุ้น ประสานให้เยาวชนได้คิด ฝึกฝนและเรียนรู้กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้และปรับใช้กระบวนการดังกล่าวในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นด้วยตัวเองและไม่หวังพึ่งพิง

ภายนอกเพียงอย่างเดียว ซึ่งนับเป็นโอกาสดีของเยาวชนตำบลป่าสักที่ได้รับการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ และยังได้รับการสนับสนุนให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม นอกจากนี้ เยาวชนยังได้รับการสนับสนุนในเรื่องของสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ จากทางองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก และจากทางหมู่บ้านต่างๆ ด้วย และได้รับการสนับสนุนในเรื่องของสถานที่ฝึกการจัดรายการวิทยุจากสถานีวิทยุชุมชนคนเมืองห้วยโป่งอีกด้วย การได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีทำให้การดำเนินกิจกรรมมีความต่อเนื่องและพัฒนาสู่การเรียนรู้ในการสร้างฐานข้อมูลการทำงานต่อไป

โดยสรุปข้อค้นพบจากการวิจัย พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำงาน ของตำบลป่าสัก โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนนั้น ได้แก่ การที่ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองให้ความสำคัญและเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ร่วมในโครงการวิจัย เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ถึงความรู้ในห้องเรียน และมีการฝึกในเรื่องของการแบ่งเวลา และการสนับสนุนให้เยาวชนมีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อเยาวชนเองและชุมชน การกระตุ้นให้เยาวชนได้เข้าร่วมออกแบบกิจกรรมและสะท้อนการเรียนรู้รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้เยาวชนนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้กับการเรียนและการแก้ไขปัญหาต่อไป ความต่อเนื่องของกิจกรรม พฤติกรรมของเยาวชนผลจากปัจจัยภายในของเยาวชนเองที่ส่งผลต่อการร่วมกิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชน ความรู้เกี่ยวกับการทำงานในอดีตและปัจจุบันที่เด็กไม่ได้เรียนรู้มาก่อน การได้รับการกระตุ้นจากวิทยากรและองค์กรภายนอกชุมชน ทำให้เยาวชนมีความกระตือรือร้นมากขึ้นในการทำกิจกรรม การได้รับทุนสนับสนุนสกว. สำนักงานภาค และหน่วยงานอื่นๆ จะส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

5.2.3 แนวทางการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำงานของตำบลป่าสัก

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า แนวทางการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำงานของตำบลป่าสัก โดยเยาวชนในพื้นที่ ได้แก่ 1) ประชุมทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำงาน เพื่อให้เยาวชนในทีมวิจัยทราบถึงความสำคัญและขั้นตอนในการประชาสัมพันธ์ 2) วางแผนการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำงาน โดยมีแผนการประชาสัมพันธ์ดังนี้ การวิเคราะห์สถานการณ์ กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย กำหนดกิจกรรมและวิธีการดำเนินงาน การเลือกเครื่องมือ และสื่อประชาสัมพันธ์ 3) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาฐานข้อมูลการทำงานของตำบลป่าสัก และ 4) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำงานของตำบลป่าสัก ซึ่งสอดคล้องกับ พรทิพย์ (2542) ที่ได้แบ่งขั้นตอนการวางแผนประชาสัมพันธ์ไว้ดังนี้ 1) วิเคราะห์สถานการณ์ (ค้นหาข้อมูล) 2) กำหนดวัตถุประสงค์ 3) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย 4) กำหนดโครงการ / กิจกรรม / วิธีการ 5) เลือกเครื่องมือ หรือสื่อ 6) กำหนดงบประมาณ 7) กำหนดการประเมินผล

5.2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก โดยเยาวชนในพื้นที่

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า แนวทางการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก โดยเยาวชนในพื้นที่ มีปัจจัยในการพัฒนาได้แก่

1. การได้รับการร่วมมือจากคนในชุมชน งานการประชาสัมพันธ์เป็นงานที่ต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งผู้ประชาสัมพันธ์และผู้รับข่าวสารก็ต้องเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ต่อไปด้วย เพราะหากว่าคนในชุมชนมีการช่วยเหลือในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยแล้ว ฐานข้อมูลการทำนาที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยเยาวชนตำบลป่าสักก็จะได้รับการรู้จักและถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการทำนาในพื้นที่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ นงลักษณ์ (2539) ที่ได้ให้ความหมายของการประชาสัมพันธ์ว่าหมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน และอลิสรา (2544) ที่ได้ให้ความหมายของการประชาสัมพันธ์ไว้ว่า หมายถึง การดำเนินการของสถาบันที่มีการวางแผน มีการกระทำที่ต่อเนื่อง และประพฤติปฏิบัติอยู่บนพื้นฐานของความจริงโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มประชาชน ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างสถาบันและกลุ่มประชาชน

2. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรภายในชุมชน การประชาสัมพันธ์มีความจำเป็นที่ต้องใช้สถานที่และอุปกรณ์เพื่อประชาสัมพันธ์ เช่น หอกระจายเสียง วิทยุชุมชน กระดานข่าว ตามหมู่บ้าน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้หากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้ของเยาวชนก็จะทำให้งานการประชาสัมพันธ์ประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับ อकिन (2531) อ้างโดย นิสากร (2530) และบัณฑิร (2533) ที่เห็นว่าประชาชนจะเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่ทำทุกอย่างไม่ใช่หน่วยงานภายนอกกำหนดไปแล้วให้ประชาชนเป็นผู้คิดขึ้นเอง โดยจะเน้นการมีส่วนร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนเป็นผู้ที่คิดขึ้นเอง โดยจะเน้นการมีส่วนร่วมที่มีความเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชนจากความคิดสร้างสรรค์นั้นประกอบกับความชำนาญ ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนในการแก้ปัญหาร่วมกัน มีการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และการสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับ สะอาด อ้างโดย พรทิพย์ (2530) ที่ได้กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์คือ วิธีการของสถาบันอันมีการวางแผนและกระทำต่อเนื่องกันไป ในอันที่จะสร้างหรือยังให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มประชาชนเพื่อให้สถาบันหรือกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจ และให้ความสนับสนุนอันจะเป็นประโยชน์ให้สถาบันนั้นดำเนินการไปได้ผลดีสมความมุ่งหมาย

3. การได้การสนับสนุนทั้งจากหน่วยงาน/องค์กร ภายในและภายนอก เยาวชนได้รับโอกาสให้เข้าไปเรียนรู้ถึงการจํายการวิทยุจากสถานีวิทยุชุมชนคนเมืองหละปูน FM 90.25 MHz. เป็น

โอกาสที่เยาวชนจะได้จัดรายการวิทยุและประชาสัมพันธ์งานวิจัยและกิจกรรมต่างๆ ที่เยาวชนได้เข้าไปมีส่วนร่วม นอกจากนั้นทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ยังได้ประชาสัมพันธ์ข่าวสารกิจกรรมต่างๆ ของงานวิจัยผ่านทาง <http://www.thongthinvijai.com> และการได้รับการสนับสนุนในการประชาสัมพันธ์นอกจากจะทำให้งานวิจัยรู้จักกันในวงกว้าง อีกทั้งเยาวชนยังได้เรียนรู้ถึงกระบวนการประชาสัมพันธ์ด้วย

4. การเรียนรู้ของเยาวชน การที่เยาวชนได้รับโอกาสในการร่วมกิจกรรม และได้รับความรู้ในเรื่องต่างๆ จากทั้งวิทยากร นักวิจัย และเพื่อนๆ ผู้มีประสบการณ์ การที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการประชาสัมพันธ์เยาวชนต้องนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ และปรับให้เป็นวิธีการที่ตนเองนั้นถนัดและเหมาะสม เพื่อให้การประชาสัมพันธ์ประสบผลสำเร็จมากที่สุดและเกิดการเรียนรู้ของเยาวชน

สรุปข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อแนวทางการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาของ ตำบลป่าสักโดยเยาวชนในพื้นที่ ได้แก่ การได้รับการร่วมมือจากคนในชุมชนในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยและกิจกรรมของเยาวชน การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรภายในชุมชนในส่วน of สถาน that และอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการประชาสัมพันธ์ การได้รับการสนับสนุนทั้งจากหน่วยงาน/องค์กรภายในและภายนอก ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของเยาวชน และการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อนำไปปรับใช้กับการประชาสัมพันธ์งานวิจัยต่อไป

5.2.4 อภิปรายผลการวิจัยโดยใช้แนวคิดในการวิจัยเป็นเกณฑ์

จากผลการศึกษาวิจัยสามารถอภิปรายได้โดยใช้แนวคิดในการวิจัยเป็นเกณฑ์ ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูล

แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลโดยปรีชา และ เสาวรส (2531) ได้กล่าวถึงฐานข้อมูล (Database) ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการประมวลผลข้อมูลในองค์กร ข้อมูลที่หน่วยงานต่างๆ ในองค์กรต้องการใช้จะถูกเก็บไว้ในที่เดียวกัน ข้อมูลเหล่านี้จะสัมพันธ์กัน แต่จะไม่มีข้อมูลที่ซ้ำซ้อนกันสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้ โดยใช้ระบบจัดการฐานข้อมูล (Database Management System) หรือที่เรียกว่า DBMS ช่วยในการจัดเก็บข้อมูล แก้ไขข้อมูล เพิ่มเติมข้อมูล และค้นหาข้อมูล ซึ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้โดยมีเครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยในการทำงานส่วน วิชัยและสมชัย (2543) ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของฐานข้อมูล ว่าฐานข้อมูลจะช่วยสร้างระบบการจัดเก็บข้อมูลขององค์กรให้เป็นระเบียบ แยกแยะข้อมูลตามประเภท ทำให้ข้อมูลประเภทเดียวกันจัดเก็บอยู่ด้วยกัน สามารถค้นหาและเรียกใช้ได้ง่าย ไม่ว่าจะนำมาพิมพ์รายงาน นำมาคำนวณ หรือนำมาวิเคราะห์ ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการใช้ประโยชน์ขององค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งจากการศึกษาวิจัยนั้นพบว่าปรากฏการณ์ต่างๆ ที่พบ

นั้นสอดคล้อง และสัมพันธ์กันกับแนวคิดดังกล่าว กล่าวคือ กาพัฒนาฐานข้อมูลการทำงานเพื่อจัดเก็บข้อมูลโดยใช้โปรแกรมท้องถิ่นในการเก็บเพื่อความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูล แก้ไขข้อมูลเพิ่มเติมข้อมูล และค้นหาข้อมูล ซึ่งการพัฒนาฐานข้อมูลการทำงานขึ้นมาก็เพราะว่าข้อมูลที่ถูกรวบรวมอย่างเป็นระเบียบสามารถแยกแยะข้อมูลตามประเภทได้ ทำให้ข้อมูลประเภทเดียวกันจัดเก็บอยู่ด้วยกัน สามารถค้นหาและเรียกใช้ได้ง่ายนำมาคำนวณ หรือนำมาวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาการทำงานได้ง่ายยิ่งขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการทำนา

การทำนาในอดีตนั้น มุลินีข้าวขวัญ (2549) ได้กล่าวว่า ในอดีตขั้นตอนการทำงานตั้งแต่ต้นจนจบจะเป็นกระบวนการใช้แรงงานคนและสัตว์คือ วัว ควาย ซึ่งต้องพึ่งพากัน ด้วยเมตตาธรรม สามัคคีธรรมและความกตัญญู นอกจากสัตว์จะช่วยเป็นแรงงานให้แล้ว มวลสัตว์ยังเป็นปุ๋ยธรรมชาติช่วยบำรุงดินไปในตัว ซึ่งจากการที่ทีมวิจัยได้เข้าไปเรียนรู้จากการเก็บแบบสอบถามได้ข้อมูลที่ตรงกันคือการทำนาในพื้นที่ตำบลป่าสักในอดีตมีการใช้แรงงานสัตว์ ได้แก่ วัว ควาย ในการไถนา มีการใช้สารเคมีน้อยมาก มีการกำจัดศัตรูพืชของข้าวโดยวิธีกล เช่น การถอนด้วยมือ การตัดหญ้า การเก็บหอยเชอรี่ เป็นต้น ส่วนในเรื่องของการใช้ปุ๋ยในอดีตใช้ปุ๋ยจากมูลวัว ควายอย่างเดียวในการทำนา โคนมูลสัตว์ที่ได้นั้นมาจากสัตว์ที่ตนเลี้ยง แต่ในปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นการใช้เครื่องจักรในการไถนา เนื่องจากความสะดวกและรวดเร็วกว่าการใช้แรงงานสัตว์ มีการใช้สารเคมีมากขึ้น เช่น ยาคุมหญ้า ยาฆ่าหอยเชอรี่ ยาฆ่าปู เป็นต้น และมีการนำปุ๋ยเคมีมาใช้ ปุ๋ยเคมีที่นำมาใช้มี 2 สูตรคือ ปุ๋ย 16-20-0 และ 46-0-0 นอกจากนั้นยังมีการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยขี้วัว เพื่อปรับปรุงด้วย และใส่ปุ๋ยเหล่านี้เพื่อจะทำให้ข้าวขึ้นสมบูรณ์ และปุ๋ยเหล่านี้เกษตรกรต้องซื้อจากร้านเคมีเกษตร แม้แต่ปุ๋ยคอกยังต้องซื้อจากคนที่เลี้ยงวัวหรือพ่อค้า การนำเทคโนโลยีต่างๆ เหล่านี้มาใช้เพื่อเพิ่มความรวดเร็วและสร้างความสะดวกให้กับเกษตรกรแต่ผลที่เกิดจากการนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้คือเกิดต้นทุนในการผลิตที่สูงขึ้น เกษตรกรมีสุขภาพที่แย่ลง ซึ่งมุลินีข้าวขวัญ (2549) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันวิถีชีวิตเกษตรกรไทยเริ่มเปลี่ยน โดยเปลี่ยนการทำนาแบบยังชีพเป็นการทำนาแบบใช้สารเคมี และอาศัยปัจจัยการผลิตที่ต้องซื้อหาจากภายนอกชุมชนและต่างประเทศมากขึ้น ทั้งปุ๋ย พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และสารเคมีต่างๆ ไม่เว้นแม้แต่เครื่องจักรกลการเกษตร กระทั่งผลพวงจากการพึ่งพิงปัจจัยภายนอกเริ่มปรากฏปัญหาเช่นสถานะต้นทุนที่สูงขึ้นขณะที่ผลผลิตราคาตกต่ำ สุขภาพชาวนาล้มป่วย สิ่งแวดล้อมทรุดโทรม ราคาพันธุ์ข้าวสูงขึ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไทยอย่างรุนแรงรวดเร็วและขยายวงกว้างครอบคลุมทั่วประเทศ ซึ่งจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตข้าวที่สูงขึ้นเป็นปัญหาที่เกษตรกรตำบลป่าสักประสบอยู่ เพราะการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนในการทำนามากเกินไปทำให้ค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ สูงขึ้น โดยกรมวิชาการเกษตร (2545) กล่าวถึงปัญหาการเรื่องการผลิตข้าว

ว่าต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรไทย ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะการปลูกข้าวนาปี ข้อมูลการผลิตในช่วงปี 2538 - 2543 ข้าวนาปีมีต้นทุนการผลิตต่อตันเฉลี่ย 4,160 บาท ในปี 2538/39 และเพิ่มขึ้นประมาณ 4,800 บาท ในปี 2542/43 นอกจากนั้น กรมส่งเสริมการเกษตร (2542) รายงานว่า การระบาดของศัตรูข้าวมากยิ่งขึ้น และมีต้นทุนในการนํานาสูง จนไม่มีกำไรข้อมูลต้นทุนการผลิตข้าวปี พ.ศ.2539-2541 โดยเฉลี่ยคิดเป็นเงิน 1,997 2,152 และ 2,157 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ผลผลิตเฉลี่ยได้ จำนวน 721, 663 และ 676 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นรายได้ 3,237 4,562 และ 3,390 บาทต่อไร่ ตามลำดับ เมื่อคิดคำนวณค่าแรงงานของตัวเกษตรกรด้วยแล้ว จะไม่มีกำไรเลย ทำให้เกษตรกรจำนวนมาก พยายามที่จะคิดค้นหาวิธีการทำนาใหม่ ๆ ที่จะลดต้นทุนการผลิต ซึ่งส่วนใหญ่เป็นต้นทุนผันแปร เช่นค่าเตรียมดิน ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูข้าว และค่าจ้างแรงงาน ซึ่งจากการศึกษาวิจัยนั้นพบว่าปรากฏการณ์ต่างๆที่พบนั้นสอดคล้อง และสัมพันธ์กันกับแนวคิดดังกล่าว ได้แก่ การรวมตัวกันของเกษตรกรและเยาวชนเพื่อร่วมกันศึกษาและเก็บข้อมูลต้นทุนการผลิตข้าว เพื่อหาวิธีการในการลดต้นทุนในส่วนนั้นลง โดยการที่มีนักวิจัยจากภายนอกเข้าไปร่วมโดยเป็นผู้กระตุ้นและประสานงานในเรื่องของกระบวนการและกิจกรรมให้แก่เกษตรกรและเยาวชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาต่อไป

3.แนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมท้องทุ่งไทย

การพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักได้ใช้โปรแกรมที่มีชื่อว่า ท้องทุ่งไทย เป็นเครื่องมือในการสร้างฐานข้อมูล โดยที่ อรรถชัย และคณะ (2547) ได้ศึกษาระบบสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อการผลิตพืชในระดับท้องถิ่น: ท้องทุ่งไทย ๑.๐ เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้รับการพัฒนาให้ผู้ใช้งานระบบใช้เสริมการตัดสินใจเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีทางเลือกหลายทางเลือกในการผลิตพืชชนิดหนึ่ง และผู้ใช้งานต้องการทราบว่าแต่ละทางเลือกจะให้ผลลัพธ์อย่างไร ต้องมีการเตรียมการทรัพยากรด้านต่างๆ อย่างไร และระบบสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อการผลิตพืชในระดับท้องถิ่น: ท้องทุ่งไทย ๑.๐(Decision Support System for Village Level Crop Production Systems: DSSVLCP) ประกอบด้วยระบบฐานข้อมูลการผลิตพืชในระดับหมู่บ้านและครัวเรือนเกษตรกร (Database Management System: DBMS) ระบบการผลิตพืชโดยแบบจำลองพืชจำนวน 5 พืช (Model base Management System: MBMS) และเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบจำลองสำหรับการตัดสินใจเพื่อเลือกผลิตพืช และได้พัฒนาฐานข้อมูลที่สามารถนำเข้า-จัดเก็บข้อมูลได้ในระดับหนึ่ง เมื่อมีข้อมูลเพียงพอจะนำเสนอระดับดังกล่าวให้แก่เกษตรกรผู้ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูล เพื่อใช้งานในการปรับปรุงระบบการผลิตของแต่ละครัวเรือน อีกทั้งได้พัฒนาโปรแกรมเชื่อมโยงท้องทุ่งไทยผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อนำเข้าและแสดงผลข้อมูลในระดับหมู่บ้าน-ครัวเรือนเกษตรกรพร้อมการใช้งานในระดับหมู่บ้านและครัวเรือน ซึ่งจากการศึกษาวิจัยพบว่าโปรแกรมท้องทุ่งไทยยังต้องการปรับปรุงในส่วนของการใช้งาน เพื่อให้เกษตรกรและเยาวชนที่จะ

เข้ามาปรับปรุงข้อมูลสามารถทำได้โดยไม่ต้องอาศัยผู้จัดทำโปรแกรมมาแก้ไขตลอด เพราะการที่ทีมวิจัยได้ใช้โปรแกรมนี้นี้ข้อมูลบางชุดไม่มีพื้นที่ให้บันทึก และเมื่อบันทึกข้อมูลแล้วโปรแกรมเกิดไม่ทำงาน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อการทำงาน และการจัดการของทีมวิจัย ดังนั้นในการที่จะนำโปรแกรมนี้นี้มาใช้ในการพัฒนาฐานข้อมูลและให้เกษตรกรเป็นผู้จัดการควรมีการปรับปรุงในส่วนของการใช้ให้ง่ายต่อการใช้และการทำความเข้าใจ

4. แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน

แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชนที่ พัฒนา (2542) อ้างโดย สิริพันธุ์ (2544) ได้กล่าวว่า ถ้าเยาวชนสามารถรวมตัวกันในลักษณะของกลุ่มเยาวชนได้ จะทำให้เกิดศักยภาพและพลังอย่างมหาศาล ที่จะทำประโยชน์ให้กับชุมชนหรือท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ เพราะเยาวชนเป็นกลุ่มคนที่จะเป็นผู้อยู่ในชุมชนและเป็นผู้บริหาร จัดการชุมชนนั้นๆ ต่อไปเมื่อเป็นผู้ใหญ่ การรวมกลุ่มของเยาวชนในการทำงานหรือพัฒนาชุมชนจึงเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่และนำไปสู่การสนับสนุนอย่างยิ่ง และสิริพันธุ์ (2544) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของเยาวชนว่า ความต้องการของเยาวชนนั้น ไม่แตกต่างไปจากมนุษย์โดยทั่วไป และเป็นไปตามแนวคิดความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ความต้องการเพื่อการอยู่รอด อันเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานทางร่างกายที่จำเป็น เพื่อให้สามารถมีชีวิตรอดอยู่ได้ ในขณะที่ความต้องการความรัก เป็นความต้องการของเยาวชนที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น และได้รับการยอมรับจากกลุ่มว่าเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม โดยเฉพาะเพื่อน ซึ่งมีความสำคัญมากต่อเยาวชน รวมทั้งความต้องการเป็นตัวของตัวเอง เป็นความต้องการในส่วนลึกของจิตใจแต่ละบุคคล ที่จะเป็แรงผลักดันที่อยู่ในใจของเยาวชนในการที่จะสนับสนุนและจูงใจให้เกิดการรวมกลุ่ม ซึ่งจากการศึกษาวิจัยนั้นพบว่าปรากฏการณ์ต่างๆ ที่พบนั้นสอดคล้อง และสัมพันธ์กันกับแนวคิดดังกล่าว ได้แก่ 1) เยาวชนในพื้นที่ตำบลป่าสักได้รวมตัวกันเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา โดยกิจกรรมการเก็บข้อมูลเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ต้องใช้ความร่วมมือจากเยาวชนทั้งหมดเพราะว่าจำนวนของแบบสอบถามมีจำนวนมาก การที่เยาวชนได้รวมตัวกันเพื่อช่วยทีมผู้ใหญ่ในการเก็บข้อมูลจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงพลังในความสัมพันธ์ของเยาวชนในพื้นที่และพลังที่เกิดจากการรวมตัวกันของเยาวชน 2) การที่เยาวชนได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรมส่วนหนึ่งเกิดจากการชักชวนกันระหว่างเพื่อนทำให้มีเยาวชนเข้าร่วมในกิจกรรม และการที่เยาวชนเข้าร่วมทำให้เพื่อนที่เข้าร่วมในกิจกรรมยอมรับ และเยาวชนกลุ่มที่ออกจากทีมวิจัยไปก็เป็นเพราะเพื่อนในกลุ่มไม่เข้าร่วมในการทำกิจกรรมเยาวชนกลุ่มนั้นจึงออกจากทีมตามไป 3) เยาวชนบางคนมีความต้องการที่จะร่วมในกิจกรรมแม้ไม่มีเพื่อนเข้าร่วมในกิจกรรมแต่เยาวชนคนนั้นก็เข้าร่วมเพราะความต้องการในการเรียนรู้และความต้องการตนเองเป็นสิ่งสำคัญ

5. แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม

จากแนวคิดการมีส่วนร่วมของ ยูว์ธัน (2526) ที่เน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวเอง และจากแนวคิดของ อคิน (2531) อ้างโดย นิสากร (2530) และบัณฑิร (2533) ที่เห็นว่าประชาชนจะเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่ทำทุกอย่างไม่ใช่หน่วยงานภายนอกกำหนดไปแล้วให้ประชาชนเป็นผู้คิดขึ้นเอง โดยจะเน้นการมีส่วนร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนเป็นผู้ที่คิดขึ้นเอง โดยจะเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชนจากความคิดสร้างสรรค์นั้นประกอบกับความชำนาญ ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนในการแก้ปัญหาร่วมกัน มีการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม และการสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับ ปาริชาติ (2543) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า “คือการที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรธรรมชาติตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สถิติปัญญาและความสามารถในการตัดสินใจกำหนดชีวิตด้วยตนเอง ถือได้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นทั้งวิธีการ (Means) และเป้าหมาย (Ends) ในเวลาเดียวกัน” ซึ่งจากปรากฏการณ์ต่างๆ ที่พบจากการศึกษาวิจัยพบว่า มีทั้งสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี โดยในส่วนที่สอดคล้องกับทฤษฎี ได้แก่ 1) กรณีที่เกษตรกรผู้ทำนาในพื้นที่ป่าสักได้รวมตัวกันเพื่อพิจารณาค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และรวมตัวกันเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดยเกษตรกรได้ร่วมในกระบวนการตั้งแต่การร่วมกันสรุปปัญหาต่างๆ พิจารณาปัญหาที่ต้องการแก้ไขที่ด่วนที่สุด หาแนวทางในการแก้ไขปัญห วางแผน และร่วมกันปฏิบัติตามแผน 2) การที่กลุ่มเกษตรกรได้เปิดโอกาสและสนับสนุนให้เยาวชนในพื้นที่เข้าร่วมรับรู้ และร่วมในการคิดหาวิธีในการแก้ไขปัญหาด้านทุนการผลิตข้าวที่สูงขึ้น เพื่อร่วมกันป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองร่วมกัน โดยให้เยาวชนเข้าร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำงานเพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องทราบสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในการผลิตข้าวและทราบต้นทุนการผลิต เพื่อพิจารณาปรับลดต้นทุนในส่วนที่สูงต่อไป

ในส่วนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวคือการที่เยาวชนในพื้นที่ไม่ได้เสนอปัญหาในส่วนที่เยาวชนคิดว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหา และการที่เยาวชนเข้ามาในระยะที่ทีมผู้ใหญ่ได้ดำเนินการไประยะหนึ่งแล้ว ซึ่งหากเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ระยะการสรุปปัญหาเยาวชนจะได้เสนอปัญหาที่เยาวชนคิดว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับการเกษตรในความคิดของเยาวชน และจะได้ร่วมในการวางแผนการทำงานของหมู่บ้านด้วย

ข้อจำกัดของงานวิจัย

ในส่วนของการสร้างการมีส่วนร่วมนั้นจากแนวคิดของ อคิน (2531) อ้างโดย นิสากร (2530) และบัณฑิร (2533) ที่เห็นว่าประชาชนจะเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่ทำทุกอย่างไม่ใช่หน่วยงานภายนอกกำหนดไปแล้วให้ประชาชนเป็นผู้คิดขึ้นเอง โดยจะเน้นการมีส่วนร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนเป็นผู้ที่คิดขึ้นเอง โดยจะเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชนจากความคิดสร้างสรรค์นั้นประกอบกับความชำนาญ ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนในการแก้ปัญหาาร่วมกัน มีการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และการสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ปรีชา (2543) ยังได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า เป็นการที่มวลชนมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลายระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและเป้าหมายสูงสุดของสังคม รวมทั้งโอกาสในการกำหนดการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน การดำเนินงานในโครงการพัฒนาและการประเมินผลซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาตามแนวทางที่สนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน จากแนวคิดดังกล่าวที่เน้นให้ผู้เข้ามามีส่วนร่วมต้องคิดค้นสิ่งที่จะร่วมกันกันแก้ไขปัญหานั้นมาเอง ทั้งเครื่องมือในการแก้ไขปัญหานั้น รวมถึงการกระบวนการต่างๆ แต่ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมาจากโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และแบบสอบถามจากโปรแกรมท้องถิ่นไทย สาเหตุที่นำเครื่องมือแบบสอบถามทั้ง 2 มาใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้ด้วยเหตุว่าผู้วิจัยและเยาวชนได้มีความเห็นร่วมกันว่าข้อมูลต่างๆ ที่จะได้จากการใช้เครื่องมือทั้ง 2 เป็นข้อมูลที่ตรงกับสิ่งที่ทีมวิจัยต้องการและในส่วนของแบบสอบถามจากโปรแกรมท้องถิ่นนั้นข้อมูลที่เก็บได้สามารถนำไปบันทึกลงโปรแกรมได้เลย ซึ่งทำให้เกิดความสะดวกและรวดเร็ว ส่วนประเด็นคำถามที่ทีมวิจัยสนใจในประเด็นอื่นๆ ทีมวิจัยได้ใช้โอกาสจากเวทีสัญจรในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และประเด็นอื่นๆ ที่อยู่ในความสนใจของทีมเยาวชนจะได้นำมาปรับเพื่อปรับปรุงเครื่องมือเก็บข้อมูลการทำนาต่อไป

6. แนวคิดและทฤษฎีการติดต่อสื่อสารและการประชาสัมพันธ์

จากการที่ ฉัตรยาพร และมัทนียา (2545) ได้ให้ความหมายของการติดต่อสื่อสารว่า หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ความคิดและความรู้สึกระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ส่งข่าวสาร อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับข่าวสารเพื่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อกัน และ นรินทร์ชัย (2542) ได้นิยามคำว่า การสื่อสาร เป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยใช้สื่อหรือช่องทางต่างๆ เพื่อมุ่งหมายโน้มน้าวจิตใจให้เกิดผลในการให้เกิดการรับรู้หรือให้เปลี่ยนทัศนคติ หรือให้เปลี่ยนพฤติกรรม อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง และกิดานันท์

(2536) กล่าวว่า การสื่อสาร (Communication) คือกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารระหว่างบุคคลต่อบุคคลหรือบุคคลต่อกลุ่ม โดยใช้สัญลักษณ์ สัญลักษณ์ หรือพฤติกรรมที่เข้าใจกัน ความหมายของการสื่อสารดังกล่าวสามารถนำมาอธิบายการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างทีมวิจัยเยาวชนและทีมวิจัยผู้ใหญ่ได้ว่าการสื่อสารที่จะสมบูรณ์ได้นั้นต้องมีการตอบสนองของผู้รับสารกลับมายังผู้ส่งสาร กล่าวคือเมื่อเยาวชนได้ถ่ายทอดความคิดต่างๆให้ผู้ใหญ่ได้รับทราบผู้ใหญ่ต้องมีการแสดงความรู้สึกถึงความคิดของเยาวชนกลับมาด้วยเพื่อให้เยาวชนรับทราบข้อมูลของผู้ใหญ่

การประชาสัมพันธ์เป็นงานที่มีความสำคัญต่อการทำกิจกรรมต่างๆ เพราะการประชาสัมพันธ์จะทำให้ประชาชนหรือผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลการทำกิจกรรมนั้น เพื่อพิจารณาในการสนับสนุนหรือขัดแย้งต่อกิจกรรมนั้นๆ และการประชาสัมพันธ์นั้นต้องอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ อลิศรา (2544) ที่ได้ให้ความหมายของการประชาสัมพันธ์ไว้ว่า หมายถึง การดำเนินการของสถาบันที่มีการวางแผน มีการกระทำที่ต่อเนื่อง และประพฤติดุติอยู่บนพื้นฐานของความจริงโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มประชาชน ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างสถาบันและกลุ่มประชาชน และสื่อในการประชาสัมพันธ์มีความสำคัญมากเพราะหากมีการเลือกใช้สื่อประชาสัมพันธ์ ซึ่งสามารถทำให้กลุ่มเป้าหมายรับทราบข้อมูลของงานวิจัยการประชาสัมพันธ์ก็จะประสบผลสำเร็จ โดยวิรัช (2535) ได้กล่าวถึง ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานด้านประชาสัมพันธ์ว่าส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับเลือกใช้เครื่องมือและสื่อในการประชาสัมพันธ์ให้เหมาะสมถูกต้องตามลักษณะการใช้สื่อและต้องพิจารณาศึกษาถึงข้อดี/ข้อเสียของเครื่องมือและสื่อแต่ละประเภท รวมทั้งลักษณะการใช้ที่แตกต่างกันด้วย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ในการลงพื้นที่ทำโครงการแนวทางพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน อำเภอเมืองลำพูน ทีมวิจัยพบว่ามีปัจจัยและข้อจำกัดบางประการในการดำเนินงาน ทีมวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การทำงานวิจัยกับเยาวชนควรมีการทำความเข้าใจกับผู้ปกครองของเยาวชนถึงรายละเอียดของงานวิจัยและสิ่งที่เยาวชนจะได้รับจากการร่วมกิจกรรม เพื่อให้ผู้ปกครองของเยาวชนทราบข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยและเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

2. เชิญชวนเยาวชนจากทุกกลุ่มเยาวชนในพื้นที่เข้าร่วมทำงานวิจัย และเข้าหาเยาวชนเหล่านั้นเพื่อชักชวนให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน นอกจากนั้นการทำงานกับเยาวชนก็ควรเรียนรู้ถึงพฤติกรรมต่างๆ รวมถึงความขัดแย้งของเยาวชนด้วยเพื่อหาวิธีที่จะทำให้เยาวชนมีความสามัคคีกัน

3. โจทย์วิจัยควรมาจากสิ่งที่เยาวชนสนใจ เพื่อให้เยาวชนได้เห็นคุณค่าและมีความรู้สึกรักอยากเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพราะเป็นสิ่งที่เขาสนใจอยากรู้คำตอบ และให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรกของกระบวนการทำงาน ตั้งแต่การพิจารณาปัญหา สรุปปัญหา พัฒนาโจทย์ วางแผน และดำเนินงานตามแผน จนถึงการสรุปผลการทำงาน จะทำให้เขาได้เรียนรู้ถึงกระบวนการทำงานทั้งหมดอย่างแท้จริง

4. กิจกรรมที่จะทำให้เยาวชนสนใจและเข้าร่วมต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การรวมกลุ่มกันของเยาวชน ควรได้รับการสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มอย่างต่อเนื่องทั้งจากทางหน่วยงานต่างๆ และองค์กรส่วนท้องถิ่น รวมถึงผู้ปกครองของเยาวชนควรมีการสนับสนุนในเรื่องของเงินทุนและกิจกรรมที่จะทำให้กลุ่มเยาวชนเหล่านี้ได้ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และกลุ่มเยาวชนควรมีการถ่ายทอดในลักษณะของพี่ชว่น้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการหายไปของกลุ่ม โดยอาจตั้งกลุ่มเป็นเหมือนกับชมรม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่ม มีการเลือกประธานกลุ่ม มีการประชุมกลุ่มทุกๆ เดือนและมีกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่องและมีประโยชน์ต่อชุมชน อีกทั้งเพื่อให้เยาวชนไม่เกิดความเบื่อหน่ายในกิจกรรมที่ขาดความต่อเนื่อง

5. โปรแกรมที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา ควรเป็นโปรแกรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของเยาวชนในพื้นที่เป้าหมาย และเป็นโปรแกรมที่ง่ายต่อการใช้งาน โดยเยาวชนสามารถเรียนรู้ รวมทั้งแก้ไขปัญหาโปรแกรมได้เองเมื่อเกิดปัญหาขึ้นขณะใช้งานได้

6. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้ความสำคัญในการสนับสนุนให้เยาวชนดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อเผยแพร่ฐานข้อมูล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการลงพื้นที่ทำโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน อำเภอเมืองลำพูน การดำเนินงานนั้นเพิ่งเริ่มต้นขึ้น ยังมีงานอีกหลายด้านที่ต้องการผู้เข้ามาศึกษาต่อ ผู้วิจัยขอเสนอให้มีการศึกษาในประเด็น แนวทางการนำฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักไปใช้เพื่อลดต้นทุนในการทำนา ต่อไป ซึ่งนอกจากจะเป็นการหาแนวทางในการใช้แล้วยังเป็นการติดตามผลและปรับปรุงฐานข้อมูลการทำนาให้มีข้อมูลที่ทันต่อสถานการณ์ต่อไป

นอกจากนั้นยังมีประเด็นอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเยาวชนที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการศึกษาต่อไป ได้แก่ การสืบทอดอาชีพการทำนาของเยาวชนว่าจะเป็นอย่างไร และความคิดเห็นของเยาวชนต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนของตนเองจากเกษตรกรรมสู่อุตสาหกรรมว่าเป็นอย่างไร ซึ่งน่าจะพัฒนาให้เป็นโจทย์วิจัยต่อเนื่องได้ต่อไป

บรรณานุกรม

- กิดานันท์ มลิทอง. 2536. เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กำธร ชินลาด. 2543. โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารกองทุนหมู่บ้านตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย สำนักงานภาค. คณะเกษตรศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โกมล สนั่นก้อง. 2543. โครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลสันทรายและแม่แฝกใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย สำนักงานภาค. คณะเกษตรศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ข้าวขวัญ. มุลนิธิ. 2549. “การทำนา”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.sedb.org/farmerschool>.
- ข้าวไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. มุลนิธิ. 2549. “การทำนา”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.thairice.org>
- ฉัตยาพร เสมอใจ และมัทนียา สมมิ. 2545. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ : บริษัทเอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด
- ชูเกียรติ สีสุวรรณ. 2535. ระบบการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นชนบทภาคเหนือ. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทักษิณา สนวนานนท์. 2530. คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์. 2539. นักบริหารงานประชาสัมพันธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ออฟเซตเพรส.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2542. การสื่อสาร-รณรงค์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์. กรุงเทพฯ : ไร่เขียว
- นเรศ สงเคราะห์สุข. 2541. จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. สำนักงานโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน : เชียงใหม่.
- นิสกร วินิจนัยภาค. 2530. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตร. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์
- บัณฑิต อ่อนดำ และวิริยา น้อยวงศ์ นยางค์. (แปลและเรียบเรียง). 2533. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท: ประสบการณ์ของประเทศไทย. ใน อคิน รพีพัฒน์. บรรณาธิการ. How to Develop the Small Farming Sector case of Thailand. กรุงเทพฯ: สาขาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ประมาณ ตันติกุล. 2538. “กระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการศึกษาและการพัฒนาชุมชนชนบท”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประวิทย์ เรืองจำรัส. 2544. “การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำแกว อำเภองาว จังหวัดลำปาง”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2543. นิเวศวิทยาการเมือง: โลกาภิวัตน์และวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อม. ใน **สุธี ประศาสน์เศรษฐ, บรรณาธิการ. วิถีใหม่แห่งการพัฒนา: วิถีวิทยาศาสตร์สังคมไทย**. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา อัสวเดชาบุตร และเสาวรส ใหญ่สว่าง. 2531. **คู่มือการใช้โปรแกรม dBASE III PLUS & Fox BASE+และเทคนิคการเขียนโปรแกรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2542. “รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย เรื่อง กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา”. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- พรทิพย์ วรกิจโกคาทร. 2530. การเลือกสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์. รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพฯ : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรทิพย์ พิมพ์สินธุ์. 2542. แนวทางการติดตามและประเมินผลการประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : ส่วนนโยบายและแผนประชาสัมพันธ์แห่งชาติ. สำนักงานพัฒนานโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์. กรมประชาสัมพันธ์.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2535. **หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์.
- วิชัย ตฤณภักตร์ และ สมชัย ชัยสกุลสุรินทร์. 2543. **คู่มือเรียน Microsoft Access 200 step by step**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- วิชาการเกษตร, กรม. 2545. “ข้าว”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.doa.go.th>.
- วิรัช อภิรัตน์กุล. 2535. **การประชาสัมพันธ์ (ฉบับสมบูรณ์)**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ส่งเสริมการเกษตร, กรม. 2542. “การทำนาปีโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยศักดิ์ ศรีนิเวศน์”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.doae.go.th>.
- สากล สถิตวิทยานันท์. 2532. **ภูมิศาสตร์ชนบท**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สิทธิชัย ประสานวงศ์. 2543. การใช้ Microsoft Access 2000. กรุงเทพฯ : ซอฟต์แวร์.

สิน พันธุ์พินิจ. 2544. การส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น (1997) จำกัด.

สิริพันธุ์ อมรพันธุ์ปิติกุล. 2544. ศักยภาพของเยาวชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน กรณีศึกษากลุ่มเยาวชนอัครแม่จริณ อำเภोजริน จังหวัดน่าน. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุชาติ ดันชนะเดชะ. 2532. PC คลื่นลูกใหม่ในสถาบันอุดมศึกษา ใน **สู่เส้นทางใหม่ทางการศึกษา: คอมพิวเตอร์กับการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรินทร์ สุริยวงศ์. 2542. “โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพในการจัดการป่าชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษำบ้านหนองผึ้ง หมู่ 11 ตำบลทาภาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย สำนักงานภาค. คณะเกษตรศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุริย์พร สุดชาติ. 2544. “การพัฒนาฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ชุมชนและกลุ่มชุมชน”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาปฐพีศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุภาวณี ทรงพรพาณิชย์. 2545. “กาพัฒนาเครือข่ายป่าชุมชนของตำบลทาภาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร. คณะเกษตรศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุวรรณ บัวพันธ์. 2543. “การพัฒนาเครือข่ายกลุ่มอาชีพของกลุ่มเกษตรกร ตำบลสันทราย อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร. คณะเกษตรศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) สำนักงานภาค. 2549. “ชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา โดยสุชาติ จักรพิสุทธ์”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.vijai.org> (6 ก.พ. 2549).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2541. **รายงานการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2540.**

อกิน รพีพัฒน์, มรว. 2531. **ปัญหาการพัฒนาชนบทที่เรียนจากกรณียกกระบัตรโครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง**. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อนุภาพ ธีรลาภ. 2528. การวิเคราะห์เชิงสมมุฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรพินท์ สฟโชคชัย. 2538. รายงานประกอบการประชุม เล่ม 4 . การสร้างการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการพัฒนาชุมชน . การประชุมวิชาการประจำปี 2538 มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

อรรถชัย จินตะเวช และคณะ. 2547. โครงการวิจัยเรื่อง ระบบสนับสนุนการตัดสินใจผลิตพืชระดับ
ท้องถิ่น: ท้องทุ่งไทย ๑.๐. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อลิสรา เจริญวานิช. 2544. การประชาสัมพันธ์. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี งามวิทยาพงศ์. 2540. ระบบการศึกษากับชุมชน: กรอบความคิดและ
ข้อเสนอเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).

เอี่ยม ทองดี. 2537. พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวและการทำนา (Rice Culture: Ceremonies of Rice
and Rice Cultivation). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท.
มหาวิทยาลัยมหิดล.